T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FLÖRT ŞİDDETİ ALGILARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİ KABUL DÜZEYLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Begüm Akdeniz

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FLÖRT ŞİDDETİ ALGILARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİ KABUL DÜZEYLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Begüm Akdeniz

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Melih Çoban

İstanbul, 2022

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FLÖRT ŞİDDETİ ALGILARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİ KABUL DÜZEYLERİ

Adı ve Soyadı: Begüm Akdeniz

Anabilim Dalı: Sosyoloji

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Melih Çoban

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans, Şubat 2022

Özet: Flört şiddeti, güvensiz ve sağlıksız flört ilişkilerinde ya da ilişki bittikten sonra ortaya çıkan saldırganlık şeklidir. Fiziksel, psikolojik, cinsel, sosyal, dijital, ekonomik ya da ısrarlı takip gibi alt türlere ayrılan flört şiddeti, toplumda yaygın şekilde görülen, ileri aşamalarında ölümle sonuçlanabilen fakat duygusal zemini sebebiyle tanımlanması ve mücadele edilmesi zor olan toplumsal bir problemdir.

Flört şiddeti onu ortaya çıkaran dinamikler ve yarattığı etkiler sebebiyle sosyolojik, psikolojik, kültürel perspektiften incelenmesi gereken bir konu aynı zamanda bir halk sağlığı problemidir. Fakat bir üst başlık olan şiddet, uzun yıllardır pek çok farklı disiplin tarafından incelense de flört şiddeti literatüre yakın zamanda girmiş ve hala açıklanmaya ihtiyaç duyulan bir çalışma alanıdır. Bu sebeple tez çalışmasının flört şiddeti ve toplumsal cinsiyet literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca flört şiddetine yol açan ve onu meşrulaştıran düşüncelerin ortaya çıkarılması konu ile ilgili farkındalığı arttıracak önemli unsurlardan biridir. Tezin yazılış amaçlarından biri de bu farkındalığın oluşmasına katkı sağlamaktır.

Çalışma, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerini benimseme düzeylerinin flört şiddeti algılarını ne yönde değiştirdiğini incelemektedir. Araştırma kapsamında Mayıs 2021-Ağustos 2021 tarihleri arasında yaşları 18-25 aralığında olan 20 üniversite öğrencisi ile yarı yapılandırılmış form aracılığı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler tematik analiz yöntemiyle incelenerek bulgular ortaya çıkarılmış, elde edilen bulgular sayesinde flört şiddetini tetikleyen ve normalleştiren dinamikler toplumsal cinsiyet bağlamında sosyolojik bakış açısıyla incelenmiştir. Yapılan incelemeler

sonucunda toplumsal cinsiyet rollerini kabul düzeyleri ile flört şiddetini normalleştirme oranı arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu görülmüş ve toplumsal bir problem olan flört şiddetini önlemeye, farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik neler yapılabileceği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: şiddet, flört şiddeti, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri

UNIVERSITY STUDENTS' PERCEPTION OF DATING VIOLENCE AND THE ACCEPTANCE LEVEL OF GENDER ROLES

Name and Surname: Begüm Akdeniz

Field: Sociology

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Melih Çoban

Degree Awarded and Date: Master Thesis, February 2022

Abstract: Dating violence is a form of aggression that occurs in unsafe and unhealthy dating relationships or after relationships ends. Dating violence, which is divided into subtypes such as physical, psychological, sexual, social, digital, economic dating violence or stalking, is a common social problem that can result in death in the advanced stages, but it is difficult to define and overcome due to its emotional basis.

Due to the dynamics that reveal dating violence and the effects it creates, it is also a public health problem that should be examined from a sociological, psychological and cultural perspective. However, although violence has been studied by many different disciplines for many years, dating violence has only recently entered the literature and is still a field of study that needs to be explained. For this reason, it is thought that this thesis will contribute to the literature on dating violence and gender. In addition to this revealing the thoughts that cause and legitimize dating violence is one of the important elements that will increase awareness on the subject. One of the purposes of writing this thesis is to contribute to the formation of this awareness.

The study examines how university students' levels of adopting gender roles change their perceptions of dating violence. Within the scope of the research, in-depth interviews were conducted with 20 university students aged between 18-25 between May 2021 and August 2021 through a semi-structured form. The interviews were examined with thematic analysis method, and the findings revealed, the dynamics that trigger and normalize dating violence were examined from a sociological perspective in the context of gender. As a result of the examinations, it was seen that there was a positive correlation between the acceptance of gender roles and the normalization of dating violence, and it was discussed what can be done to prevent dating violence, which is a social problem, and to increase awareness levels.

Keywords: violence, dating violence, gender, gender roles

ÖNSÖZ

Flört şiddeti, kişinin partneri tarafından fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik pek çok yönden istismar edildiği ve ileri safhalarda yaşam hakkının elinden alındığı sosyolojik bir problemdir. Problemin önemli dinamiklerinden biri olan ataerkil yapı, kadınları kamusal ve özel alanda dezavantajlı bir yerde konumlandırarak kadına karşı şiddete meşru zemin oluşturmaktadır. Öte yandan ataerkil yapı erkeklere de zarar vermektedir; çünkü flört şiddeti, erkeklerin de maruz kaldığı fakat şiddet gören erkeklerin hiyerarşik yapıdaki "güçlü" konumları sebebiyle genellikle açıklamakta zorlandıkları bir sorundur.

Neredeyse her gün flört şiddetine maruz kalan, bu nedenle öldürülen insanların haberlerini duyduğumuz ve toplumsal cinnet noktasına geldiğimiz bir dönemde bireylerin farkındalık düzeyinin arttırılması flört şiddetiyle mücadelede atılacak önemli adımlardan biridir. Tezin yazılış amacı konuyu toplumsal cinsiyet rollerini kabul düzeyleri üzerinden sosyolojik perspektifle inceleyerek flört şiddeti ve toplumsal cinsiyete dair algıyı ortaya çıkarmak ve farkındalığın oluşmasına katkı sağlamaktır.

Tez döneminin her aşamasında bilgisini ve tecrübesini cömertçe paylaşan gerek insani yönüyle gerek akademisyen kimliği ile her daim örnek aldığım saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Melih Çoban'a,

Ayaklarımın üzerinde durabilmem, özgürce düşünebilmem ve bugün geldiğim noktada olabilmem için maddi manevi her türlü desteği sunan babam Ahmet Akdeniz'e, annem Hülya Akdeniz'e ve ağabeyim Nevzat Akdeniz'e,

Zorluklarla birlikte mücadele ettiğimiz, özellikle tez döneminde umutsuzluğa kapıldığım her an bardağın dolu tarafını gösteren yol arkadaşım Önder Berk Adıyaman'a,

Sevgili Gizem Aksu Örs'e, İrem Yurt'a, Pelin Bekri'ye; bir iş arkadaşından daha fazlası olan Beste Pelin Çelem'e, İrem Ergin'e, Seda Tarakçı'ya, Sinan Cana'ya, veri toplama aşamasında sundukları değerli katkıları ve hayatıma anlam katan dostlukları için teşekkür ederim.

İstanbul, 2022 Begüm Akdeniz

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET ……... i

ABSTRACT …… iii

ÖNSÖZ …… iv

İÇİNDEKİLER ……... v

TABLO LİSTESİ …… vii

KISALTMALAR …….. viii

1. GİRİŞ ……..... 1
1.1.Araştırmanın Amacı …….. 4
1.2.Araştırmanın Önemi ……... 5
1.3.Araştırmanın Yöntemi …….. 8
1.4.Araştırmanın Sınırlılığı ……..... 9

2. **KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ŞİDDET** ……..... 11

3. FLÖRT ŞİDDETİ ……..17
3.1.İlişkide Güvenlik Cetveli …….. 21
3.2.Flört Şiddeti Türleri ……..... 22
3.2.1. Fiziksel Flört Şiddeti ……..... 23
3.2.2. Psikolojik Flört Şiddeti ……..... 24
3.2.3. Ekonomik Flört Şiddeti ……..... 26
3.2.4. Cinsel Flört Şiddeti ……27
3.2.5. Dijital Flört Şiddeti ……28
3.2.6. Sosyal Flört Şiddeti ……... 29
3.2.7. Israrlı Takip ……... 30
3.3.Şiddet Döngüsü ……..... 31
3.4.Flört Şiddetinin Yaygınlığı ……33
3.5.Flört Şiddetinin Literatürdeki Yeri ……... 38
3.5.1. Dünya'da Flört Şiddeti …… 38
3.5.2. Türkiye'de Flört Şiddeti ……... 42
3.6.Flört Şiddeti Risk Faktörleri …… 47
3.7.Flört Şiddeti Kuramları ……..... 51
3.7.1. Sosyal Öğrenme Kuramı ……... 51
3.7.2. Bağlanma Kuramı ……..... 54
3.7.2.1.Güvenli Bağlanma Modeli …….. 56
3.7.2.2.Güvensiz Bağlanma Modeli ……..... 57
3.7.3. Feminizm Kuramı ……..... 59

4. **TOPLUMSAL CİNSİYET** ……... 64
4.1.Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları ……..….. 64
4.2.Toplumsal Cinsiyete Kuramsal Bakış …….. 69
4.2.1. Psikanalitik Kuram …… 71
4.2.2. Biyolojik Kuram …… 73
4.2.3. Sosyobiyolojik Kuram (Evrim Psikolojisi) …….. 74
4.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı …… 76
4.2.5. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı …… 79
4.2.6. Sosyal Rol Kuramı ……81
4.3.Toplumsal Cinsiyete İlişkin Kalıp Yargılar, Ön Yargılar ve Ayrımcılık... 83

5. TÜRKİYE'DE FLÖRT ŞİDDETİNE YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER VE MEVZUAT ……... 91

6. BULGULAR …….. 100
6.1.Katılımcıların Demografik Özellikleri …….. 100
6.2.Toplumsal Cinsiyet Rollerini Kabul Düzeyleri …… 100
6.3.Flört Şiddetine Dair Algı ve Deneyimler …….. 103

SONUÇ VE ÖNERİLER …….. 132

KAYNAKÇA …… 138

EK-1 AYDINLATILMIŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU …….. 152

EK-2 MÜLAKAT SORULARI …… 154

EK-3 KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU ……. 156

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 : Yetişkin Bağlanma Modelleri ……56

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
bkz.	Bakınız
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi
CŞMD	Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
s.	Sayfa
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu
WHO	World Health Organization

1. GİRİŞ

En az insanlık tarihi kadar eski bir olgu olan şiddet, dünya çapında her yıl ortalama 1,5 milyon insanın ölümü ile sonuçlanan en önemli toplumsal sorunlardan biridir (World Health Organization [WHO], 2002, s.9-10; WHO, 2014a, s.2). Bu toplumsal sorun bireylerin fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel açıdan zarar görmesine sebep olan, söz konusu zararı ortaya çıkarabilecek her türlü tehdidi, zorbalığı ve keyfi olarak özgürlüğün engellenmesini kapsayan, bireysel ya da toplu uygulanan tutum ve davranışlardır (Ailenin Korunması, 2012). Bu tutum ve davranışlar uzun zaman önce gerek dünyada gerek Türkiye'de problematik hale gelmiş bir konu ve araştırılmakta olan bir sorun halini almıştır. Sorunun kapsamı, toplumlar değişip dönüştükçe genişlemiştir ve şiddet alt türlere ayrılmıştır. Bugün en bilinen şiddet türü olan fiziksel şiddetin yanı sıra psikolojik şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet, flört şiddeti gibi pek çok farklı tür söz konusudur (Polat, 2017, s.17).

Kavramın geniş kapsamlı olması ve türlere ayrılması sebebiyle şiddet farklı disiplinler tarafından incelenen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyoloji, psikoloji, sağlık bilimleri, eğitim bilimleri, iktisat, kamu yönetimi, kriminoloji gibi pek çok farklı disiplin, şiddeti farklı açılardan incelemektedir ve literatüre yeni perspektifler kazandırmaktadır. Bu yeni perspektifler sayesinde bugün şiddeti biyolojik, psikososyal, sosyoekonomik, psikiyatrik pek çok faktörle açıklamak mümkündür.

Şiddeti inceleyen disiplinlerden biri olan sosyoloji ise şiddetin ortaya çıkmasına sebep olan toplumsal dinamiklerin neler olduğu, toplumda şiddet olaylarının neden arttığı, şiddet mağduru olmanın toplumsal ilişkileri nasıl etkilediği ve farklı kültürlerde şiddet nasıl algılandığı gibi sorular üzerinden konuyu incelemektedir. Sosyolojide bireyi şiddete sürükleyen ya da bireyin şiddete maruz bırakılmasına sebep olan süreç, konunun toplumsal düzlemini oluşturmaktadır. Bu düzlemde şiddet; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi fark etmeksizin pek çok türüyle yaşamın herhangi bir döneminde ortaya çıkabilecek bir sorun olarak ele alınmaktadır.

Bu sorunun yukarıda bahsedildiği gibi geniş kapsamlı olması ve pek çok kategoriye ayrılması onu tek bir araştırma konusu olarak incelemeyi zorlaştırmaktadır.

Dolayısıyla bu tez, şiddetin bir türü olarak kabul edilen flört şiddeti özelinde olacaktır. Uzun yıllardır şiddetin pek çok türüne dair çalışmalar yapılmaktadır. Aile içi şiddet, akran şiddeti, iş yerinde şiddet, terör, savaş gibi şiddet temelli konular üzerine literatürde pek çok çalışma bulunmaktadır. Flört şiddeti ise şiddetle ilgili farkındalık düzeyinin artması ve şiddetin kapsamının genişlemesiyle birlikte literatüre girmiş, son yıllarda yükselişe geçen bir problemdir. Öyle ki dünya genelinde flört şiddeti üzerine yapılan araştırmalar 1980'li yıllara dayanmaktadır. Bu alanda Makepeace'in 1981 yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışma (aktaran Aslan, Bulut ve Arslantaş, 2020, s. 366), flört şiddeti üzerine yapılan araştırmaların öncülerinden kabul edilmektedir. Çalışma, flört ilişkisi içinde fiziksel şiddeti araştırmaktadır ve üniversite öğrencilerinin %21'inin flört ilişkisi içinde fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koymuştur.

Türkiye'de ise flört şiddeti üzerine yapılan çalışmalar ancak 2000'li yıllarda görünürlük kazanmıştır. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin 2008 yılında yaptığı çalışma, Türkiye'deki öncü araştırmalardan kabul edilmektedir (Aslan ve diğerleri, 2008, s.25). Bu araştırmaya göre 240 katılımcıdan 232'si dayak atmanın şiddet olduğunu düşünürken, 2 katılımcı bu davranışı şiddet olarak nitelendirmemiş, 6 katılımcı ise fikrini beyan etmemiştir. Katılımcılara kıskanmak ile ilgili fikirleri sorulduğunda ise 91'i şiddettir derken, 90'ı şiddet olarak görmemiş, 59'u ise fikrini belirtmemiştir. Bu araştırmadan hareketle insanların en çok fiziksel şiddet hakkında bilgi sahibi olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat diğer şiddet unsurlarının, bireylerin kendilik değerlerini, sosyal yaşantısını, ruhsal bütünlüğünü zarara uğrattığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle şiddet, pek çok farklı türüyle hala açıklanmaya gerek duyulan bir konudur.

Şiddet, akademide uzun yıllardır tartışılan bir konu olsa da bu tartışmalar özellikle fiziksel şiddet üzerinde yoğunlaşmaktadır. Zamanla cinsel ve psikolojik unsurlar da şiddet kapsamında incelenmeye başlanmıştır. Flört şiddeti ise akademik literatürde yakın tarihte tartışılmaya başlandığı ve hala açıklanmasına ihtiyaç duyulduğu için bu tezde araştırma konusu olarak seçilmiştir. Disiplinler arası incelenmesi gereken toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkan flört şiddeti, genel itibariyle psikolojik şiddet unsurlarını

içinde barındırmaktadır ve fiziksel şiddete dönüşebilme hatta insanların ölümüyle sonuçlanma tehlikesine sahiptir.

Türkiye'de 2008 yılından itibaren öldürülen kadınların kim tarafından, hangi sebeple, ne şekilde öldürüldüğünü gösteren dijital anıt sayacına göre ("Şiddetten Ölen Kadınlar", t.y.), 2008 yılında 66 kadın öldürülmüşken, 2019 yılında sayı 421'e yükselmiştir. 2020 yılı henüz Eylül ayında ise sayı 220'yi bulmuştur. Buradaki cinayetlerin önemli bir kısmı flört ilişkisi içinde gerçekleşmiştir. Neredeyse her gün 1 kadının öldüğü gerçeği toplumsal olarak mücadele edilmesi gereken bir sorundur. Bu mücadelede atılacak en önemli adım öncelikle konu hakkında bilinçlenmektir. Flört şiddetine yol açan düşüncelerin ortaya çıkarılması farkındalığı sağlayacak önemli unsurlardan biridir. Tezin yazılış amaçlarından biri de bu farkındalığın oluşmasına katkı sağlamaktır.

Tezin konusu olan flört, evlilik kurumunu içermeyen kısa veya bir kez görüşmeden ibaret olabildiği gibi, uzun bir ilişkiyi de kapsayan, tek ya da çok eşli, heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel ilişkileri ifade etmek için kullanılmaktadır (Özkan, 2019, s.1). Tanımı gereği genellikle 13-24 yaş arasında yaşanan romantik ilişkiler flört olarak adlandırılmaktadır. Böylece tezin hedef kitlesini oluşturacak yaş aralığı da ortaya çıkmaktadır. Fakat bu tezde daha detaylı bilgi toplayabilmek amacıyla yaş aralığı daraltılmış ve tezin hedef kitlesi 18-24 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırma sürecinde yaş aralığı 25 yaşa kadar esnetilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve toplumsal cinsiyet kimliklerinin benimsenme oranının, flört ilişkisi içinde şiddet uygulama ya da şiddete maruz kalma riskini arttıran bir faktör olduğu düşünülmektedir. Tezin amacı, hedef kitlenin toplumsal cinsiyet rollerini benimseme oranlarının, flört şiddeti algısına olan etkisini öğrenebilmektir.

Bu noktada toplumsal cinsiyetin de ne olduğunu açıklamak gerekmektedir. Cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklara işaret ederken, toplumsal cinsiyet bundan farklı olarak kadınlara ve erkeklere toplumun ürettiği kültürel kodlarla, değerlerini, imajlarını, davranışlarını ve sosyal hayattaki rollerini tanımlayan fikirlerin sosyal yapılanmasıdır (Daşlı, 2019, s.365-366).

Araştırmada toplumsal cinsiyetle ilgili fikirlerin, flört şiddetinin tetikleyicisi olup olmadığı incelenecektir. Bu sayede 18-25 yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algısının ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Araştırmada katılımcıların flört şiddeti algıları yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yapılan derinlemesine görüşmelerle ölçülmeye çalışılmıştır. Ve mevcut algının toplumsal cinsiyet rolleriyle desteklenip desteklenmediğine bakılmıştır. Yapılan literatür taramasında doğrudan böyle bir çalışmaya rastlanmamış olması sebebiyle araştırmanın özgün bir çalışma olacağı ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Flört şiddeti tıpkı diğer şiddet türleri gibi toplumsal olarak mücadele edilmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanların flört şiddetine dair tutumlarının anlaşılması ve konunun nasıl algılandığının ölçülmesi bu mücadelede bizlere yardımcı olacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yaşları 18 ile 25 arasında değişen üniversite öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet rollerini benimseme oranlarının, flört şiddeti algılarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmaktır. Bu sebeple amaçsal örnekleme yolu ile, araştırma evrenini temsil ettiği düşünülen 20 kişi seçilmiş, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak nitel araştırma tekniklerinden biri olan derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Flört şiddetine dair olumlu ya da olumsuz algıyı kapsamlı şekilde ölçebilmek amacıyla tüm flört şiddeti türleri (fiziksel flört şiddeti, psikolojik flört şiddeti, cinsel flört şiddeti, ekonomik flört şiddeti, sosyal flört şiddeti, dijital flört şiddeti, ısrarlı takip) araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu doğrultuda araştırmanın amaçları şu şekilde sıralanabilir;

- Katılımcıların, flört şiddetine dair farkındalık düzeylerinin araştırılması.
- Katılımcıların, toplumsal cinsiyet rollerine dair farkındalık düzeylerinin araştırılması.
- Hedef kitlenin toplumsal cinsiyet rollerini benimseme düzeylerinin ve bu düzeyin flört şiddetine dair tutumu nasıl etkilediğinin ortaya çıkarılması.

- Flört şiddetine maruz bırakılan kişilerin bu konu hakkında alınacak önlemler ve yapılacaklar konusunda ne denli bilgi sahibi olduklarının ortaya çıkarılması.
- Ortaya çıkacak sonuçlar sayesinde flört şiddeti özelinde şiddet zincirinin nasıl kırılacağına dair yol çizilerek farkındalığın arttırılmasına katkı sağlanması.

1.2. Araştırmanın Önemi

Şiddet; bireye ya da gruba yönelik baskıcı, onların değer yargılarına ve mallarına zarar veren, kişilerin bedensel veya psikolojik sağlığını tehlikeye atan, bireysel ya da toplu uygulanan her türlü davranıştır ("Şiddet", 2021; Özdemir, 2019, s.8). Şiddet sebebiyle düzensizlik ve kargaşa ortaya çıkmakta, gündelik hayatın sağlıklı akışı bozulmaktadır. Şiddet yarattığı kargaşa ortamıyla gelecekte neler olacağının, şiddetin tekrarlayıp tekrarlamayacağının ya da ne zaman tekrarlayacağının öngörülmesini engellemektedir. Özellikle aile içi şiddet ve flört şiddeti söz konusu olduğunda, şiddet uygulayan kişi ile şiddete maruz bırakılan kişi arasında duygusal ve mekânsal yakınlık olduğu için bireylerde her an şiddete maruz bırakılma korkusu hâkim olmakta, ortaya çıkan bu endişenin kendisi de doğrudan psikolojik şiddete işaret etmektedir (Michaud, 1991, s.11).

Şiddet kadın erkek arasında çift yönlü işlemektedir. Dolayısıyla erkekler de şiddete maruz bırakılmaktadırlar. Fakat pek çok ataerkil toplumda hiyerarşik olarak daha yukarıda konumlandırılan erkeğin, kadın tarafından şiddete maruz bırakılması yadırganmakta hatta bazı toplumlarda kabul edilemez görülmektedir. Bu anlayış şiddete maruz bırakılan erkeklerin yardım talep etmesini, şiddetin kayıtlara geçmesini zorlaştırmaktadır (Adak, 2013, s.8). Bu sebeple kadına yönelik şiddet konusu yazınsal alanda daha zengindir. Bu araştırma, şiddetin her iki yönüne de ışık tutmaya çalışmakla birlikte kadına yönelik şiddet literatürünün daha zengin olması ve flört şiddeti kabul edilen tutum ve davranışların bu literatürle örtüşmesi sebebiyle kadına yönelik şiddet üzerine yapılan çalışmalardan oldukça beslenmiştir (Özkan, 2019, s.1).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yayınlanan rapora göre kendine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere üç şiddet türü bulunmaktadır (WHO, 2005, s.13). Bu tez çalışmasının konusu olan flört şiddeti kişilerarası şiddet

türlerinden biridir ve kendi içinde fiziksel flört şiddeti, psikolojik flört şiddeti, ekonomik flört şiddeti, cinsel flört şiddeti, dijital flört şiddeti, sosyal flört şiddeti ve ısrarlı takip olarak farklı dallara ayrılmaktadır. Şiddete maruz bırakılan kadınlarla yapılan araştırmalara göre kadınların partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılma yaygınlığı %13 ile %61 arasında iken, cinsel şiddete maruz bırakılma yaygınlığı %6 ile %59 arasındadır. Her iki şiddet türüne birden maruz bırakılma oranı ise %15 ile %75 arasında değişmektedir (WHO, 2005, s. 28).

Görüldüğü gibi flört şiddeti oldukça yaygın bir halk sağlığı sorunu ve her toplumda farklı şekillerde tezahür eden toplumsal bir problemdir. Öyle ki yapılan çalışmalar dünyanın pek çok yerinde flört şiddetinin görülme sıklığının yüksek olduğunu göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) %53 olan bu oran, Brezilya'da %76'ya kadar çıkmaktadır. Çin'de %59, Hindistan'da %16, Kırgızistan'da %42, Nijer'de %18 olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Balcı Devrim, 2019, s.35).

Başka bir çalışmada (Cinal, 2018, s.29), flört şiddetinin neden halk sağlığı sorunu olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen bulgulara göre flört şiddetine maruz bırakılan kadınların depresyona girme ve anksiyete puanları, bunu deneyimlemeyen kadınlara göre daha yüksek çıkmıştır. Flört şiddetine maruz bırakılan erkeklerde ise depresyona girme ve anksiyete arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Mermertaş'ın tez çalışmasında (2020, s.54), elde edilen bulgulara göre ise kişinin benlik saygısı yükseldikçe flört şiddetini olumlama düzeyi düşmektedir. Benzer şekilde depresyon düzeyi azaldıkça da flört şiddetini olumlama düzeyi düşmektedir. Ayrıca depresyon, flört ilişkisinde şiddetin uygulanma sebeplerinden biri olarak da ortaya çıkmaktadır.

645 üniversite öğrencisi ile yapılan başka bir çalışmada ise (İftar, 2016, s.109-111), erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre flört ilişkilerinde daha yüksek oranda şiddet uyguladıkları, bu bulgu ile paralel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda şiddete maruz bırakıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 20-22 yaş aralığında şiddete maruz bırakılma oranı daha yüksek çıkmışken, 23 yaş ve üzerinde olan öğrencilerin flört ilişkisinde şiddet uygulama oranının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Geçmişteki flört ilişkilerinde şiddete maruz bırakılan kişilerin şimdiki ilişkilerinde şiddete daha eğilimli olduğu sonucu ve ailelerinde şiddete tanıklık etmiş ya da şiddeti deneyimlemiş kişilerin partnerlerine daha yüksek oranda şiddet uyguladığına dair veriler, şiddetin şiddeti doğurduğuna ve bir döngü oluşturduğuna örnek teşkil etmektedir.

Sonuç olarak pek çok faktör genel olarak şiddetin hem nedeni hem sonucu olmaktadır. Örneğin ruh sağlığının bozuk olması şiddete meyli arttırabilirken, şiddet psikolojik sorunları olmayan bir bireyin ruh sağlığını bozabilmektedir. Aile içinde şiddete tanıklık etmiş ya da maruz bırakılmış bir birey flört ilişkisinde de şiddet uygulayabilir veya flört şiddeti bireyin gelecekte kurduğu ailesinde şiddet yaşanmasına sebebiyet verebilir. Önemli olan bu şiddet zincirini kırabilmektir.

Bu denli yaygın olan flört şiddeti hangi kategoride olursa olsun, herhangi bir türüyle hayatımızın herhangi bir döneminde bizzat deneyimlenen ya da tanıklık edilen, mücadele edilmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özdemir tarafından (2019, s.74-75) tıp fakültesi 1. ve 2. sınıf öğrencisi ile yapılan çalışmada katılımcıların %29'u partneri tarafından flört şiddetine uğradığını belirtmiştir. Burada özellikle hor görme, aşağılama, sürekli eleştirme gibi psikolojik şiddete örnek olan davranışlara maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın önemli sonuçlarından bir diğeri ise gençler, literatürde flört şiddeti olarak tanımlanan davranışları çoğu zaman flört şiddeti olarak anlamlandırmamaktadırlar.

Bu problemle mücadelede atılacak en önemli adımlar şiddeti ortaya çıkaran dinamikleri ve şiddetin sonuçları incelemek, konuyu normalleştirmemek ve farkındalık yaratmaktır. Özellikle flört şiddeti, literatüre yakın zamanda girmiş ve bazı türlere göre daha az incelenmiş bir konu olduğu için, tezin amaçlarından biri farkındalık oluşturarak ve şiddet zincirinin kırılmasına katkı sağlayabilmektir.

Ayrıca oldukça yeni ve güncel olan bu konuya sosyolojik bir bakış açısı sunmanın literatürde bir boşluğu doldurması çalışmanın bir diğer amacıdır. Görüldüğü gibi flört şiddeti üzerine yapılan çalışmalar konunun farklı yönlerine ışık tutmaktadır. Kimi çalışmalar, flört şiddetinin toplumda görülme sıklığını ortaya koyarken, kimi çalışmalar flört şiddetinin altında yatan sebepleri bazıları ise sonuçları üzerine odaklanmıştır. Bu tez

çalışması, flört şiddetini uygulayan ve kabullenen kişilerin toplumsal cinsiyet rollerini benimseme düzeylerinin yüksek olduğu görüşü ile ortaya çıkmıştır. Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerini benimseme düzeyleri ile flört şiddetine dair algıları (uygulama eğilimi ya da şiddete maruz bırakılmaya karşı toleransı) incelenmiştir.

Bu araştırmada katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerini benimseme oranlarının flört şiddeti algısına nasıl etki ettiği araştırılmıştır. Bu rolleri sıkı sıkıya benimseyen ve normal kabul eden bireylerin flört şiddeti kabul edilen bazı davranışları ilişkide olması gereken unsurlar olarak değerlendireceği düşüncesi ile yola çıkılmıştır. Konu ile ilgili algının ortaya konmasını hedefleyen bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

18-25 yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları ve toplumsal cinsiyet rollerini kabul düzeyleri üzerine yapılan çalışmada, görüşmelere yakın çevreden oluşan 4 kişi ile başlanmış, diğer katılımcılara kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Kartopu yönteminde öncelikle belirlenen referans isimlerle iletişime geçilmektedir. Diğer katılımcılara, referans isimler sayesinde ulaşılarak kişiden kişiye gidilmektedir (Yağar ve Dökme, 2018, s.5; Baltacı, 2018, s.246). Bu metotla ulaşılan ve evreni temsil ettiği düşünülen kişilerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgularla flört şiddetine ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kabul düzeyleri ile bu iki olgu arasındaki ilişki analiz edilmeye çalışılmıştır.

Görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış soru formu ile elde edilen veriler, derinlemesine betimleme imkânı verdiği için tematik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Tematik analiz, görüşmelerden elde edilen temaları ortaya çıkarma, analizini yapma ve raporlama aşamalarından oluşmaktadır (Braun ve Clarke, 2006, s.79). Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında tüm katılımcılara yöneltilen ortak sorular olmakla birlikte (bkz. EK-2), katılımcıların paylaşımları doğrultusunda bu sorular çeşitlendirilmiştir.

Katılımcıların tamamına görüşme öncesi Aydınlatılmış Gönüllü Onam formu gönderilerek (bkz. EK-1) her bir katılımcının araştırma ile ilgili detaylı bilgi edinmeleri

sağlanmış ve görüşmeden elde edilecek verilerin sadece akademik yayın yapmak amacıyla kullanılacağı belirtilmiştir. Görüşme öncesinde tüm katılımcılardan araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair sözlü onay alınmış ve katılımcılara kişisel bilgilerinin açıklanmayacağı ifade edilmiştir. Bu sebeple görüşmelerinden kesitler aktarılan katılımcıların isimleri açıklanmamış olup tamamı numaralandırılmış, sadece yaş, cinsiyet, eğitim bilgileri gibi demografik bilgiler paylaşılmıştır. Görüşmelerde geçen kişi isimleri ve yer bilgileri de aktarılırken etik sorumluluk ilkesi gereği gizlenmiştir.

Katılımcılarla Covid-19 salgını sebebiyle yüz yüze görüşmek mümkün olmamıştır. Bu nedenle araştırmaya katılmak isteyen kişilerin tamamıyla Zoom uygulaması üzerinden görüşülmüştür. Toplam görüşme süresi ortalama 12 saat olup, kişi başına düşen ortalama görülme süresi 36 dakikadır. Katılımcıların okudukları üniversiteler ağırlıklı olarak İstanbul'da olsa da Sakarya, İzmir, Kayseri, Manisa, Kocaeli gibi farklı şehirleri de kapsamaktadır.

Görüşme boyunca katılımcılardan izin alınarak ses kaydı alınmıştır, izin vermeyen katılımcıların ise cevapları not alınarak kaydedilmiştir. Görüşme sonrası bu kayıtların transkripsiyonları yapılmış ve ortaya çıkan ortak temalardan bulgulara ulaşılmıştır. Tematik analiz yöntemi daha önce düşünülmemiş olan bulguların ortaya çıkması bakımından avantaj sağlamıştır. Analiz kısmında bulgulara örnek olan alıntılara yer verilmiştir. Aktarım sırasında cümlelerin anlamını değiştirecek herhangi bir değişiklik yapılmamış olup, konunun odaklandığı kısımlara öncelik tanınarak bazı kısaltmalara gidilmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılığı

Bu tez çalışması 18-25 yaş aralığında olup, üniversitede okumakta olan 20 genç bireyle sınırlıdır. Araştırmada, katılımcıların 18 ile 25 yaş aralığında olan, Türkiye'deki üniversite öğrencilerini temsil ettikleri varsayılmıştır.

Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formunun ölçtüğü niteliklerle ve yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruları cevaplamış 18-25 yaş aralığındaki 20 üniversite öğrencisinin vermiş olduğu

cevaplarla sınırlıdır. Ayrıca katılımcıların soruları içtenlikle, kendilerine göre en doğru bildikleri şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak flört şiddetine dair algıyı ölçebilmek için kullanılacak en uygun yöntemin nitel araştırma yöntemi olan derinlemesine mülakat olduğu düşünülmekle birlikte bu yöntem genelleme yapabilmek adına sınırlı kaldığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Katılımcılara bakıldığında çoğunluğun kadınlardan oluştuğu görülmektedir (14 kadın, 6 erkek) ve 20 katılımcıdan bir tanesinin toplumsal cinsiyet rollerini benimsediği diğer katılımcıların ise benimsemediği sonucuna ulaşılmıştır. Örneklemin birbirine benzeyen insanlardan oluşması analiz aşamasında elde edilen bulguların birbirini desteklemesi bakımından avantaj sağlasa da bu durum kartopu yönteminin bir dezavantajı olarak ortaya çıkmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ŞİDDET

İnsanların tarih sahnesine çıktığı andan itibaren var olan şiddet, pek çok farklı türüyle, dünyanın her yerinde görülebilen insan hayatındaki en iz bırakan tecrübelerden biridir. Geçmişi ve uygulanış biçimleri bakımından oldukça geniş kapsamlı bir konudur. Bu nedenle şiddet hemen her türüyle farklı disiplinler tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin Max Weber, bu konuyu meşru şiddet kavramı ile ele almış ve şiddet tekelinden söz etmiştir. Weberyan bakış açısına göre modern devlet amaçlarla değil kendine has fiziksel güç ve şiddet kullanabilme yetkisi gibi somut araçlarla tanımlanmaktadır. Bu yetki sadece devlette bulunduğu için şiddet tekeli olarak adlandırılmaktadır. Polislere ve askerlere söz konusu olan fiziksel gücü ve şiddeti kullanabilme yetkisini yine devlet devretmektedir (Weber, 2004, s.139). Weber bu yetkiden doğan fiziksel gücü ve şiddeti meşru şiddet olarak tanımlamaktadır. Öte yandan bu çalışmanın konusu olan flört şiddeti ise meşru olmayan şiddet türüdür. Flört şiddeti gibi meşru olmayan bir şiddet ortaya çıktığında devletler gerekirse meşru şiddet yetkisini kullanarak sorunu çözme yoluna gitmektedir.

Flört şiddeti, aile içi şiddet gibi meşru olmayan şiddet türleri, bireysel bir eylem olmanın ötesinde her toplumda, her dönem varlığını sürdürmüş toplumsal bir olgudur. Şiddetin niteliği ve niceliği toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Ayrıca aynı toplumda dahi zaman içinde farklılığa uğramaktadır (Savrun ve Balcıoğlu, 2000, s.45). Bu konudaki ortak nokta ise şiddetin insan ilişkilerinde yaşanan sorunların sonucu olarak ortaya çıkması fakat sorunları derinleştirmekten öteye gidemiyor olmasıdır.

Şiddet, altında yatan sebepler ve ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle pek çok farklı disiplinin ilgi alanına girmektedir. Bu sebeple şiddet, tanımlanması ve kavramsal olarak sınırlanması zor bir olgudur, saptanmasında da bazı zorluklar yaşanmaktadır. Özellikle fiziksel şiddete göre daha görünmez olan psikolojik şiddet, sınırlarının belirlenmesi konusunda daha problematiktir. Literatür incelendiğinde de önceleri fiziksel şiddet üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir. Zamanla daha kapsamlı şiddet tanımları yapılmış ve psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet gibi diğer türler de araştırmalara konu olmuştur.

Şiddet kavramının 15. yüzyılda Arapça'dan Osmanlıca'ya geçtiği tahmin edilmektedir. Tekil hali *şidd,* çoğul hali *şiddâd* olan bu kavram, katılık, sertlik anlamlarına gelmektedir (Büker ve Eziler Kıran, t.y., s.11). Zamanla kültürel değişimlere ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak bu konudaki literatür zenginleşmiş, bu da şiddet kavramının kapsamını genişletmiştir.

Bugün Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre (TDK, t.y.), şiddetin 6 farklı anlamı vardır. 1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik. 2. Hız. 3. Bir hareketten doğan güç. 4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. 5.Kaba güç. 6. Duygu veya davranışta aşırılık. Elbette burada fizik gibi doğa bilimlerinde de kullanılan şiddetin terimsel anlamları da bulunmaktadır.

Bu araştırmaya konu olan ve toplumsal bir olgu olarak ele alınan şiddet için ise en kapsamlı tanımlardan biri 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nde yapılmıştır. Bu yönetmeliğe göre şiddet (6284 Sayılı Ailenin Korunması, 2012);

> *"Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır."*

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO**,** 2002, s.4) raporuna göre ise şiddet; fiziksel gücün, kasıtlı olarak kendine, çevredeki bir kişiye ya da topluluğa karşı fiziksel ve psikolojik zarara, gelişim problemlerine, yoksunluğa hatta kişilerin ölümlerine sebebiyet verecek şekilde tehdit edici olarak ya da gerçekten kullanılması durumudur. Bu tanımlardan hareketle şiddet, kendine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olarak sınıflandırılmaktadır (Özkan, 2019, s.3).

Kendine yönelik şiddet, kişinin kendisini intihara sürükleyen ve bizzat kendisini suistimal eden davranışlar olarak ikiye ayrılmaktadır. İntihara dair düşünceler, intihara teşebbüs, ölümle sonuçlanmaması muhtemel intihar girişimleri kısacası kişinin kasıtlı olarak kendisine zarar vereceği her türlü tutum ve davranıştır.

Kişilerarası şiddet, aile – partner şiddeti ve topluluk şiddeti olarak ikiye ayrılmaktadır. Flört şiddeti aile ve partner şiddeti altında incelenmektedir. Çocukların ve yaşlıların istismar edilmesi de yine aile- partner şiddeti türüne örnektir. Topluluk şiddetinde ise bireyler birbirini tanıyor ya da tanımıyor olabilirler. Genellikle hane dışında gerçekleşmektedir. Taciz ve tecavüz eylemleri, okul, iş yeri, hapishane, bakım evi kurumsal mekanlarda yaşanan saldırgan davranışlar topluluk şiddetine örnek gösterilebilir.

Son olarak kolektif şiddet ise sosyal, politik ve ekonomik olarak alt bölümlere ayrılmışlardır. Terör eylemleri, nefret suçları, siyasi sebeplerle ortaya çıkan şiddet, savaş gibi diğer iki kategoriye göre daha büyük grupların ve toplulukların arasında yaşanan şiddet türlerini kapsamaktadır (WHO**,** 2002, s.5).

Şiddetin birbirinden farklı şekilde sınıflandırılmasının ve kategorize edilmesinin sebebi farklı dinamikler tarafından tetikleniyor olması ile ilgilidir. Bazı uzmanlara göre şiddet, içgüdüsel bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır. Bazı uzmanlara göre ise bu sorunun altında toplumsal sebepler yatmaktadır.

Sigmund Freud, şiddeti "ölüm içgüdüsü" ile açıklamıştır. Ölüm içgüdüsü yıkıma uğratma dürtüsünü içinde barındırmaktadır ve bu dürtü kişinin hem kendisine hem çevresine zarar verme potansiyeline sahiptir. Bu görüşü Konrad Lorenz da desteklemiştir. Lorenz'a göre, herhangi bir suç işlendiğinde, kişisel anlaşmazlıklarda, tartışmalarda, savaşlarda ortaya çıkan şiddet, kalıtımsal olarak kodlanmıştır ve ortaya çıkmak için uygun anı beklemektedir (Bakır, 2019, s.13; Kocabaşoğlu, Savrun ve Konuk, 2000, s.27).

Diğer taraftan davranışçılardan Skinner ve Watson insan davranışlarının temelinde toplumsal koşullanma olduğunu düşünmektedirler. Burada bireyin yaşamı boyunca içinden geçtiği kültürel sürece işaret edilmektedir. Bu kültürel süreç davranışlara, davranışların doğru-yanlış, iyi-kötü olarak değerlendirilmesine etki etmektedir. Dolayısıyla bazı kültürlerde şiddet içerikli davranışlar normalleştirilirken hatta bazı durumlarda "gerekli" kabul edilirken, bazı kültürlerde tepki toplamaktadır (Kocabaşoğlu, Savrun ve Konuk, 2000, s.28).

Benzer sebeple toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen insanlar için araştırmaya konu olan flört şiddeti "normal" bir tavırken yani şiddet olarak değerlendirilmezken, diğer insanlar için sorun teşkil etmektedir. Flört şiddeti fiziksel olduğu kadar psikolojik etkileriyle de dikkate değer bir konudur. Psikolojik boyutu soyut olması itibariyle uygulayan tarafından şiddet olarak görülmemektedir. Aynı sebeple şiddete maruz kalan kişi tarafından da bir mağduriyet olduğu düşünülmemektedir. Bu nedenle bir farkındalık oluşturulması gerekmektedir.

Konuyu sosyokültürel açıdan incelediğimizde ise çocuk yetiştirme tarzının dahi (çocuk yetiştirilirken uygulanan cezalandırma yöntemlerinin, öğretilen değer yargılarının) şiddete meyletme ya da şiddeti kabullenme konularında etkili olduğu görülmektedir. Aile, çocuğa şiddet uygularsa ilerleyen dönemlerde bu davranışı benimseyen çocuk gücü yeten kişiler üzerinde şiddet uygulamaya meyilli olacaktır (Kocabaşoğlu, Savrun ve Konuk, 2000, s.28).

Özellikle çocukların ve gençlerin toplum aracılığıyla yeni ve farklı davranış kalıpları kazandığını düşünülmektedir. Bu sebeple konu, toplumsal öğrenme açısından ele alındığında aile, arkadaş ortamı, yakın-uzak çevre kısacası bireyin içinde bulunduğu ortamda saldırgan eylemler, şiddet varsa bu davranış kalıplarının sonraki kuşakları etkilemesi olasıdır (Balcıoğlu, 2000, s.71).

Ayrıca çocuğun yetiştiği toplumda, içinde bulunduğu alt kültürde şiddet yüceltiliyor, delikanlılık, mertlik anlamlarına geliyor ya da kişiler arasında kin, düşmanlık duyguları körükleniyor olabilir. Gelenek ve görenekler bu anlamda toplumsal hayatımızı şekillendiren ve şiddeti ortaya çıkarma gücüne sahip unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Kocabaşoğlu, Savrun ve Konuk, 2000, s.29).

Şiddet ve türleri bir gruba, belirli bir kültüre, belirli bir topluma ait değildir. Yaşamın her alanında ve her zaman ortaya çıkma potansiyeline sahiptir. Kültürel kodlar, ailevi etkenler, madde kullanımı, stresli bir yaşam şiddeti tetikleyen ve arttıran sebepler olarak sıralanmaktadır. Dolayısıyla şiddet uygulamayan bir birey dahi sosyal yaşantısında her an şiddet mağduru olabilir. Ayrıca yaş etkili faktörlerden biridir. Ergenlik döneminde kişinin hem kendi kendine (intihar girişimi, intihar) hem çevresine uyguladığı şiddette

(çeteye üye olma, akran zorbalığı, flört şiddeti vb.) artış olduğu gözlemlenmiştir (Özcebe ve diğerleri, 2002, s.2).

Şiddet kavramının net olarak yapılamaması tabiri caizse formülize edilememesi sebebiyle şiddetin nerede olduğu, gücün yayılımında mı, tehditte ya da zorbalıkta mı başladığı konusunda bir karmaşa bulunmaktadır. Yapılmış tanımlardan hareketle denilebilir ki bir ilişkide taraflardan birinin ya da birkaçının bedensel ya da manevi bütünlüğüne, kültürel değerlerine zarar veriliyorsa, hangi ölçüde olursa olsun yaşamına kısıtlama getiriliyorsa o eylemlerde şiddet vardır (Büker ve Eziler Kıran, t.y., s.11) ve bu eylemler aslında bizatihi uygulayana da zarar vermektedir. Şiddetin tanımında yaşanan kargaşa şiddetin bir sonucu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Şiddet genellikle önceden kestirilemez çünkü gözle görülür bir tetikleyicisi olabileceği gibi keyfi olarak da ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkışı ve ne şekilde tezahür edeceğine dair bilinmezlik, vereceği zararla birleşince insanın günlük hayatını etkileyen, tedirgin edici ve psikolojik şiddet sayılabilecek bir duruma dönüşmektedir. Bu sebeple şiddet içeren bir eylem birden fazla şiddet türüne denk düşebilmektedir.

Ayrıca türlerindeki çeşitlilik ve her şiddet eylemine yönelik bir yasanın olmaması bazı insanların zihninde bu eylemleri meşru kılmaktadır. Her şiddet eylemi polisiye bir olay, adli bir vaka olarak görülmemektedir. Yaptırım eksikliği hatta bazı kültürel ögelerle şiddetin destekleniyor olması onu engellemediği gibi teşvik edici özellik de taşımaktadır. Yaptırımların eksik ya da yetersiz oluşu zamanla şiddete ve uygulayana güç kazandırmaktadır (Büker ve Eziler Kıran, t.y., s.19).

Şiddet, hak ve özgürlük ihmali olması bakımından hem bireysel hem toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bir halk sağlığı problemidir. Hala şiddet dendiğinde pek çok kişinin aklına fiziksel olarak zarar vermek gelse de bireyleri psikolojik olarak da yıpratabilmenin mümkün olduğu dahası bunun en az fiziksel şiddet kadar tehlikeli olduğu ortaya konmuştur. Bu sebeple şiddet konusunda bilinçli olmak onu iyi tanımaktan, türlerini bilmekten geçmektedir. Unutulmamalıdır ki şiddet söz konusu olduğunda bu olaydan sadece mağdur etkilenmez. Şiddet, faili de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple şiddet konusunda bilinçli olmak öz kontrol sağlayacak ve davranışlarda farkındalık yaratacaktır.

İnsanların en önemli özelliklerinden biri duygu sahibi olmalarıdır. Duygular o kadar kuvvetlidir ki davranışlara yön verebilir. Fakat bu tamamen duyguların kontrolü altındayız ve kendi seçimlerimiz yok anlamına gelmez. Akıl sağlığı yerinde olan her birey davranışlarından sorumludur. Bu sebeple dinamiği ne olursa olsun kızgınlık, öfke, sinir, bunalım, kıskançlık vb. duygular şiddeti meşru kılamaz. Bu duygular karşı tarafı tahakkümü altına alan, fiziksel ya da psikolojik olarak yaralayan, bedensel ve manevi bütünlüğünü tehdit eden davranışlara sebebiyet veriyorsa orada şiddet vardır.

3. FLÖRT ŞİDDETİ

Flört, kişilerin evlenmesine kadar ya da taraflardan en az birinin ilişkiyi bitirmek istemesine değin süren, nihayetinde evlilik akdiyle resmileştirilmemiş ilişkileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Flört kavramı ile ilgili literatürde ortak paydada buluşulmuş kesin bir tanım bulunmamaktadır. Bu sebeple kavramın geniş bir çerçevesi vardır. Bu çerçeveye tek eşli, çok eşli; heteroseksüel, eşcinsel ilişkiler dahil olduğu gibi ilişkinin süresi anlamında da bir kısıtlama yapılmamaktadır. Uzun ya da kısa süreli ilişkiler, tek seferlik buluşmalar veya dijital ortamda yürütülen ilişkiler de flört etme olarak adlandırılmaktadır.

İnsanlar doğaları gereği diğer kişilerle iletişim halindedirler ve birbirleriyle duygusal bağlar kurmaktadırlar. Flört denilen romantizm temelli duygusal bağ ise genellikle ergenlik döneminde tecrübe edilmeye başlanmaktadır. Kurulan partnerlik ilişkisinin romantik bir temele dayandırılmış olması sebebiyle ilişki içindeki şiddet unsurları mazur görülebilmektedir. Ya da tecrübesizliğin verdiği bilgi eksikliği nedeniyle flört ilişkisi içindeki şiddet unsurları fark edilmeyebilmektedir. Bu da flört şiddetinin ne anlama geldiğinin ve olası sonuçlarının ortaya konmasını gerekliliğini doğurmaktadır. Bu sayede genç bireyler flört şiddeti konusunda bilinçlendirilebileceklerdir.

Bireylerin bilinçlendirilmesi süreci şiddet ile mücadelede atılacak ilk adımdır. Şiddet, herhangi bir türüyle hayatımızın herhangi bir noktasında maruz kalabileceğimiz bir olgudur. Ayrıca flört şiddetine maruz kalan gençlerin intihar etme ve kendilerine zarar verme eğilimlerinin arttığı görülmüştür (Özkan, 2019, s.15). Flört şiddetindeki en önemli noktalardan biri bu konuda bilinçsiz olan insanların yaşadıkları veyahut yaşattıkları şiddeti, sevginin ve aşkın bir kanıtı olarak görüyor olmalarıdır. Kişi, partneri tarafından kısıtlandığında kendini daha önemli hissedebilmektedir. Partneri tarafından pasifize edilerek hayatına yön verilmesinin sevgiden kaynaklandığını düşünebilmektedir. Bu düşünceler şiddeti normalleştirmekle kalmayıp onun "gerekli" olduğunu düşündürtmektedir. Bu sebeple flört şiddeti uygulama ve bunu kanıksama oranları itibariyle kişiden kişiye büyük farklılıklar göstermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre şiddetin türü ne olursa olsun, şiddetle mücadelede aşağıdaki maddelerin uygulanması gerekmektedir;

1. Sorunun tanımını yapmak.
2. Sorunun sebeplerini ortaya koymak ve risk faktörlerini belirlemek.
3. Soruna karşı müdahaleleri tasarlamak ve bunları test etmek.
4. Yapılan ya da yapılacak olan müdahalelerin etkinliğini arttırmak (Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019, s.44).

Bu bağlamda öncelikle flört şiddetinin tanımı yapılmalıdır. Flört şiddeti tek bir kaynaktan beslenmediği için fiziksel ve psikolojik pek çok farklı boyuta sahiptir. Bu sebeple farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca toplumsal dinamiklerin zaman içinde değişmiş olması konuya yaklaşımı dolayısıyla flört şiddeti tanımlarını değiştirmiştir. Literatür zenginleştikçe ve insanların konuyla ilgili farkındalığı arttıkça daha kapsamlı tanımlar yapılmaya başlanmıştır.

Angelo Puig'in 1984 tarihli eserinde flört şiddeti, flört ilişkisi içerisinde partnerlerin birbirlerine karşı uyguladıkları saldırgan davranışlar olarak ifade edilmiştir. Buna karşın 2011 yılına geldiğimizde Quinlan, flört şiddetini sadece fiziksel şiddet ile sınırlandırmamış, tehdit etmeyi cinsel ve sözlü tacizi de bu şiddet türüne dahil etmiştir (Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2019, s.74).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre ise flört şiddeti flört ilişkisi içinde partnere fiziksel, cinsel ya da psikolojik olarak zarar verecek her türlü fiziksel saldırı, psikolojik istismar, cinsel zorlama ve partneri kontrol etmeye çalışan davranışlar olarak nitelendirilmektedir (Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2019, s.74).

40 Tilki Kadın İnisiyatifi'ne göre ("Flört Şiddeti Nedir?", 2016) flört şiddeti, ilişkideki taraflardan birinin diğeri üzerinde tahakküm kurmak için yaptığı korkutan, sindiren, kendine bağımlı hale getiren ya da bunu amaçlayan, özgüvenini zedeleyen, aşağılayan, kısıtlayan davranışlar olarak tanımlanmıştır.

Kısacası flört şiddeti, flört ilişkisi sırasında ya da ilişki sonrasında kişilerden birinin diğerine ya da kişilerin karşılıklı olarak birbirlerine uyguladıkları her türlü

zorbalık ve tehdit içeren, fiziksel ya da psikolojik olarak zarar veren, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakan hatta yaşama hakkını elinden alabilecek kadar ileri gidebilen davranışlardır.

Flört şiddeti, şiddetin diğer türlerine benzer şekilde yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik durum, cinsel yönelim gibi faktörlerden bağımsız olarak herkesin yaşayabileceği bir sorundur. Fakat özellikle cinsiyet rolleri sebebiyle şiddete maruz kalma oranının genç kadınlarda, genç erkeklere göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bu sebeple flört şiddeti literatürü kadına yönelik şiddet literatüründen oldukça beslenmektedir (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği [CŞMD], 2017 s.4). Buna karşın kadına yönelik aile içi şiddet türü ile karıştırılmamalıdır.

Flört şiddeti tanımı itibariyle eş şiddeti, çocuk istismarı, yaşlı istismarı gibi aile içi şiddet sayılan davranışlardan ayrılmaktadır. Evlilik akdinin olmaması flört şiddetini aile içi şiddetten ayıran en önemli özelliktir. Fakat aile içi şiddete maruz bırakılan kişiler ile bunu deneyimlememiş kişiler arasında genel olarak şiddete bakış açılarında anlamlı farklılıklar vardır. Flört şiddeti özelinde ise aile ile içi şiddete maruz bırakılan bireylerde, flört şiddeti uygulama ve buna maruz bırakılma oranının arttığı bilinmektedir. Ayrıca içinde şiddet ögeleri barındıran flört ilişkisinin, ilerleyen zamanlarda aile içi şiddete dönüşebilme potansiyeli de aslında iki şiddet türünün birbirinden nasıl beslendiğini açıklamaktadır. Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların öğrendikleri şiddet modellerini yetişkinlikte de sürdürme potansiyelleri vardır. Bu kişiler flört ilişkisi içinde yaşanan şiddeti normalleştirebildikleri gibi ergenlik ve gençlik yıllarında görülen bu şiddet türü doğrudan davranış kalıbı olarak da benimsenebilmektedir. Benimsenen davranışlar yıllar sonra bu kez aile içi şiddet olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bu da aile içi şiddeti normalleştirmek ve yeniden üretmek anlamına gelmektedir. Görüldüğü gibi flört şiddeti çözümlenemediği takdirde, ilerleyen yıllarda farklı şiddet türlerine sebebiyet verecektir. Bu nedenle flört şiddeti sebep ve sonuçlarıyla irdelenmesi, ayrıca tüm dinamikleriyle ortaya konması gereken toplumsal bir sorundur. Bunlara ek olarak flört şiddetinin diğer şiddet türleri ile benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyarken belirtmek gerekir ki eğer bu şiddet türü 18 yaş altında yaşanıyorsa akran şiddeti olarak

değerlendirilmektedir (CŞMD, 2017, s.17). Tezin hedef kitlesinin 18 yaş ve üstü olmasının bir sebebi de budur.

Flört şiddeti; flört içi şiddet, ilişki içi şiddet, ilişki içi kötüye kullanma, ilişkisel şiddet, sevgili şiddeti, romantik partner şiddeti gibi farklı şekillerde ifade edilmektedir (CŞMD, 2017, s.6). Fiziksel, cinsel, sözel her türlü şiddet, istismar, tehdit, karşı tarafı kontrol altına alma çabası, partnerin bedensel ve ruhsal bütünlüğüne zarar verecek her türlü tutum ve davranış flört şiddetine örnektir.

Bazı kişiler tarafından olumsuz davranışların tekrarlanması flört şiddeti olarak adlandırılmaktadır. Fakat şiddet içerikli davranışlar zaman içerisinde artarak devam edebileceği için bir kez ortaya konmuş olan ilk davranış da şiddet olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca sözle başlayan şiddetin zamanla fiziksel şiddete dönüşebilmesi sebebiyle şiddet türleri arası bir hiyerarşi söz konusu değildir. Şiddet içeren bir davranışın birden fazla şiddet türüne dahil olması da davranışlar karşısında belirli bir kategorizasyon yapılmasını zorlaştırmaktadır. Buna ek olarak flört ilişkileri ile ilgili birtakım toplumsal mitler, flört şiddetini görünmez kılarak konuyu daha da problematik hale getirmektedir.

- Seven kıskanır.
- Şiddeti genellikle erkekler uygular.
- Kadın hayır diyorsa kendini naza çekiyordur.
- Erkekler hormonal durumları sebebiyle cinsel dürtülerini kontrol edemez.
- İyi bir ilişkide partnerler hep birlikte vakit geçirirler.
- Bir ilişkide yaşanan başkalarını ilgilendirmez.
- Şiddete uğrayan şikayetini dile getirmiyorsa rahatsız değildir.
- Şiddete uğrayan kişi mutlaka bunu hak edecek bir şey yapmıştır (CŞMD, 2017, s.12).

Görüldüğü gibi flört şiddetini kabul düzeyleri yüksek olan kişilerin bu düşüncelerini besleyen pek çok kaynak ve buna binaen flört şiddetinin pek çok olumsuz sonucu vardır. Örneğin Cinal'ın (2018, s.35) yapmış olduğu çalışmada flört şiddeti tutum puanı arttıkça kişilerde depresyon ve anksiyete düzeylerinin de arttığı gözlemlenmiştir.

Özdemir'in (2019, s.69) araştırmasında anne ve baba tarafından şiddete uğrayan bireylerde saldırganlık düzeylerinin anlamlı ölçüde fazla olduğu ve başkalarına da yüksek oranda şiddet uyguladıkları görülmüştür.

Ayhan'ın 2020 yılında yapmış olduğu çalışmada ise flört şiddeti psikolojik açıdan incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre anne babaya güvenli bağlanamayan bireylerde şiddet tutum puanının arttığı görülmüştür. Aynı araştırmada eğitim seviyesi düştükçe flört şiddetine olan eğilimin arttığı sonucu da ortaya çıkmıştır (Ayhan, 2020, s.34-36).

Ayrıca flört şiddetini ve toplumsal cinsiyet rollerini benimseme oranlarının birbirine paralel olduğunun gözlemlenmesi ve bu iki unsur arasında anlamlı bir ilişki olduğunun düşünülmesi araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Sebep ne olursa olsun şiddet herhangi bir türüyle kabul edilebilir hale geldiğinde maruz bırakılma riskini arttıracak ve bir süre sonra görmezden gelinemeyecek şekilde somutlaşarak fiziksel şiddet halini alacaktır.

Benzer şekilde toplumsal bazı değerler sebebiyle pek çok kişi flört ilişkisini aile bireyleriyle paylaşamamaktadır. Gençlerin ilişkilerinde yeterince ciddi ve olgun olmadıklarının düşünülmesi, gençler arası flört ilişkinlerinin geçici olduğu düşüncesi sebebiyle flört ilişkileri görmezden gelinmektedir. Flört şiddeti yetişkinlerin sorunuymuş gibi düşünülmektedir. Fakat CŞMD'ne göre flört şiddeti en yoğun 16-24 yaş aralığında yaşanmaktadır. Flört şiddetinin ortaya çıkaracağı özgüven eksikliği, özsaygının zedelenmesi ve ilişki değerlerinin olumsuz yönde etkilenmesi gibi sorunlarla mücadele edebilmek için öncelikle eğitmenler ve aileler bu konu hakkında bilinçlendirilmelidir (CŞMD, 2017 s.4).

3.1. İlişkide Güvenlik Cetveli

Her ilişkinin kendi içinde farklı dinamikleri vardır. Tüm ilişkilerde sağlıklı ya da sağlıksız olarak nitelendirilebilecek unsurlar bulunabilmektedir. Bu unsurlara göre ilişkiler skalada güvenli, güvensiz ya da şiddet içeren bir noktaya denk düşmektedir. İlişkide güvenlik cetveli güvenli, güvensiz ve nihayetinde şiddet içeren ilişkilerde nasıl belirtiler olduğunu göstermektedir.

1. Güvenli bir ilişkide kararlar birlikte alınmaktadır. Hangi konu hakkında tartışılıyorsa tartışılsın (ilişkideki sorunlar ya da cinsel davranışlar gibi) açık olunur. Birlikte vakit geçirmekten keyif alındığı gibi taraflar birbirlerinden ayrı vakit geçirirken de mutludurlar ve bu sorun oluşturmaz. Saygı, sağlıklı bir iletişim, güven, dürüstlük ve eşitlik güvenli bir ilişkinin anahtar sözcükleridir.
2. Sağlıksız bir ilişkide partneri kontrol etme girişimi söz konusudur. Kararların çoğunu taraflardan biri verir ya da vermeye çalışır. Kişiler sadece birbirleriyle vakit geçirmeli gibi hissederler fakat buna rağmen iletişimlerinde sorun vardır. İletişim problemi, baskı, dürüst davranmama, kontrol etme çabası, düşüncesiz davranışlar sağlıksız bir ilişkinin anahtar sözcüklerdir.
3. Şiddet içeren ilişkilerde ise dengesiz güç ve kontrol kullanımı söz konusudur. İlişkideki bir taraf tüm kararları (cinsel davranışlar, arkadaş grupları, sınırlar, hatta neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair kararlar) verir. Tüm vakitlerini birlikte geçirirler ve özellikle ilişkileri hakkında başkalarıyla konuşmamaları gerektiğini düşünürler. Kişiyi fiziksel, duygusal ya da finansal olarak yalnızlaştırma söz konusudur. Suçlama, yalnızlaştırma, manipüle etme, davranışlarının sorumluluğunu almama anahtar sözcüklerdendir ("The Relationship Spectrum", 2020).

Flört şiddeti direkt olarak ilişkide güvenlik cetveli'nin 3. maddesi ile başlamayabilir. Genellikle fazla fark edilmeden başlamaktadır. Kişinin giydiklerine, kiminle nereye gittiğine karışılmasıyla başlayan süreç, çoğu zaman sevginin, aşkın bir belirtisi olarak algılanabilmektedir. Davranışlar zamanla partner üzerinden doğrudan güç sahibi olma, partneri kontrol etme ve bu amaçla güç kullanmaya kadar gitmektedir.

3.2. Flört Şiddeti Türleri

Kişiler arası şiddetin bir türü olarak kabul edilen flört şiddeti, toplumda sıklıkla görülen şiddet türlerinden biridir. Pek çok farklı şekilde tezahür edebilen flört şiddeti tıpkı diğer şiddet türleri gibi kendi içinde kategorilere ayrılmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2002) flört şiddetini fiziksel, cinsel ve psikolojik olarak 3 kategoriye ayırmıştır (aktaran Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2019, s.75). Aradan

geçen 19 yılda flört şiddeti türleri artmıştır. Bugün fiziksel flört şiddeti, psikolojik flört şiddeti, ekonomik flört şiddeti, cinsel flört şiddeti, sosyal flört şiddeti, dijital flört şiddeti ve ısrarlı takip gibi kategorilere ayrılan flört şiddetinin en görünür hali fiziksel şiddettir. Bu sebeple daha soyut yansımaları olan diğer türler, kişiler tarafından şiddet olarak nitelendirilmeyebilmektedir. Bu da flört şiddetini kanıksama gibi bir sorunu ortaya çıkarmaktadır. Fakat flört ilişkisi içindeki istismar her zaman gözle görülmek zorunda değildir. Gözle görülmese ve somut bir kanıtı olmasa dahi kişinin psikolojisini bozmak, sosyal yaşantısına engel olmak, hayatını belirli sınırlara hapsetmek taraflar fark etmese de en az fiziksel şiddet kadar zarar vermektedir.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'na göre 13-23 yaş aralığı flört şiddetinin yoğun olarak yaşanırken; CŞMD'ye göre flört şiddeti en yoğun 16-24 yaş aralığında yaşanmaktadır ("Flört Şiddeti", t.y.; CŞMD, 2015, s.4). Etki altındaki yaş aralığının, sağlıklı bir ilişkiye dair tecrübesizliği düşünüldüğünde flört şiddeti karşısında farkındalıklarının az olması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir. Maruz bırakıldıkları şiddeti partnerinin sevgisi olarak görebilirler ya da kendi sevgilerinden kaynaklı maruz bırakıldıkları şiddetin farkında olmayabilirler. Dahası farkında olsalar da bununla nasıl başa çıkacaklarını bilemeyebilirler (Fidan ve Yeşil, 2018, s.17). Kişi farkında olsun ya da olmasın sağlıksız bir ilişkiyi yürütmeye çalışıp flört şiddetine maruz bırakıldığında yeme ve uyku bozukluğu, anksiyete bozukluğu, alkol bağımlılığı, madde kullanımı, istenmeyen gebelikler gibi bireysel fakat nihayetinde toplumsal sorun haline gelen sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Bu sebeple başta şiddet uygulayan ve maruz bırakılan bireyler, sonra aileler bu konuda bilinçlendirilmelidir.

3.2.1. Fiziksel Flört Şiddeti

Flört ilişkisi içinde partnerin ya da partnerlerin birbirlerine acı vermek veya birbirlerini yaralamak maksadıyla uyguladıkları her türlü fiziksel güç kullanımına fiziksel flört şiddeti denmektedir. Kuşkusuz somut bulguları olması sebebiyle şiddetin en görünür ve en farkında olunan halidir. Tokat atmak, tekme atmak, ısırmak, itmek, vurmak, herhangi bir cisimle vurmak, bir cisim fırlatmak, boğmak, yakmak, bıçak ve silah gibi araçlarla tehdit etmek, zarar vermek fiziksel flört şiddetine verilecek örneklerdendir.

Fiziksel güç kullanımı bu boyutuyla dahi sıkıntılı olduğu gibi ölümle sonuçlanan olaylara da sebebiyet vermektedir.

2017 yılında üniversitede okuyan 500 kadın öğrenci ile yapılan bir araştırmaya göre (Alan Dikmen, Özaydın ve Dereli Yılmaz, 2018, s.173), katılımcıların %16,4'ü partneri tarafında fiziksel şiddete uğradığını ifade etmiştir. Katılımcıların %12,8'i partneri tarafından saçının çekildiğini, %6'sı parmaklarının ve kollarının büküldüğünü, %5,2'si partneri tarafından hırpalandığını, %2,8'i oda içinde sürüklendiğini, %1,8'i partnerinin kendisine cisim fırlattığını, sopa ile vurduğunu belirtmiştir. Şiddetin en görünür hali fiziksel olduğu için çoğu zaman fiziksel şiddetin yaşanmadığı ilişkiler taraflar tarafından problematik görülmemektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta, fiziksel şiddetin kendini hemen belli etmemesidir. Fiziksel şiddet çoğu zaman süreç içinde tırmanan şiddetin son basamağıdır. Bu sebeple psikolojik şiddet içeren bir davranış aynı zamanda fiziksel şiddet olmak durumunda değildir fakat fiziksel şiddetin olduğu pek çok davranış içinde psikolojik şiddet ögelerini de barındırmaktadır ve bu davranışlar ölümle dahi sonuçlanabilmektedir.

3.2.2. Psikolojik Flört Şiddeti

Psikolojik şiddet romantik ilişkilerde çiftler yalnızken ya da toplum içinde iken karşı tarafı aşağılama, hor görme, kişiye sürekli yapıcı olmayan eleştirilerde bulunma, bağırma, hakaret etme ve/veya küfretme ya da şantaj gibi kontrol etme amaçlı sergilenen tavır ve davranışlardır. Psikolojik şiddet, fiziksel şiddetin aksine somut bulgulara sahip değildir. Bu sebeple kişiler tarafından şiddet olarak görülmeyebilirler. Özellikle kişi istemediği halde lakap takma ya da seven kıskanır mantığıyla sergilenen her türlü kısıtlayıcı davranış aslında psikolojik şiddete örnektir.

Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'na göre psikolojik şiddetin bazı şekilleri aşağıdaki gibidir:

- Kişinin psikolojik ihtiyaç ve beklentilerine (sevgi, ilgi vb.) cevap vermemek ya da kişi üzerinde kontrol sağlayacak şekilde cevap vermek.
- Duygu sömürüsü yapmak, kişiye kendini suçlu hissettirmek.

- Bireyin kişiliği, görünümü, ailesi hakkında aşağılayıcı, küçümseyici sözler kullanmak, sürekli yıkıcı eleştirilerde bulunmak.
- Kişinin sahip olduğu evcil hayvanlara zarar vermek, bunu yaparak kişi üzerinde tahakküm kurmak.
- Kıskançlık adı altında giyim kuşama karışmak, sosyal hayata müdahale etmek, kişiyi yalnızlaştırmak.
- Kişinin beceri ve yeteneklerini küçümsemek, kişiyi bir birey olarak kabul etmemek, ona kendini aciz, yetersiz ve beceriksiz hissettirmek.
- Küfür ve hakaret etmek ("Şiddet Biçimleri", t.y.).

İlerleyen aşamalarda psikolojik şiddet, aile ve arkadaşlarla iletişimin kısıtlanmasına hatta engellenmesine, bilgiye ve nihayetinde gördüğü şiddet karşısında ihtiyaç duyduğu desteğe erişiminin engellenmesine kadar varabilmektedir.

Psikolojik şiddet kişinin ruhsal sağlığına verdiği zarar, manevi bütünlüğünde açtığı yaralarla en az fiziksel şiddet kadar etkilidir. Dahası fiziksel şiddet gibi somut bulguları olmaması ve farkında olmadan maruz kalınabilmesi sebebiyle de son derece tehlikelidir.

2000 yılında yapılan *"Erkekten Kadına ve Kadından Erkeğe Partner Şiddetinin Yaygınlığı ve Sonuçları"* isimli çalışmada kadınların %20-%40 arasında fiziksel ve cinsel şiddet türlerine maruz bırakıldıkları, %90 oranında ise psikolojik şiddete maruz bırakıldıkları ortaya çıkarılmıştır (aktaran Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2019, s.76).

2018 yılında yapılan *"Tıp Fakültesi 5. Ve 6. Sınıf Öğrencilerinde Flört Şiddeti'nin Değerlendirilmesi"* adlı araştırmaya göre, en sık rastlanan şiddet tipinin partnerine karşı sesini yükseltmek olduğu ve katılımcıların en çok maruz bırakıldıkları flört şiddeti türünün psikolojik flört şiddeti olduğu ortaya çıkmıştır. Flört şiddeti uygulama oranlarına bakıldığında ise katılımcıların %20,6'sının fiziksel şiddet, %66,2'sinin duygusal şiddet uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Flört ilişkisinde şiddete maruz bırakılma oranlarına bakıldığında katılımcıların %14,7'si fiziksel şiddete maruz bırakıldığını belirtirken, %75'i duygusal şiddete maruz bırakıldığını ifade etmiştir (aktaran Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2019, s.75). Sonuç olarak her 4 katılımcıdan 3'ünün psikolojik şiddete maruz

bırakıldığı, 3 katılımcıdan 2'sinin de partnerine psikolojik şiddet uyguladığı sonucu ortaya çıkmıştır. Görüldüğü gibi psikolojik şiddet en az fiziksel şiddet kadar tehlikeli olmanın yanı sıra oldukça yaygındır.

3.2.3. Ekonomik Flört Şiddeti

Flört ilişkisinde ekonomik kaynakların kontrolünü elinde tutmak ya da maddi kaynakları karşı taraf üzerinde yaptırım, tehdit ve kontrol maksadıyla kullanmak ekonomik flört şiddetidir (Can Gürkan ve Coşar, 2009, s.124). Bu bağlamda partnerin çalışmasına izin vermeme, istemediği bir işte çalışması için zorlama, işinde yükselmesine engel olma, banka hesaplarını kontrol etme, kredi kartına, maaşına ve/veya mal varlıklarına el koyma, karşı tarafı kendi borçlarını ödemeye zorlama, az para verip satın alınması mümkün olmayan şeyleri talep etme gibi partneri finansal anlamda zora sokacak davranışlar ekonomik flört şiddeti türüne örnektir. Bu şiddet türünde partnerin karşı tarafı kendine bağımlı kılma çabası söz konusudur. Bu anlamıyla ekonomik şiddet davranışlarından bazılarını psikolojik şiddet kapsamında da değerlendirmek mümkündür.

Flört ilişkisinde ekonomik şiddet söz konusu olduğunda elbette diğer şiddet türleri gibi kadın erkek fark etmeksizin herkes her an fail ya da mağdur konumunda olabilir. Fakat ekonomik şiddet üzerine yapılan araştırmalar feminizm kuramı ile iç içe geçmiştir. Bunun sebebi, iş hayatında -dolayısıyla ekonomik imkânlar bakımından- kadınların erkeklere göre daha dezavantajlı konumda olması ile ilgilidir. Mevcut dezavantaj ekonomik şiddet ile kadınları daha yoksul ve bağımlı hale getirmektedir.

Öte yandan 2003 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2003, s.40) tarafından yapılmış olan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre kadınların %27'si aile içinde kadının parayı lüzumsuz yere harcamasının fiziksel şiddete haklı gerekçe olduğunu düşünmektedirler. Bizzat şiddete uğrayan kadınların şiddetin herhangi bir türünü herhangi bir sebeple haklı görmesi ayrıca incelenmesi gereken bir konu olmakla beraber nihayetinde ekonomik şiddet, kişi kabullense de kabullenmese de maruz bırakılan kişinin maddi ve sosyal olarak kendi kendine yetebilmesine engel olmaktadır. Beraberinde psikolojik sorunlara, yarattığı gerilim ve sinirlilik hali sebebiyle fiziksel şiddete de sebebiyet verdiği için zamanla daha da derinleşen bir sorun halini almaktadır.

Bu flört şiddeti türü ilerleyen dönemlerde partnerlik ilişkisi içinde yaşanmakla kalmayıp aile içi şiddetin bir türü olarak da devam etme potansiyeline sahiptir.

3.2.4. Cinsel Flört Şiddeti

Kişinin onayını almadan, onay inşa ederek ya da karşı tarafın onaylamasının mümkün olmadığı durumlarda (kişi alkol ya da uyuşturucu madde etkisi altında ise, 18 yaşından küçük ise, bedenen ve/veya zihnen onay verme yetisine sahip değil ise ya da bahsi geçen davranışa maruz kalan hayvan ise onay verilmesi söz konusu değildir) uygulanan cinselliğe dair her türlü müdahale, tehdit, girişim ve davranış cinsel şiddettir ("Kavramlar Sözlüğü", 2019).

Bu noktada onay ve onay inşası kavramları ön plana çıkmaktadır. Bazı davranışların cinsel şiddet sayılıp sayılmayacağı taraflar tarafından belirlenir. Onay, kişinin cinsel davranışlar konusunda özgür iradesiyle ve bilinçliyken verdiği evet cevabıdır. Davranışa onay verilip verilmediği kritik öneme sahiptir; çünkü ufak bir dokunuş bazıları için sorun teşkil etmezken bazı insanlar için sınır ihlali anlamına gelebilmektedir. Bu noktada sınırı aşan davranış cinsel şiddet olarak adlandırılmaktadır. Kişinin sessiz kalması o tavır ve davranışları onayladığı anlamına gelmemektedir. Ayrıca onay tek seferliktir. Bu sebeple ilişkinin başından sonuna kadar taraflar birbirlerinin sınırlarına saygı duymak durumundadırlar.

Taraflardan biri diğerinin kararlarını manipüle etmeye çalıştığında ise bu kez onay inşası kavramı ortaya çıkmaktadır. Kişinin onay vermediği, hayır dediği bir davranış için hayır cevabını kabul etmeyip o cevabı evet olarak çevirme çabası ve bu amaçla yapılan hediye alma, sürekli talep etme (tatlı ısrarlar), yalan söyleme, kendini acındırma onay inşası anlamına gelmektedir ve cinsel şiddet kapsamındadır ("Hiç On(lar)a Sordun mu?", 2018).

Partnerin onayını almadan ya da onay inşası yoluyla onu cinsel ilişkiye zorlamak, alkol ya da başka uyuşturucu maddeler etkisindeyken yani partnerin bilinci yerinde değilken cinsel birliktelik kurulması, cinsel sağlığı tehdit eden her türlü müdahale (doğum kontrol yöntemlerinin kullanılmasına engel olunması), karşı tarafı istemediği küçük düşürücü davranışlar sergilemeye zorlamak ve cinsel ilişki sırasında partnere zarar

vermek, tehdit etmek, kişinin bedensel ve/veya cinsel bütünlüğüne zarar vermek ya da buna teşebbüs etmek cinsel flört şiddetine verilecek örneklerdendir.

Bunlara ek olarak beden dokunulmazlığını ihlal eden bekaret kontrolü maksadıyla kişinin rızası olmadan yaptırılacak genital muayeneler de cinsel şiddet kapsamındadır. 01.06.2015 tarihli Yeni Türk Ceza Kanunu 287. madde 'ye göre ("Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar", 2013);

> *"(1) Yetkili hâkim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*
>
> *(2) Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve yönetmeliklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz."*

Tüm bunlara ek olarak tıpkı fiziksel flört şiddetinde olduğu gibi cinsel flört şiddetinin de somut bulguları olabilir. Bu bazı davranışların hem cinsel hem fiziksel flört şiddeti olarak yorumlanması şiddet türlerinin birbiriyle iç içe olabileceğinin bir göstergesidir.

3.2.5. Dijital Flört Şiddeti

Kişiler arası iletişimin internet aracılığıyla dijital platformlara taşınmasıyla şiddet etki alanını arttırmıştır. Elbette zamanla değişen ve daha fazla alt kategoriye ayrılan şiddet olgusunu toplumdan bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü şiddet var olduğu toplumun değişiminden, bilincinden ve reaksiyonlarından etkilenmektedir. İçinde bulunduğumuz internet çağının bir getirisi olarak hayatımıza giren sosyal medya kullanımı ile dijital flört şiddeti ortaya çıkmıştır. Bunun en tipik örneği, sosyal medya hesaplarının şifresini partnerle paylaşmanın "güvenilir ve sağlıklı" bir ilişkinin olmazsa olmazı kabul edilmesi ve aslında son derece mahrem sayılacak bir alana sevgili sıfatıyla girilmesidir (Özkan, 2019, s.8). Dijital şiddet partnerlerin birinin diğerini ya da karşılıklı olarak birbirlerini sosyal medya şifrelerini vermeye zorlaması, takip edilenleri ya da takipçileri sınırlandırması, mesajları kontrol etmesi, paylaşımlara sınırlama getirmesi gibi

davranışları içermekle birlikte, kişinin rızası dışında mesajlarının ve görüntülerinin paylaşılmakla tehdit edilmesi ya da paylaşılması dijital şiddet davranışlarındandır.

Sosyal medyada pek çok insana ulaşılabilmesi, görüntülerin ve mesajların sınırsızca izlenme, kopyalanma ihtimali dijital flört şiddetini daha da tehlikeli hale getirmektedir. Dijital flört şiddetindeki en önemli unsurlardan biri bu şiddet türünün zaman ve mekân sınırlarını aşabiliyor özellikte olmasıdır. Bu sebeple mağdur her an ulaşılabilir duruma gelmektedir. Mağdur bu denli ulaşılabilir durumdayken failin kendini gizleyebiliyor olması ise dijital flört şiddetinin diğer bir tehlikeli tarafıdır (Shariff, 2005, s.459). Anonim hesaplar üzerinden gerçekleştirilebilen dijital flört şiddeti eylemleri mağdur için daha da travmatik hale gelmektedir.

Genç Hayat Vakfı'nın (2015, s.68) lise öğrencileri ile yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre gençlerin %15 oranı ile en sık maruz kaldıkları dijital şiddet eylemi, internet ya da telefon ile hakarete uğramaları, tehdit edilmeleri ve kendileri hakkında dedikodu yayılmasıdır.

Bu araştırmada ilginç olan sonuç, söz konusu dijital şiddet olduğunda genç erkeklerin genç kızlara göre sanal zorbalığı (internet ya da telefon üzerinden tehdit edilme, hakarete uğrama, rıza dışında fotoğrafların yayılması, kişi hakkında dedikodu yayılması ve bu sebeplerle arkadaşlıklarının bozulması gibi kategorilerde) daha fazla deneyimlemiş olmalarıdır (Genç Hayat Vakfı, 2015, s.69).

Aynı araştırma dijital şiddete maruz kalan bir bireyin fiziksel şiddeti deneyimleme riskini arttırdığı sonucunu da ortaya çıkarmıştır. Görülmektedir ki bazı şiddet davranışları birden çok şiddet türünü içinde barındırdığı gibi, bazı şiddet içerikli davranışlar da diğer şiddet türleri için tetikleyici nitelik taşımaktadır.

3.2.6. Sosyal Flört Şiddeti

Sosyal flört şiddeti kişinin hayatını kontrol etme biçimi olarak karşımıza çıkmakta ve "sevgililik" adı altında yapılan müdahaleleri anlatmaktadır.

Sosyal flört şiddeti, flört ilişkisi içinde partnerlerden birinin ya da karşılıklı olarak birbirlerinin sosyal ilişkilerini kısıtlaması üzerine kuruludur. Arkadaş kısıtlamaları

kıskançlık olarak algılanır ve kıskançlık normalleştirilirse, kişi şiddete maruz bırakıldığını düşünmeyebilir. Tam da bu sebeple diğer flört şiddeti türlerinden farklı olarak sosyal flört şiddetinin karşılıklı olarak uygulanma ihtimali daha fazladır. Çünkü kıskançlığı şiddet değil aşkın ve sevginin kanıtı olarak gören kişiler, ilişkide eş zamanlı olarak şiddeti uygulayan ve buna maruz bırakılan bireyler haline gelmektedirler (Özkan, 2019, s.8).

Sosyal flört şiddeti kıskançlıkla sınırlı değildir. Kişinin birkaç arkadaşı ile başlayan kısıtlamalar tüm arkadaş çevresine yayılabilir hatta aile üyeleriyle görüşme kısıtlamasına kadar ilerleyebilir. Bu da kişiyi yalnızlaştırmakta, dahası kişiyi partnerine muhtaç kılmaktadır.

3.2.7. Israrlı Takip *(Stalking)*

Flört ilişkisi devam ederken, ilişki bittikten sonra ya da platonik ilişkilerde kişinin özel hayatının gizliliğini ihlal eden, kişiyi tehdit eden, hürriyetinden mahrum bırakan, şantaj suçlarının maddi unsurlarını kısmen ya da tamamen barındıran eylemlere ısrarlı takip (*stalking*) denmektedir (Doğan, 2014, s.138). Israrlı takipler sosyal medya üzerinden yapılabileceği gibi fiziksel olarak da yapılabilmektedir. Bu da karşı tarafın korkması, kendini tehdit altında ve güvencesiz hissettiği için sokağa çıkamaması, toplu taşıma araçlarını kullanamaması, eğitimini yarıda bırakması, işini bırakması, yeni bir duygusal ilişki kuramaması kısacası günlük rutinlerini terk etmesi gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Israrlı takip de tıpkı dijital flört şiddeti gibi dijital platformlar aracılığıyla ve iletişim araçlarıyla uygulanabilmektedir. Bu anlamda gelişen teknoloji ısrarlı takibin yöntemlerini ve sıklığını değiştirmiştir. Israrlı takip, geçmişte günümüze oranla daha az rastlanan bazen kendiliğinden son bulan, bazen toplum içinde çözümü bulunan fakat en önemlisi suç niteliği tam olarak bilinmediği için adli mercilere taşınmayan eylemler olarak karşımıza çıkmıştır (Soygüt, 2020, s.2784).

Bu sebeple ısrarlı takip (*stalking*), yeni bir kavram olmasa da zamanla zenginleşen literatürün bir getirisi olarak yakın geçmişte flört şiddetine dahil edilmiş ve hukuki nitelik kazanmış bir şiddet türüdür. İstanbul Sözleşmesi, ısrarlı takibi flört şiddeti türü kabul eden

ilk uluslararası sözleşme olma özelliğine sahiptir (Özkan, 2019, s.10). Bu sözleşmeye göre taciz amaçlı takip, hukuki yaptırım gerektirecek bir davranış olarak kabul edilmektedir. Sözleşmenin 34. maddesine göre (Avrupa Konseyi, 2011, s.13);

> *"Taraflar başka bir şahsa yönelik olarak gerçekleştirilen ve bu şahsı, şahsın kendisini güvende hissetmesini önleyecek şekilde korkutacak, kasıtlı bir biçimde tekrarlanan tehditkâr davranışların cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır."*

Israrlı takip sayılabilecek davranışlardan bazıları; sürekli telefonla aramak, arayıp sessiz kalmak, mesaj atarak rahatsızlık vermek, kişinin adresini öğrenmek ve evini gözetlemek, sokakta takip etmektir. Bu davranışların en önemli ortak özelliği zamana yayılarak tekrar edilmesidir. Bunlara ek olarak sosyal medya kullanımının artmasıyla zamanla dijital flört şiddetiyle de iç içe geçmiştir. Sahte hesaplarla kişinin sosyal medya hesaplarını takip etmek, kişinin sosyal medya hesaplarına rızası dışında girmek, kişinin numara, ev adresi gibi özel bilgilerini yaymak ya da yaymakla tehdit etmek, kişisel fotoğraf ve videolarını sosyal medya üzerinden yayınlamak ya da yayınlamakla tehdit etmek gibi davranışlar dijital flört şiddeti ve ısrarlı takibin ürünüdür.

Bu tip davranışların genelinde mağdurun kadın, failin ise erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca olaylar incelendiğinde %70-%80 arasında taraflar arasında önceden bir ilişki olduğu, tarafların genellikle eski eş, sevgili ya da arkadaş oldukları görülmektedir. Bu sebeple ısrarlı takibin de tıpkı diğer flört şiddeti türlerinde olduğu gibi en önemli sebeplerinden biri elbette toplumsal cinsiyet kavramıdır (Soygüt, 2020, s.2784).

3.3. Şiddet Döngüsü

Şiddet döngüsü literatürde iki durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bunlardan ilki şiddetin öğrenilebilir olması sebebiyle nesilden nesile aktarılması ile ilgilidir. Özellikle model alma/taklit ederek öğrenme yoluyla bireyler, küçük yaşlardan itibaren sorunlarını şiddet yoluyla çözmeyi ya da şiddeti normalleştirerek, sindirmeyi öğrenmektedirler. Bu da nesiller arası aktarılan bir şiddet döngüsü oluşturmaktadır ("Şiddetin Döngüsü", t.y.).

İkincisi ise aile içi şiddet, flört şiddeti fark etmeksizin pek çok şiddet türünde problemin onu daha da zorlaştıran bir döngü içinde seyretmesidir. Bu döngü, gerginliğin tırmanması aşaması, şiddet aşaması ve balayı aşaması olarak 3 aşamadan oluşmaktadır.

Gerginliğin tırmanması aşamasında kişi, partnerinde stres ve gerilime sebep olacak davranışlar sergilemektedir. Kişi özellikle kıskançlık adı altında huzursuzluk çıkarmaktadır ve küçük konular tartışma sebebi olmaktadır. Genellikle psikolojik flört şiddet ögelerinin olduğu bu aşamada kişi, partnerinin hayatını kontrol altına alma çabası göstermektedir. Şiddete maruz bırakılan taraf da genellikle bu aşamada partnerini yatıştırabileceğini düşünmektedir. Bu düşünce ile tartışma çıkabilecek konularda daha titiz davranma, alttan alma gibi davranışlar sergilenebilmektedir. Bu bir süre için şiddet aşamasına geçilmesini geciktirmektedir fakat yine de gerilim artarak devam etmektedir.

2. aşamada şiddet uygulayan kişinin saldırgan davranışları kontrol edilemez bir hal almaktadır. Psikolojik şiddetle birlikte fiziksel, cinsel şiddet başlamaktadır. Genellikle 2 ile 24 saat arası süren bu aşama şiddet döngüsünün en kısa süren aşamasıdır.

Son aşamada ise şiddet uygulayan kişi pişmanlık duyduğunu belirterek karşı tarafın gönlünü almaya çalışmaktadır. Bu aşamada özür dileyebileceği gibi partnerine hediyeler de alabilir (“Şiddet Nedir”, t.y.). Tavırlarını yumuşatarak bir daha şiddet uygulamayacağına dair sözler verebilmektedir. Sevgi ve şiddet unsurlarının iç içe geçmiş olması, romantik ilişkilerin içinde yer alan duygusal unsurlar sebebiyle şiddet gören kişi, ilişkiyi değil şiddeti bitirmek isteyebilir. Bu da şiddet gören kişinin karşı tarafa inanmak istemesi ve onu affetmesi için önemli bir etkendir. Bu aşama şiddet gören kişinin partnerini affetmesi ve tekrar gerginliğin tırmanması aşamasına kadar sürmektedir. Bir sonraki aşamada şiddet artık başa sarmış ve kısır döngü haline gelmiştir.

Şiddetin uygulanma sıklığı ve derecesi kadar, türü de önemlidir. Bu döngünün içinde genellikle ‘seven kıskanır’ düşüncesi ile kıskançlık temelli çıkan tartışmaların ve yaşanan huzursuzlukların kendisi de başlı başına bir şiddet türü olmakla birlikte sonraki aşamada fiziksel şiddete dönüşebilme ihtimalinden dolayı kişinin ruhsal sağlığına ek olarak bedensel bütünlüğü hatta yaşamı üzerinde risk oluşturmaktadır. Ayrıca müdahale edilmediği takdirde şiddetin sıklığı ve verdiği zarar zamanla artma eğilimi

göstermektedir. Bireylerin tam da bu sebeple şiddet hakkında bilinçlendirilmesi son derece önemlidir, şiddet döngüsü ancak bu şekilde kırılabilir.

3.4. Flört Şiddetinin Yaygınlığı

Şiddet en az insanlık tarihi kadar eski ve günümüzde hala oldukça yaygın görülen bir problemdir. Şiddet türlerinden biri olan flört şiddeti ise yakın geçmişte çalışılmaya başlanmış ardında yatan dinamikler gereği psikolojik ve sosyolojik perspektiften incelenebilen, insanların bedensel bütünlüklerinde ve ruhsal sağlıklarında açtığı yaralar itibariyle kişilerin bilinçlendirilerek mücadele edilmesi gereken, halk sağlığını tehdit eden toplumsal bir problemdir. Bu problem farklı türlerde ortaya çıkmaktadır ve flört şiddeti, pek çok çalışmada görüldüğü üzere, her türü ile toplumda oldukça sık karşılaşılmaktadır.

Şiddet; kadınlara, erkeklere, çocuklara ya da yaşlılara yönelik olabilmektedir, şiddet içerikli davranışlar yakın çevreden ya da tanınmayan kişilerden gelebilen her toplumda farklı oranlarda da olsa oldukça yaygın şekilde yaşanan toplumsal bir sorun ve bir halk sağlığı problemidir. Elbette kadınların erkeklere uyguladıkları şiddet olayları da yaşanmaktadır. ABD'de, Ekim 2000 tarihinde erkekler için aile içi istismar yardım hattı kurulmuştur. Bu hattı arayarak yardım talebinde bulunan 190 erkeğin %25'i eşleri tarafından fiziksel şiddete uğradıklarını belirtirken, 3 kişi eşi tarafından bıçaklandığını, 1 kişi ise cinsel istismara maruz kaldığını ifade etmiştir. Erkeklerin %94,8'i eşlerinin kendilerini tehdit ederek, gözdağı vererek, çocukları kullanarak, ekonomik ve duygusal şiddet uygulayarak kontrol etmeye çalıştıklarını rapor etmişlerdir (Hines, Brown, Dunning, 2007, s.63-67).

Fakat özellikle aile içi şiddet ve flört şiddeti gibi şiddetin alt kategorilerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden güç alındığı için kadın yönelik şiddet daha fazla yaşanmaktadır. Öyle ki şiddet kaynaklı kadın ölümlerinin %61'inde failler erkek partnerler iken; şiddet kaynaklı erkek ölümlerinin %39'unda failler kadın partnerlerdir (Browne, 1993, s.1079). Bu sebeple yazınsal alan da kadına yönelik şiddet açısından daha zengindir.

Flört şiddeti söz konusu olduğunda ise flört şiddeti türüne göre erkekler ve kadınlar arasında maruz bırakılma oranları farklılaşabilmektedir. Literatür bulgularına

göre fiziksel flört şiddetine ve cinsel flört şiddetine büyük ölçüde kadınlar maruz bırakılırken, psikolojik flört şiddeti ve cinsel içerikli olmayan dijital flört şiddeti türlerinde ise erkekler de en az kadınlar kadar mağdur olmaktadırlar. Ayrıca bazı flört şiddeti türlerinde erkeklerin kadınlara oranla daha fazla şiddete uğradığını da söylemek mümkündür. Kinsfogel ve Grych (2004, s.508) tarafından yapılan çalışmaya göre ergenler arasında özellikle psikolojik flört şiddeti oldukça yaygındır ve erkeklerin kadınlara oranla daha fazla psikolojik flört şiddetine maruz bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar ABD'de de partner şiddetinin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Ülke çapında yapılan bir çalışmada her yıl yaklaşık 1,5 milyon kadının ve 800 bin erkeğin partneri tarafından fiziksel ya da cinsel saldırıya uğradığı ortaya çıkmıştır (Tjaden ve Thoennes, 2000, s.55).

2001 yılında yapılan bir çalışmada (Silverman ve diğerleri, 2001, s.576-577), her 5 genç kızdan birinin flört şiddetine uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. Dicamio tarafından yapılan çalışma (1993) verilerine göre ise her 15 saniyede bir kadın, partneri tarafından yaralanırken, 6 dakikada bir kadın cinsel saldırıya uğramaktadırlar (aktaran Wekerle ve Wolfe, 1999, s.436).

Son 12 ayda flört ilişkisi olan 18-25 yaş aralığındaki 540 öğrenci ile yapılan bir araştırma, dijital flört şiddetinin de oldukça yaygın olduğunu ortaya koymuştur (Marganski ve Melander, 2015, s.10). Araştırmaya göre her 4 gençten 3'ü dijital flört şiddetine maruz bırakılmaktadır. Kendi izni olmadan partneri tarafından telefonu kontrol edilenlerin oranı %42,6 iken katılımcıların %15,7'si sosyal medya hesaplarının şifrelerini vermek için partneri tarafından zorlandığını belirtmişlerdir. %6,3'ü özel fotoğraf ve videolarının izni dışında başkaları ile paylaşıldığını, %13,3'ü hakkında söylenti ve yalan bilgilerin sosyal medya ya da mesaj yoluyla yayıldığını, %45,7'si ise partneri tarafından mesaj atarak neredesin ve kiminlesin sorularıyla rahatsız edildiklerini belirtmişlerdir.

Dijital flört şiddeti üzerine yapılan bir araştırmada (Zweig ve diğerleri, 2013, s.1069), katılımcıların %26'sı dijital flört şiddetine maruz bırakıldıklarını bildirmişlerdir. Araştırmaya göre en sık görülen dijital flört şiddeti biçimi %9 oranı ile kişinin sosyal

medya hesaplarına partneri tarafından izin alınmadan girilmesidir. Bunu %7 oranı ile istemedikleri halde partnerlerinden cinsel içerikli mesaj ya da e-posta almaları ve partnerleri tarafından fotoğraf göndermek için zorlanmaları gelmektedir. Katılımcıların %6'sı ise partnerleri tarafından tehdit içerikli mesaj ya da e-posta aldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre kadın katılımcıların %15'i cinsel içerikli dijital flört şiddetine maruz bırakılırken, erkek katılımcılarda bu oran %7'dir. Cinsel içerikli olmayan dijital flört şiddeti türleri söz konusunda olduğunda ise erkeklerin maruz bırakılma oranının %21 ile en az kadınlarınki kadar (kadınlarda bu oran %23'tür) yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Flört şiddetine dair ABD'de ulusal çapta yapılan bir araştırma, ergenlerin %30 ile %50 arasında flört şiddetinin bir çeşidine uğradığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan çalışmada flört ilişkilerinde en çok psikolojik şiddet unsurlarının olduğu görülmektedir. Katılımcıların %26,1'i psikolojik flört şiddeti, %11,9'u ise fiziksel flört şiddetine maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir (Mason ve diğerleri; 2014, s.576-578). Görüldüğü gibi flört şiddeti yaygınlık araştırmaları farklı fakat birbirine yakın sonuçlara ulaşmaktadır.

Yakın geçmişte araştırılmaya başlanmış olsa da ısrarlı takibin de toplumda oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Dreßing ve arkadaşlarının çalışmasına göre (2014, s.61-64), 6379 katılımcının %40'ından fazlası hayatları boyunca en az bir kez ısrarlı takip yolu ile taciz edildiklerini ifade etmiştir. Bu kişilerden %29,3'ü eski partnerinin ısrarlı takibine maruz kaldığını belirtmişlerdir.

Öte yanda toplumda bu denli yaygın görülen flört şiddeti ile ilişkili pek çok faktör vardır. Uyuşturucu madde kullanımı ile aralarında pozitif bir bağ bulunan flört şiddetine esrar kullanma faktörü de eklenince partnerine şiddet uygulama riski %45 oranında artmakta, esrar kullanan birinin ise partneri tarafından şiddet görme riski %54 oranında artmaktadır (Johnson ve diğerleri, 2017, s.2).

Dünya'da durum bu şekildeyken Türkiye'de de şiddet sürekli tırmanmakta ve maalesef şiddetten ölen kadınların sayısı giderek artmaktadır. 2008 yılında 66 kadın şiddet sebebiyle hayatını kaybetmişken, 2021 yılının sadece ilk üç ayında şiddet sebebiyle

hayatını kaybeden kadınların sayısı 67'ye ulaşmıştır. 2020 yılında ise 407 kadın şiddet sebebiyle yaşamını kaybetmiştir ("Şiddetten Ölen Kadınlar", t.y.).

Türkiye'de flört şiddeti araştırmaları son yıllarda çalışmaya başlandığı için literatürde hala boşluklar bulunmaktadır. Fakat uzun vadede flört şiddetini tetikleyebilecek olan diğer şiddet türlerine yönelik araştırmalar toplumda şiddetin yaygınlığının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. 2015 yılında Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, şiddetin toplumda ne derece yaygın olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Çalışmada eş ya da birlikte olunan erkekten kadına yönelik şiddet ele alınmıştır. Katılımcıların %36'sı hayatının bir döneminde fiziksel, %12'si cinsel şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir. 15-24 yaş aralığında olanların şiddete uğrama riskinin 45-59 yaş aralığında olanlara göre 3 kat daha fazla olduğu ve 18 yaşından önce evlenen kadınların hem fiziksel hem cinsel şiddete uğrama riski daha da arttığı gibi bulgulara ulaşılmıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015, s.83).

2015-2016 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesindeki 500 öğrenci ile yapılan çalışmada (Karatay ve diğerleri, 2018, s.67), katılımcıların %38,7'si çocukluk döneminde pek çok kez şiddete tanıklık ettiğini, %51,8'i ise yine çocukluk döneminde şiddete maruz bırakıldığını ifade etmiştir. Aynı araştırma literatürdeki benzer çalışmaların bulgularıyla uyumlu olarak şiddete tanıklık ve maruz bırakılmanın flört ilişkisinde şiddet uygulama ya da şiddete maruz bırakılma durumları ile aralarında pozitif yönde anlamlı bir bağ tespit etmiştir. Katılımcıların %28,6'sı flört ilişkisinde şiddete maruz bırakılırken, %13,4'ü fiziksel, %23,8'i psikolojik, %7,1'i cinsel şiddete maruz bırakıldığını, %22,1'i flört ilişkisinde şiddet uyguladığını belirtmiştir. Ayrıca şiddet sebebiyle flört ilişkisi bitenlerin oranı da %13,9 olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın ilgi çeken sonuçlarından biri de katılımcıların %32'sinin şiddete tanıklık etmeleri durumunda kişilerin özel meselesi olduğu için olaya müdahale etmem cevabı vermiş olmalarıdır. Bu çalışma gerek şiddetin gerek flört şiddetinin toplumda ciddi oranlarda görüldüğünü ortaya koyması ve insanların şiddet karşısındaki tutumunu göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Çalışmalar göstermektedir ki flört ilişkisinde en sık görülen tür psikolojik flört şiddetidir. Verdiği zararların soyut olması bakımından özellikle psikolojik flört şiddeti

konusunda farkındalık oluşturulmalıdır; çünkü flört şiddeti dünya genelinde oldukça yaygın olan, bıraktığı fiziksel ve psikolojik etkileri bakımından mücadele edilmesi gereken bir problemdir.

Bu mücadelede eğitim seviyesinin artması şiddeti azaltan önemli bir faktör olsa da tek başına yeterli değildir. İlkokulu bitirmeyen kadınların %43'ü fiziksel ya da cinsel şiddete maruz bırakılırken, en az lisans düzeyinde mezuniyeti olan kadınların %21'i fiziksel ya da cinsel şiddete maruz bırakılmaktadır. Yüksek eğitime rağmen her 5 kadından birinin şiddete uğraması ise bu konunun toplumda ne denli yaygın olduğunu göstermektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015, s.85).

Başkent Üniversitesi öğrencileri ile yapılan çalışmada (Hatipoğlu, 2010, s.96), katılımcıların şimdiki flört ilişkisinde flört şiddetinin herhangi bir türünü yaşadıklarını belirtenlerin oranı %94,3'tür. Bu araştırma da diğer pek çok araştırma sonucuyla uyumlu olacak şekilde kıskançlık temelli flört şiddetinin en yaygın görülen tür olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın ilgi çeken sonuçlarından biri de katılımcıların durumu genellikle arkadaşlarıyla paylaştığı ve profesyonel bir yardım talebinde bulunmadıkları sonucudur. Sağlık görevlilerinden yardım isteyen ve durumu adli makamlara bildiren kişi sayısı sadece 1 ile sınırlı kalmıştır. Bu çalışma flört şiddetinin üniversite öğrencileri arasında ne kadar yaygın olduğunu ortaya koymasının yanı sıra kişilerin konu ile ilgili yeteri kadar bilinçli olmadıkları ve flört şiddetini ortadan kaldırabilmek için nerelere başvurabileceklerini bilmemelerini göstermesi açısından da önem arz etmektedir.

Toplumdan topluma flört şiddeti türleri, güç aldığı dinamikler farklılaşsa da değişmeyen tek şey hemen her toplumda oldukça sık görülüyor olmasıdır. Bu da flört şiddetini daha tehlikeli hale getirmektedir. Pek çok araştırma sadece prevalansı değil, özellikle gençlerin bu konuda ne kadar bilinçsiz olduğunu da göstermektedir. Bu sebeple toplumlarda bu denli sık görülen flört şiddeti ile mücadele başta eğitim olmak üzere sosyal hayat, hukuk, ekonomi gibi her alanda verilmelidir.

3.5. Flört Şiddetinin Literatürdeki Yeri

3.5.1. Dünya'da Flört Şiddeti Araştırmaları

Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı kadına yönelik partner şiddeti raporuna göre (WHO, 2014b, s.1); dünya çapında kadınların yaklaşık %30'u partnerleri tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete maruz bırakılmakta, %35'i partnerleri ya da partnerleri olmayan kişiler tarafından cinsel şiddete uğramakta ve kadın cinayetlerinin ortalama %38'i kadınların partnerleri tarafından işlenmektedir. Buradan hareketle belirli bir bölgede görülen yerel bir problem olmaktan çok küresel bir sorun olduğu sonucuna ulaşılan flört şiddetinin, şiddete uğrayanlara, şiddeti uygulayanlara ve nihayetinde topluma büyük olumsuz yansımaları vardır. Çocukken aile içi şiddete tanıklık etmek ya da maruz bırakılmak, istismara uğramış olmak, zararlı madde kullanımı, cinsiyetler arası eşitlikçi olmayan tutumlar gibi pek çok sorun flört şiddeti gibi başka bir soruna daha sebebiyet vermektedir. Bu toplumsal sorunlar döngüsünde flört şiddetine maruz bırakılanlarda fiziksel, psikolojik sağlık problemleri görülmekte, cinsel şiddet olaylarında, HIV vb. hastalıklar karşısında kişi savunmasız kalmaktadır. Şiddet istenmeyen gebeliklere sebebiyet verdiği gibi, şiddete maruz bırakılmak hamile kadınların düşük yapma riskini de artırmaktadır.

Halk sağlığı ve aynı zamanda toplumsal bir sorun olan flört şiddetinin toplumlara ekonomik hasarı da vardır. Özellikle ekonomik hayattan el çektirilen kadınlar hem üretime hem tüketime katılma noktasında sorunlar yaşamaktadırlar (WHO, 2014b, s.3). Görüldüğü gibi flört şiddeti nedeni bakımından tek yönlü olmadığı gibi türleri ve sonuçları bakımından da tek yönlü değildir. Pek çok olumsuzluktan etkilenme ve pek çok fiziksel, psikolojik, ekonomik vb. olumsuz sonucu ortaya çıkarma potansiyeli vardır.

Ackard ve Neumark-Sztainer (2002, s.455) tarafından flört şiddetinin ve tecavüzün ne kadar yaygın olduğunu bulma ve bunların yeme içme bozukluğu gibi psikolojik etkilerini inceleme amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışma son derece kapsamlı olup 81247 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Kız öğrencilerin %9'u, erkek öğrencilerin ise %6'sı flört ilişkisinde şiddete maruz bırakıldığını ya da tecavüze uğradığını belirtmişlerdir. Flört şiddetine maruz bırakılmak ve tecavüze uğramış olmanın

yeme içme bozukluğu, intihara dair düşünceler ve intihar teşebbüsüne varan davranış bozukluklarıyla aralarında pozitif yönde güçlü bir bağ bulunurken; öz saygı ve duygusal anlamda sağlıklı olmak arasında negatif yönlü bir bağ bulunmuştur. Araştırma, flört ilişkisinde istismara uğrayan kişilerin gelişim süreçlerinin olumsuz etkilendiğini, ergenlik boyunca beden algısının olumsuz yönde etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu olumsuzluk kişinin duygu, düşünce ve davranışlarında kendini göstermektedir.

Ackard, Eisenberg ve Neumark-Sztainer (2007, s.476) tarafından ergenlerde flört şiddetinin uzun vadeli davranışsal ve psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırma, verileri 5 yıl ara ile 2 kez toplamış ve ergenlik dönemindeki flört şiddetinin uzun vadeli etkilerini incelemiştir. Çalışmada hem kadınlarda hem erkeklerde flört şiddetinin sigara kullanımı, intihara teşebbüs etme, aşırı yemek yeme gibi davranışlarla arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Banyard ve Cross (2008, s.999-1009), ergenlik dönemi flört şiddeti ile psikolojik sağlık arasındaki bağı incelemiştir. Çalışma, flört şiddetine maruz bırakılmanın okulda olumsuz davranışlar sergileme, depresyona girme ve intihara teşebbüs riskini artırdığı varsayımından hareket etmektedir. Çalışma sonucunda literatürle de uyumlu olarak flört şiddetine uğramanın mental sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğu, bireyleri daha endişeli hale getirdiği, depresyona girme riskini artırdığı bunlara ek olarak eğitim hayatında negatif sonuçların alınmasına sebebiyet verdiği ortaya çıkarılmıştır.

Callahan, Tolman ve Saunders (2003, s.664-677), yaşları 13 ile 19 arasında değişen 190 lise öğrencisi ile yaptıkları araştırmada, flört şiddetine maruz bırakılmış olmanın çeşitli psikolojik rahatsızlıklarla ilişkisini incelemişlerdir. Flört şiddetinin yoğunluğu uygulanma sıklığı, yaralanma derecesi gibi faktörlerle belirlenmiştir. Katılımcıların %47'sini oluşturan kız öğrenciler için flört şiddetinin yoğunluğu arttıkça post travmatik stres bozukluğunun derecesinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların %53'ünü oluşturan erkek öğrenciler için ise flört şiddetinin yoğunluğu arttıkça post travmatik stres bozukluğu, anksiyete, depresyon riskinin arttığı ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmada flört şiddetine maruz bırakılma oranı ve post travmatik stres bozukluğu yoğunluğu kız öğrencilerde daha yüksek çıkmıştır. Cinsiyet fark etmeksizin

katılımcıların genelinde ise flört şiddetine maruz bırakılmış olmanın psikolojik iyi oluşu zedelediği ve hayattan keyif almayı engelleyen bir faktör olduğu ortaya konmuştur.

Genellikle aile içi şiddetle birlikte incelenen flört şiddetini ayrı bir başlık altında ele alarak bu alanda öncü çalışmalardan birini yapan Makepeace (1981, s.98), araştırmasında üniversite öğrencileri arasında flört şiddetinin sıklığını ve hangi ilişkilerde ne şekilde uygulandığını incelemiştir. %51'i kadın, %49'u erkek olan 202 katılımcı ile yapılan araştırmaya göre katılımcıların %21,2'si yani her beş kişiden biri flört şiddetine maruz bırakıldığını, %61,51'i ise flört şiddetine maruz kalan tanıdıkları olduğunu belirtmiştir. Toplumda bu denli yaygın olan flört şiddetinin ne şekilde uygulandığı da bir o kadar çeşitlidir. Partnerini tehdit etmekten, ona tokat atmaya; bir cisimle zarar vermekten, silah gibi ölümcül araçlarla saldırmaya kadar pek çok saldırgan davranış flört ilişkilerinde görülmektedir. Çalışmaya göre flört şiddetinin ortaya çıkmasındaki en önemli sebep partnerini kıskanmaktır. Alkol bağımlılığı, aşırı öfke gibi tutum ve davranışlar da flört şiddetini ortaya çıkaran diğer sebepler olarak bulunmuştur.

Başka bir çalışmada flört şiddeti farklı kişilik tipleriyle ilişkili olarak incelenmiştir. Yaşları 18 ile 35 arasında olan 200'ü kadın, 200'ü erkek olan 400 katılımcı ile yapılan bu çalışmada çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği, Eysenck kişilik anketi ve genel sağlık anketi kullanılmıştır (Boladale ve diğerleri, 2014, s.1-2). Katılımcıların %34'ü son 12 ayda flört şiddetine maruz bırakıldığını belirtmiştir. Araştırma, yüksek nevrotik puana sahip olanların şiddete daha fazla maruz bırakıldığı sonucuna ulaşmıştır. Psikotik ve nevrotik kişilik özellikleri flört şiddetinin yordayıcılarındandır. Nevrotik kişilik özelliği gösterenlerin arasında flört şiddetine en çok maruz bırakılanların düşük benlik saygısı olan kişiler olduğu ortaya konmuştur (Boladale ve diğerleri, 2014, s.17).

Yaşları 16 ile 30 arasında değişen 416'sı erkek, 602'si kadından oluşan örneklem grubu ile yapılan bir çalışma (Shen, 2013, s.635-643), flört şiddetinin post travmatik stres bozukluğu ile arasındaki ilişkiyi incelemiş, kültürel inançların flört şiddetinde ve flört şiddetiyle başa çıkma mekanizmalarında oynadığı rolü araştırmıştır. Katılımcıların %59'u flört şiddetine maruz bırakıldığını ifade ederken; %18,6'sı fiziksel, %55,5'i psikolojik ve %7,6'sı cinsel flört şiddetine maruz bırakıldığını belirtmiştir. Literatürle uyumlu olan bu sonuçlara ek olarak flört şiddetine maruz bırakıldığını ifade eden

katılımcıların %64'ü flört şiddeti türlerinden sadece birine, %27'si ikisine ve %9'u her 3 flört şiddeti türüne de (fiziksel, psikolojik, cinsel) maruz bırakıldığını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre flört şiddetine maruz bırakılan bireylerde post travmatik stres bozukluğu seviyesi daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca özellikle psikolojik şiddet ve kültürel inançların flört şiddetinde, başa çıkma stratejilerinde ve post travmatik stres bozukluğunda yordayıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz bırakılmış kişilerin zihinsel gelişimleri, akranları ile olan ilişkileri olumsuz yönde etkilenmektedir. Çocuklukta kötü muameleye maruz bırakılmak ergenlik döneminde depresyona girme ve intihar etme konusunda risk faktörü oluşturmaktadır. Ayrıca ilerleyen dönemlerde görülen stres, kaygı, depresyon gibi pek çok problemin de sebebi olabilmektedir (Wolfe ve diğerleri, 2001, s283). Bu da kişiler arası iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bilgiden hareket eden araştırmacılar, çocukluk döneminde maruz kalınan kötü muamele ve flört şiddeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Örneklem grubu, yaşları 14 ile 19 arasında olan bireylerden ve %55'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal edilme incelenmiştir. Çocuklukta kötü muameleye maruz bırakılan kadınların çoğu öfke, depresyon, anksiyete gibi sorunlar yaşamaktadırlar ve şiddet içeren davranışlarda bulunmaktadırlar. Erkek katılımcılar ise duygusal sıkıntıları kadınlardan daha az yaşasalar da partnerlerine karşı olumsuz tavırlar sergilemektedirler (Wolfe ve diğerleri, 2001, s. 287).

Güney Kore'de 1399 üniversite öğrenci ile yapılan benzer bir çalışmada da çocukluk döneminde yaşanan kötü muamelenin fiziksel ve psikolojik flört şiddeti maruziyeti arasındaki ilişki incelenmiştir (Gover ve diğerleri, 2011, s.1232). Araştırma hem kadınlarda hem erkeklerde çocukluk dönemindeki kötü muamelenin ilerleyen zamanlarda flört şiddetine maruz bırakılmayı tetikleyen bir etken olduğunu bulmuştur.

Zamanla toplumların değişmesi, yaşanan teknolojik gelişmeler, cep telefonu ve sosyal medya kullanımı kişilerarası yeni iletişim modelleri geliştirirken flört şiddeti türlerine de yenisini eklemiştir. Flört şiddeti dendiğinde hâlâ akla ilk gelen türler fiziksel ve psikolojik flört şiddeti olsa da literatürde yakın zamanda çalışılmaya başlanan dijital flört şiddetinin oldukça yaygın olduğu tespit edilmiştir. Baker ve Helm (2011), Hawaii'de

623 ergen katılımcı ile gerçekleştirdikleri anket uygulamasında dijital flört şiddetinin oldukça yaygın olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmaya göre en yaygın flört şiddeti uygulaması partnerini izleme ve kontrol etme çabasıdır. Ek olarak fiziksel şiddet gördüğünü belirtenlerin oranı %29 iken; cinsel flört şiddeti yaşadığını belirtenlerin oranı %21'dir. Psikolojik flört şiddeti görenlerin oranı ise %60'a kadar çıkmaktadır. Araştırmaya göre partneri tarafından kiminle, nerede olduğunun takibi yapılanların oranı %49,6, telefonu kontrol edilenlerin oranı %47,5, sosyal medya hesaplarını kontrol edenlerin oranı ise %39,5'tir. Birbirine yakın şekilde partnerinin kiminle nerede olduğunu kontrol edenlerin oranı %44,2, telefonunda aramaları ve mesajları kontrol edenlerin oranı %41,8, sosyal medya hesaplarını kontrol edenlerin oranının ise %44,8 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bize şiddetin çift yönlü olduğunu aynı kişinin hem fail hem mağdur olabileceğini göstermesi bakımından da önemlidir.

3.5.2. Türkiye'de Flört Şiddeti Araştırmaları

Türkiye'de flört şiddeti uzun yıllar kadına yönelik aile içi şiddet, akran şiddeti gibi başlıkların altında incelenmiştir. Bu sebeple flört şiddeti çalışmaları özellikle kadına yönelik aile içi şiddet literatürüne paralel gelişmiştir. Flört şiddeti, Türkiye'de ancak 1990'lı yılların sonunda çalışılmaya başlanmış, özellikle 2000'li yıllarda yaygınlığı ve kadına yönelik aile içi şiddetten farklarıyla araştırmacıların dikkatini çeken bir problem olmuştur (Özkan, 2019, s.1).

Flört şiddeti konusunun Türkiye'deki öncü çalışmalarından kabul edilen, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından yapılan araştırmada 240 katılımcının 237'si tokat atmayı, 222'si cinsel ilişkiye zorlamayı şiddet olarak nitelendirirken kıskanmayı sadece 91 katılımcı şiddet olarak gördüğünü ifade etmiştir (Aslan ve diğerleri, 2008, s.25). Şiddet maruziyeti açısından yapılan incelemede ise katılımcıların %71,4'ü kıskanma ile karşı karşıya kaldıklarını, %48,1'i partnerini kıskandığını belirtirken; %19'u cinsel ilişkiye zorlandığını, %11,1'i cinsel ilişkiye zorladığını; %9,5'i fiziksel şiddete maruz bırakıldığını, %7,4'ü fiziksel şiddet uyguladığını ifade etmiştir (Aslan ve diğerleri, 2008, s.32-34). Bu açıdan bakıldığında şiddet içerikli davranışları kabul etme düzeyleri ve bu tip davranışları normalleştirme eğilimi ile flört ilişkisinde o davranışların ortaya çıkma ihtimalini artması arasında

anlamlı bir bağ bulunmaktadır. Ve şiddet dendiğinde hâlâ pek çok kişi tarafından fiziksel şiddet düşünülmektedir.

2013 yılında yapılan bir tez çalışmasında (Kaya Sakarya, 2013, s.iv) üniversite öğrencilerinin flört şiddetini kabul düzeyleri katılımcıların cinsiyeti, ailelerinin gelir düzeyleri, ebeveynlerinin eğitim seviyeleri, yaşadıkları yerler ve okudukları sınıflara göre değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; erkek katılımcıların flört ilişkisinde şiddeti kabul düzeyleri kadın katılımcıların kabul düzeylerine göre yüksektir. İncelenen diğer faktörlerden olan ailenin gelir düzeyi ise yükseldikçe flört şiddeti kabul düzeyinin azaldığı sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin eğitim seviyelerinin yükselmesi de flört şiddetini kabul düzeyini düşüren faktörlerden biri olmuştur. Yaşam yeri ise ilçe-kasaba-köy ve şehir bazında incelenmiş, ilçe, kasaba, köyde yaşayanların şehirde yaşayanlara göre flört şiddetini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak araştırmada katılımcıların okudukları sınıf ile flört şiddetini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Kaya Sakarya, 2013, s.74).

2015 yılında Ankara'daki çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan ve flört ilişkisi olan 1015 öğrenci ile yapılan bir çalışmada, ebeveynler arasında yaşanan psikolojik saldırganlığa tanıklık etme, toplumsal cinsiyete dayanan inançlar ile psikolojik saldırganlığa başvurma arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırmadan katılımcıların büyük çoğunluğunun son 6 ay içinde partnerine psikolojik şiddet uyguladığı sonucu çıkmıştır (Toplu Demirtaş, 2015, s.177). Bu denli yaygın olan psikolojik saldırganlıkta ataerkil düşünce yapısının ve cinsiyetçi inançların psikolojik saldırganlığı olumlayan kişisel fikirlerin flört ilişkisinde psikolojik saldırganlığa başvurma olasılığını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca psikolojik saldırganlığı kabul ve annenin babaya uyguladığı psikolojik saldırganlığa tanıklık ile psikolojik saldırganlık arasında birbirini tetikleyici bir ilişki tespit edilmiştir. Babadan anneye uygulanan psikolojik saldırganlığa tanıklık ise ilerleyen dönemlerde psikolojik saldırgan tavırlar sergileme konusunda bir bağ tespit edilmemiştir. Psikolojik saldırganlıkta babadan çok annenin etkili olmasını araştırmacı, psikolojik şiddeti daha çok kadınların uyguladığı algısı ya da annenin babaya uyguladığı psikolojik saldırganlığın kabul edilebilir olarak görülmesi ve ilerleyen zamanlarda bu

düşüncelerin kişinin davranışına dönüşebilme ihtimali ile açıklamaktadır (Toplu Demirtaş, 2015, s.275-276).

Psikolojik saldırganlığı olumlayan fikirlere sahip olan kişilerin, flört ilişkilerinde psikolojik saldırganlığa başvurmaya daha meyilli oldukları görülmüştür. Öte yandan cinsiyetçi inançları benimseme düzeyi ile psikolojik saldırganlığa başvurma eğilimi arasında ters yönlü bir ilişki görülmüştür. Literatürün geneli ile çelişen bu sonucu araştırmacı çalışmada sadece psikolojik saldırganlığın incelendiğini ve cinsiyetçi inançlara sahip bireylerin psikolojik saldırganlığı olağan karşılamış olabilecekleri ve şiddet olarak görmedikleri için sonucun bu şekilde çıkabileceği ya da bunun yerine daha çok fiziksel şiddete başvuruyor olabilecekleri ihtimali ile açıklamaktadır.

2016 yılında, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri arasında flört şiddeti algıları üzerine nicel bir araştırma yapılmıştır. Çalışma, katılımcıların flört şiddeti tanımları, maruziyetleri ve flört şiddeti uygulayıp uygulamadıkları etrafında şekillenmiştir. 426 öğrenci ile yapılan bu çalışmada katılımcıların %13,8'i flört ilişkisinde şiddete uğradığını, %12,4'ü ise flört şiddeti uyguladığını ifade etmiştir (Sünetçi ve diğerleri, 2016, s. 56-57). Araştırmanın vurguladığı noktalardan biri, şiddet olarak düşünülmeyen davranışların flört ilişkisi içinde daha görünür hale geliyor olmasıdır. Bu bağlamda araştırma, kıskançlık, sosyal medya hesaplarının kontrolü, gün içinde yapılan her şeyden haberdar olma isteği gibi unsurlara yer vererek, psikolojik, sosyal ve dijital flört şiddetleri karşısında katılımcıların neler düşündüklerini ölçmüştür. Kadın katılımcıların %52,1'i, erkeklerinse %53,6'sı partnerleri tarafından kıskanıldığını belirtmişlerdir. Buna karşılık; kadın katılımcıların %59,6'sı kıskançlığı şiddet olarak görmemektedir, bu oran erkek katılımcılarda %70,4'e yükselmektedir. Kadın katılımcıların %72,3'ü partnerlerinin sosyal medya hesaplarının şifrelerini istemesini şiddet olarak görürken erkek katılımcıların oranı %61'dir. Gün içerisinde sürekli her yapılandan haberdar olma isteğini şiddet olarak gören kadın katılımcıların oranı %55,4 iken erkek katılımcıların oranı %50,2'dir (Sünetçi ve diğerleri, 2016, s. 66). Verilerden de görüldüğü gibi şiddet olarak düşünülmeyen kıskançlık gibi şiddet ögeleri ilişkilerde daha çok ortaya çıkmaktadır. Fakat ilişkilerde bu kadar sık rastlanan kıskançlık unsurunun karşı tarafı tedirgin etme, suçlu hissettirme ve zamanla partnerini kontrol altına alma konusunda ilk adım olduğu

unutulmamalıdır (Sünetçi ve diğerleri, 2016, s. 76). Ayrıca sonuçlara göre kadınların erkeklere oranla psikolojik ve dijital şiddet konusunda daha çok farkındalığa sahip oldukları görülmektedir. Cinsel şiddet söz konusu olduğunda ise partner tarafından cinsel ilişkiye zorlanmayı kadın katılımcıların %93'ü, erkek katılımcıların ise %71,8'i şiddet olarak görmektedir. Çiftlerden sadece biri bile istiyorsa cinsel ilişkiye girilmelidir cümlesine olumlu yanıt verenlerin oranı ise kadın katılımcılarda %5,2, erkek katılımcılarda %15,5'tir. Bu veriler, kişiler için flört ilişkisinde en kabul edilemez olanın cinsel şiddet olduğunu, psikolojik şiddetin ise kabul düzeyinin çok daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma fiziksel ve cinsel flört şiddetinin daha somut olması sebebiyle daha görünür olduğunu fakat özellikle psikolojik flört şiddetinin soyut unsurlara sahip olması sebebiyle hala fiziksel ve cinsel flört şiddetine göre daha görünmez, fark edilmez olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti konusundaki tutum ve davranışlarını belirleme üzerine 645 kişi ile yapılmış olan başka bir çalışma (İftar, 2016, s.109-111) ise flört şiddeti ile cinsiyet, ailevi dinamikler, yaşanılan coğrafi bölge, gelir düzeyi gibi faktörler üzerinden konuyu incelemiştir. Bu araştırmaya göre erkeklerin kadınlara oranla şiddet tutumları daha yüksektir. Bu bulguyla uyumlu olarak erkek katılımcıların flört ilişkilerinde şiddet uygulama, kadın katılımcıların ise şiddete maruz bırakılma durumları daha yüksek bulunmuştur. Pek çok araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da ailevi sorunlar yaşayan, ailelerinde şiddet gören öğrencilerin şiddet tutum puanları dolayısıyla şiddet gösterme meyillerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşanılan bölge ile yapılan kıyaslamada Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde yaşaya öğrencilerin flört şiddeti tutum puanlarının daha yüksek olduğu, geliri giderinden az olan öğrencilerin flört şiddet tutum puanlarının daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri de şiddetin yeniden üretilme riskini gözler önüne sermektedir. Daha önceki flört ilişkilerinde şiddet gören ve/veya şiddet uygulayan kişilerin şimdiki flört ilişkilerinde daha fazla şiddet uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Görüldüğü gibi şiddet gündelik herhangi bir olay gibi yaşanıp bitmemektedir. İnsanın ruhunda ve zihninde açtığı yaralar kişinin yaşamı boyunca onunla giderek sonraki flört ilişkilerinde, evliliğinde, çocuğu ile olan ilişkisinde, iş hayatında kısacası hayatın her alanında kişinin mağdur ya da fail olmasını tetikleyebilmektedir.

2018 yılında (Özdere ve Kürtül, 2018, s.124-133) üniversite öğrencileri ile flört ilişkisinde yaşanan fiziksel ve psikolojik şiddete yönelik tutumların eğitim ile değişip değişmeyeceği üzerine bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada, 319 üniversite öğrencisine flört şiddetinin ne olduğu, sonuçları, flört şiddetinden korunma yolları gibi pek çok konuda 1 hafta boyunca eğitim verilmiştir. Araştırma bulgularına göre erkeklerin fiziksel ve psikolojik flört şiddetine yönelik tutum puanları, kadınlara göre daha yüksektir. Katılımcılara eğitim verildikten sonra da erkeklerin flörtte şiddete yönelik tutum puanları kadınlara göre yüksek çıkmıştır fakat hem kadın hem erkek katılımcılarda eğitim sonrası fiziksel ve psikolojik şiddete yönelik kabul düzeylerinde azalma görülmüştür. Bununla birlikte eğitim sonrasında flört şiddetine maruz kaldığını ve flört şiddeti uyguladığını belirten kişilerde artış görülmüştür. Bu araştırma flört şiddeti hakkında farkındalığın arttıkça şu an bilinenden daha da yaygın toplumsal bir problem olduğunu ve bu problemi eğitimle farkındalığı arttırarak aşılabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Sezer ve Sumbas tarafından yapılan bir araştırmada ise (2018, s.645) üniversite öğrencilerinin başarı düzeyleri ile flört şiddetini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmaya göre okul başarı düzeyi arttıkça flört şiddetini kabul düzeyi azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bir diğer ilginç bulgu ise kişilerin ilişkileri karşısında ailelerinin gösterdikleri tutum arasında bir ilişki bulunmuş olmasıdır. Araştırmada katılımcılar ailesinin ilişkisini umursamadığı kişiler, ailelerin ilişkilerini normal karşıladıkları kişiler ve ilişkiyi onaylamayan kişiler olarak 3 grupta incelenmiştir. Babaları umursamaz olan kişilerin flört ilişkisinde şiddeti kabul oranlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Çevresinden ilişkisinde yaşadığı olası bir sorunda destek alabileceğini bilen kişiler ve bu destekten mahrum kalan kişiler arasındaki fark ortaya konmuştur.

2018 yılında 279 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırmada ise çocukluk çağı travmalarının flört şiddeti tutumuna etkisi incelenmiştir. Araştırmada çocukluk döneminde yaşanan travmatik olayların kişilerin flört ilişkisini olumsuz yönde etkilediği, travmalarla flört şiddeti tutum puanı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir bağ tespit edilmiştir. Özellikle cinsel istismar maruziyetinin flört şiddetinde önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sarıhan ve Yılmaz, 2018, s.95-98)

Gelişigüzel örnekleme yöntemiyle seçilen 848 kadın üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada (Koyuncu Kütük, Gümüştaş ve Han Almış, 2018, s.218-221) katılımcıların %3,7'sinin flört şiddetine, %10,4'ünün ise flört dışı şiddete maruz bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada, flört ilişkisinde ve flört dışında şiddete maruz bırakılma durumunun yordayıcıları incelenmiştir. Öğrencilerin %11'i tıbbi bir hastalığı olduğunu, %15'i ise psikolojik problemleri olduğunu ve psikiyatriste başvurduğunu belirtmiştir. Bu öğrencilerin flört şiddetine maruz bırakılma oranları diğer öğrencilere oranla anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Araştırmanın dikkat çeken bulgularından biri; öğrencilerin, konakladıkları yerin flört şiddetini yordayıcı etkenlerden biri olduğunun bulunmasıdır. Buna göre, öğrenci yurdunda kalmanın flört şiddetine uğrama riskini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

2020 yılında yapılmış bir tez çalışmasında ise flört şiddeti, çocukluk çağında deneyimlenen şiddet ve benlik saygısı faktörleriyle incelenmiştir. 462 kişi ile yapılan bu çalışmada çocukluk çağında şiddete maruz kalan kişilerin flört şiddetini destekleyen ve kabul eden bir tutum sergileme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak flört şiddetine yönelik olumsuz tutum yani edilebilirliğin düşük olması ile benlik saygısı arasında zıt bir ilişki söz konusudur. Benlik saygısı gelişmiş kişilerin flört ilişkilerinde şiddete başvurmaya meyilli olmadığı görülmüştür. Çocukluk çağında şiddete maruz kalmak ise benlik saygısını düşüren bir etken olduğu ortaya konmuştur (Çakır, 2020, s.75-77).

Yurtdışında ve yurtiçinde yapılan çalışmalar konunun ne kadar kapsamlı, farklı açılardan incelenebilecek kompleks bir yapıda olduğunu göstermektedir. Özellikle yurtiçinde yapılan çalışmaların literatürde yakın zamanda yer almaya başlaması hala üstünde çalışılması gereken, pek çok dinamiği ile açıklanmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

3.6. Flört Şiddeti Risk Faktörleri

Flört şiddeti, bireylerde fiziksel ve psikolojik pek çok etki bırakan, toplumlarda sıklıkla görülen sosyolojik bir problemdir (Yıldırım ve Terzioğlu, 2018, s.285). Yapılan çalışmalar bu problemin, bireylerde alkol ve madde kullanımı arttırdığını, onları

depresyona sokabildiğini hatta intihara sürükleyebildiğini ortaya koymuştur. 2018 yılında yapılan bir çalışma (Garthe, Sullivan ve Behrhorst, 2018, s.11), flört şiddeti yaşayan gençlerin yaşamayanlara göre anksiyete, depresyon gibi psikososyal problemlerle daha yüksek oranda karşılaştıklarını göstermiştir.

2013 yılında 9900 kişi ile yapılan Ulusal Gençlik Risk Davranışı araştırmasında ise kadın katılımcıların %20,9'u, erkek katılımcıların %10,4'ü son 12 ayda partnerleri tarafından uygulanan flört şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Vagi ve diğerleri, 2015, s.474-475). Aynı çalışma flört şiddetine maruz kalan gençlerin yetişkinliğe bir şiddet deneyimiyle geçiş yapıyor olmalarının kısa ve uzun vadede olumsuz sağlık problemleri (alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, yeme bozukluğu, depresyona girme, intihar eğilimi, gelecekte yaşanması muhtemel şiddet mağduriyeti) ortaya çıkardığını göstermektedir. 2014 yılında Türkiye'de yapılan tıp fakültesi öğrencilerinde flört şiddeti değerlendirilmesi araştırmasında ise 88 katılımcının sadece %22'si daha önce flört şiddetine maruz bırakılmadığını ve flört şiddeti uygulamadığını belirtmiştir. Katılımcıların %14,7'si fiziksel, %75'i psikolojik, %13,2'si cinsel şiddete maruz kaldığını belirtirken; %20,6'sı fiziksel, %66,2'si psikolojik, %7,4'ü ise cinsel şiddet uyguladığını ifade etmiştir (Açıkgöz ve diğerleri, 2018, s.168).

Araştırmaların da gösterdiği gibi flört şiddeti, onu tetikleyen sebepler ve ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle son derece kompleks bir yapıya sahiptir. Bu sebeple farklı disiplinler tarafından incelenen flört şiddetine ilişkin risk faktörleri, bireyin erken dönemindeki aile içi ilişkilerden, gençlik dönemindeki eski flört ilişkilerine; eğitim durumundan, sosyoekonomik düzeye kısacası bireysel sebeplerden, toplumsal sebeplere kadar geniş bir yelpazede sıralanmaktadır.

Kişinin aile içi şiddete tanıklığı ya da aile içi şiddet maruziyeti, çocukken kötü muamele görmesi, akran gruplarında şiddete ve zorbalığa maruz kalması, ebeveynlerin ilgisizliği, çocukken cinsel tacize uğramış olması, kişinin benlik saygısının düşük olması, cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, ebeveynlerin sosyoekonomik durumu ve eğitim seviyesi, toplumun şiddete bakış açısı, sağlıksız bir yaşam tarzı, alkol ve madde bağımlılığı flört şiddeti risk faktörlerindendir.

Sıralanan risk faktörlerinden biri olan aile içi şiddet konusunda 2016 yılında yapılan bir çalışma, aile içi şiddete maruz kalmış kişilerin flört ilişkisinde şiddete maruz kalma ya da şiddet uygulama riskinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Choi ve Temple, 2016, s.375). Aile içi şiddet üzerine yapılmış başka bir araştırmada ise (Karlsson ve diğerleri, 2015, s.8-9) katılımcıların %9'u ebeveynler arası şiddete tanıklık etmemişken kendi flört ilişkisinde hem fiziksel hem psikolojik şiddet mağduru olmuştur. Ebeveynler arasında en az bir kez şiddete tanıklık edildiğinde ise bu oran %12'ye yükselmiştir. Ebeveynler arası şiddete tanıklık edip sadece psikolojik flört şiddetine maruz bırakılanların oranı ise %25 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmalar aile içi şiddete tanıklık etmenin ya da aile içi şiddete maruz bırakılmış olmanın flört ilişkisi içinde şiddet uygulanması ve şiddete uğrama konusunda önemli bir yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur. Salman, (2015, s.49-60)'a göre de kişinin çocukluk döneminde aile içi şiddete tanıklık etmesi, ek olarak istismara uğramış olması gelecekte flört ilişkisinde saldırganlığı ya da mağdur olma ihtimalini arttıran risk faktörlerindendir. Yaptığı araştırmada cinsiyetler arasında sonuç farklılığı da ortaya çıkmıştır. Çocukluk döneminde istismara uğramış kadınlar, erkeklere oranla daha fazla etki altında kalmaktadırlar. Aynı araştırmada toplumsal cinsiyet rollerine de atıfta bulunulmuştur. Ataerkil aile yapısında babadan anneye yönelik yaşanan şiddete tanıklık, erkeklerde sorunlarını şiddetle çözebileceği algısını oluşturup, onları flört şiddetinde fail haline getirme riskine sahipken, kadınlarda şiddete uğramayı normalleştirmektedir.

292 üniversite öğrencisi ile yapılan başka bir araştırmada katılımcıların %19,9'u geçmiş flört ilişkilerinde, %45,8'i ise şu an yaşadığı flört ilişkisinde şiddete uğradığını ifade etmiştir. Ayrıca bu çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl algıladıkları ve flört şiddeti maruziyetleri araştırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerini benimsemiş olmanın fiziksel flört şiddetini arttıran etkenlerden biri olduğu ortaya konmuştur (Tarı Selçuk, Avcı ve Mercan, 2018, s.303-307).

Amerikalılar arasında yapılan ve toplumsal cinsiyet rollerini merkez alan bir çalışmada ise Amerikan toplumsal cinsiyet rollerinin erkekleri ikili ilişkilerde daha güçlü ve dominant olmaya ittiği ifade edilmektedir. Ayrıca karşı taraftan gelen hayır cevabının erkekler tarafından 'beni ikna etmelisin' olarak algılanması söz konusudur. Tüm bunlara

ek olarak erkeklerin cinsellikle ilgilenmesi normal karşılanırken hatta beklenen bir davranışken, kadınlar için tam tersi söz konusudur. Aynı çalışmada alkol tüketimi ile flört şiddeti arasındaki ilişki de incelenmiştir. Alkol etkisi altında olan bir erkeğin kendini daha güçlü hissettiğini, bunun alkol kullanan bir kadının daha kolay ulaşılabilir olduğu inancı ile birleşince özellikle cinsel şiddeti artıran önemli bir risk faktörü haline geldiği ifade edilmiştir (Abbey, 2002, s.120-121).

Yaşları çoğunlukla 18-19 arasında değişen (%70'i), 425 erkek katılımcı ile yapılan araştırmada ise alkol kullanımının flört şiddeti riskini artıran bir etken olduğu görülmüştür. Bu araştırmada alkol kullanımının özellikle cinsel saldırganlığı artırdığı vurgusu yapılmaktadır (Gidycz, Warkentin ve Orchowski, 2007, s.90).

Literatürde fiziksel ceza almış olmanın da flört ilişkisinde fiziksel şiddet uygulamakla aralarında pozitif bir bağlantı olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Bu konu üzerine yapılan bir araştırmada (Temple ve diğerleri, 2017, s.1-3), katılımcıların %19'u flört ilişkisinde fiziksel şiddet uyguladığını ve %68 i çocukken fiziksel şiddete uğradığını belirtmiştir. Aynı araştırma ebeveynlerin eğitim durumlarının da flört şiddeti üzerinden etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ebeveynin eğitimi sosyoekonomik durum ile ilişkilendirilmiş ve daha düşük sosyoekonomik statünün flört şiddeti uygulama riskini artırıcı etkisi olduğu ifade edilmiştir.

Yaşları 14 ile 18 arasında değişen, 4174 erkek katılımcı ile yapılan başka bir çalışmada bu kez öz saygının flört şiddeti ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada katılımcılar 4 gruba ayrılmıştır. 1. grupta partnerine şiddet uygulamayan erkekler vardır. 2. grup partnerini izole etme ve kontrol etme eğilimi olan erkeklerden oluşmaktadır. 3. grup partnerine orta derecede duygusal şiddet uygulamaktadır. 4. grupta ise partnerine pek çok farklı türde şiddet uygulamış olan erkekler bulunmaktadır. Gruplar birbiri ile kıyaslandığında öz saygısı düşük olan erkeklerin flört ilişkisi içinde partnerine daha fazla şiddet uyguladığı, şiddet ile üstünlük kurmaya çalıştığı sonucuna varılmıştır (Diaz-Aguado ve Martinez, 2014, s.1).

Elbette hiçbir risk faktörü tek başına her birey için mutlaka tetikleyici olur denemez. Yapısı gereği son derece karmaşık olan bu olgu her bireyde, her flört ilişkisinde

farklı sebeplerle ortaya çıkabilmektedir. Risk faktörlerini bilmek flört şiddetini ortaya çıkaracak etkenleri tespit edebilmek bakımından dikkate değerdir. Bu sayede şiddetin sebeplerine ve sonuçlarına dair bir çerçeve çizilebilmektedir. Öte yandan flört şiddetinin sonuçlarından sayılan alkol kullanımının arttırması, madde bağımlılığı yaratması, benlik saygısının düşük olması gibi pek çok faktör flört şiddetinin nedeni olarak da kabul edilmektedir. Dolayısıyla ortaya çıkarttığı her sonuç aynı zamanda flört şiddetinin nedeni olmakta ve onu yeniden üretmektedir. Sonuç olarak flört şiddeti zamanla bir döngü halini almaktadır.

3.7. Flört Şiddeti Kuramları

Flört şiddeti sebepleri ve sonuçlarıyla pek çok farklı bilim dalının ilgisini çekmiş, araştırma konusu haline gelmiştir. Literatür incelendiğinde flört şiddetinin bu bilim dalları tarafından bazı kuramlarla açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu kuramlar; sosyal öğrenme kuramı, bağlanma kuramı ve feminizm kuramı olarak sıralanmaktadır.

3.7.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyalleşme ve öğrenme süreci bireyin çevresine uyum sağlamasında ve o çevrenin bir ferdi olarak kabul görmesinde etkili olan önemli süreçlerdendir (Yolcu, 2019, s.13). Bu süreçlerde birey şiddeti de öğrenebilmektedir. Şiddetin altında yatan sebepleri açıklarken kullanılan kuramlardan biri olan sosyal öğrenme kuramı, sosyalleşme sürecinde gerçekleşen öğrenmeye atıfta bulunarak, sosyal bir varlık olan insanın rol model olarak benimsediği kişilerin davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemleyerek gerçekleştirdiği öğrenme biçimi olarak tanımlanmaktadır.

Kuramın önemli isimlerinden olan Albert Bandura'ya göre, birey hem rol modelinden hem de diğer insanların rol modelin davranışlarına verdiği tepkilerden öğrenmektedir. Bu sayede başkalarının yanlışlarından öğrenme imkânı sunduğu için öğrenmenin efektif bir yoludur (Horsburgh ve Ippolito, 2018, s.6). Sosyal çevre aracılığıyla gerçekleşen bu öğrenme modeline dolaylı pekiştirme de denmektedir (Bakır, 2019, s.14). Öğrenme süreçlerinden biri olan model alarak öğrenme/taklit etmede çocuk tarafından anne, baba, öğretmen gibi figürler rol model alınarak davranışları taklit edilmektedir. Bu süreçte çocuk, rol modelinin davranışları karşısında aldığı sonuçlara

göre dolaylı pekiştirme yoluyla da öğrenebilmektedir (Dökmen, 2010, s.60). Fakat sosyal öğrenme sürecinde gözlemlenen her davranış pekişmemektedir. Sosyal öğrenme kuramında ön plana çıkan edimsel koşullanmaya göre bir davranış sonunda ödüllendirilir, olumlu bir tepki ile karşılaşırsa, o davranış pekişir ve davranışın gelecekte yeniden tekrarlanma ihtimali artar. Edimsel koşullanma, özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesinde etkili olmaktadır. Cinsiyetine uygun olduğu düşünülen davranışlar karşısında olumlu, cinsiyetine uygun olmadığı düşünülen davranışlar karşısında olumsuz sonuç alan çocuk, bu geri dönütlere göre bazı davranışları pekiştirecek bazılarını ise pekiştirmeyecektir.

Bu noktada davranışın pekişip pekişmemesini Bandura, (1977, s.6-8) öğrenmenin 4 aşaması ile açıklamaktadır. İlk sırada dikkat aşaması bulunmaktadır. Dikkat aşamasında kişinin etrafında olan biten davranışları fark etmesi gerekmektedir. Bu noktada bireyin sıklıkla iletişim kurduğu kişiler ve içinde yer aldığı gruplar gözlemleyeceği ve derinlemesine öğreneceği davranışlarda belirleyici rol üstlenmektedir. İkinci aşama, uygulamaya konulacak davranışın hatırlanması aşamasıdır. Üçüncü aşama davranışın gerçekleştirilmesidir. Burada anımsanan davranışın sonunda bir ödül ya da olumlu tepki alındığını gören kişinin o davranışı uygun ortam ve zamanda yeniden üretmesi söz konusudur. Son aşamada ise kişi sergilediği davranışın karşılığında ödül ya da olumlu bir reaksiyon alınacağının düşünmektedir.

Görüldüğü gibi birey, çevresindeki uyarıcıları sadece gözlemleyen pasif bir varlık değildir. Model aldığı kişilerden gözlemleyerek öğrendiklerini taklit yoluyla davranışa dökebilen, çevresiyle etkileşim halinde olan aktif bir varlıktır. Bireyin çevresini gözlemlemesi ve belirli davranışları öğrenmesi onun sosyalizasyon sürecinin bir parçasıdır. Bu süreçte sadece aile değil okul, akran grupları da bireyi etkilemekte, kimlik inşasında etkili olmaktadır. Bu inşa sırasında şiddete tanıklık eden ya da maruz kalan çocuk ilerleyen zamanlarda şiddeti bizzat kendi yaşamına dahil edebilmektedir (Bilican Gökkaya ve Ayan, 2017, s.390).

Sosyal öğrenme kuramının şiddet ile olan ilişkisi Wareham, Boots ve Chavez (2012, s.110) tarafından flört şiddeti özelinde incelenmiştir. Yapılan araştırmada daha önce şiddete tanıklık etmiş olanların partnerlerine daha yüksek oranda şiddet uyguladığı

tespit edilmiştir. 2015 yılında yapılan (Cochran ve diğerleri, s.7) başka bir araştırmaya göre ise sosyal öğrenme kuramını oluşturan 4 elementin (akla gelme, tanımlama, pekiştirme, taklit etme) flört şiddeti ile aralarında anlamlı bir bağ olduğu sonucuna varılmıştır.

Albert Bandura için saldırganlık içeren düşmanca tavır ve davranışlar bilhassa çocuklar tarafından taklit edilmektedir. Gözlemleyen çocuk için eğer model aldığı kişi şiddet yoluyla istediğini elde edebiliyorsa, karşı tarafı kontrol altına alabiliyorsa bu durum, çocuğun gözünde şiddetin ödüllendirildiği algısına yol açmakta ve şiddet içerikli davranışları pekiştirmektedir. Aslında çocuk burada partnerlik ilişkisinde sorunların şiddetle çözülebileceği algısına kapılmaktadır (Bakır, 2019, s.16).

Birey, gözlemleri sonucu aile içinde ebeveyninin şiddet yoluyla istediğini elde ettiğini gördüğünde, saldırgan tavrı öğrenmeye başlayacaktır. Bu durum kısa vadede kendi flört ilişkisinde, uzun vadede ise evlilik yaşantısında benzer saldırganlıkları gösterme riskini artırmaktadır; çünkü şiddet içeren bir davranışa tanıklık eden çocuk, saldırganın bu davranışı için ceza almadığını hatta ödüllendirildiğini (şiddet uygulanan kişi üzerinde tahakküm kurabilmek, istediğini elde edebilmek gibi) görüyorsa, uygulama alanı bulduğunda saldırgan tavırlar sergileme ve sorunları şiddetle çözme eğiliminde olabilmektedir (Kauffman ve Landrum, 2018, s.180).

İlerleyen dönemlerde (özellikle arkadaşların aileden dahi daha etkili olduğu ergenlik döneminde) akran grupları, şiddetin öğrenilebileceği yerler olarak ortaya çıkmaktadır. Tıpkı aile içinde şiddet ile istediğini alan bir ebeveyne tanıklık etmek gibi akran grupları içinde de şiddetle istediğini alabilen bireylerin varlığı, grup üyeleri tarafından şiddetin onaylanıyor olması diğer bireyleri de etkileyebilmekte ve saldırganlığı pekiştirebilmektedir (Bakır, 2019, s.16). Kısacası çocuk, şiddeti aile içinde tanık olduğu ya da maruz kaldığı şiddetten, dahil olduğu akran gruplarından, oynadığı oyunlardan ya da televizyon programlarından öğrenebilmektedir. Bu unsurların her biri kişinin hayatı boyunca az ya da çok sosyalleştiği platformlardır ve hepsi öğrenmeye aracılık etmektedir.

Bireyin şiddet içerikli davranışları sosyal öğrenme yoluyla benimseyebileceği alan bu denli genişken uygulama alanı da bir o kadar kapsamlıdır. Şiddeti normalleştiren,

sorunlarını şiddet yoluyla çözebileceğini düşünen kişi flört ilişkisi içinde, evliliğinde, arkadaşlarıyla yaşadığı sorunlarda, stresli anlarında çözüm yolu olarak şiddeti görme eğiliminde olmaktadır ya da flört şiddetinin mağduru olma ihtimali artmaktadır (Anderson ve Kras, 2008, s.106).

Görüldüğü gibi flört şiddeti ile sosyal öğrenme kuramı arasında güçlü bağlar vardır. Öncelikle şiddet öğrenilen bir olgudur, ayrıca nesiller boyu taşınabilen davranışlardır. Özellikle çocukluk döneminde kişi, aile içi şiddete tanıklık etmiş ya da buna maruz kalmışsa, bu tip bir deneyim yaşamamış kişilere oranla ilerleyen dönemlerde partneri ile olan ilişkisinde de benzer davranışlar sergileme ihtimali daha yüksektir. Ayrıca çocuğun öğrendiği ve olumladığı şiddet sadece flört şiddeti ile sınırlı kalmayacak zamanla sosyal hayatının pek çok noktasında kendini gösterecektir. Yağmurlu, (2016, s.140)'ya göre, çocuk sadece partneriyle olan sorunlarını değil, sosyal çevresinde akranlarıyla olan sorunlarını da kavga ederek, saldırganca davranışlar sergileyerek çözmeye çalışacaktır (aktaran Bilican Gökkaya ve Ayan, 2017, s.392).

Bu noktada çocukların genellikle kendisini kendisiyle aynı cinsiyeti paylaşan kişi ile özdeşletirdiğine dikkat etmek gerekmektedir. Çocuk, rol model aldığı kişinin şiddet karşısındaki konumunu da içselleştirmektedir. Bu sebeple aile içi şiddetin yaşandığı bir ortamda büyüyen bir çocuk, sorunları karşısında saldırganca tavırlar sergileyebileceği gibi şiddeti içselleştirip bunun normal olduğunu da düşünebilmektedir. Söz konusu tanıklık ve/veya maruziyet sorunların çözümünde şiddeti kullanımının etkili ve gerekli olduğu fikrini güçlendirmekte, şiddeti uygulama, kanıksama ve tolere etme gibi sonuçlar doğurmaktadır (Anderson ve Kras, 2008, s.106-107).

3.7.2. Bağlanma Kuramı

İnsanlar doğadaki pek çok canlıya oranla bakıma ve ilgiye daha fazla muhtaç doğmaktadırlar. Bu sebeple onlara gerekli bakımı verecek ve ilgiyi gösterecek kişi veya kişilere uzun süre ihtiyaç duymaktadırlar (Yolcu, 2019, s.25). John Bowbly'nin kurucusu olduğu bağlanma kuramının temelinde de bebekler ve onlara gerekli bakımı veren, ilgi gösteren kişilerle aralarında oluşan bu duygusal bağ bulunmaktadır. Bowlby için bebeklerle onlara birincil bakımı verenler arasında erken dönemde kurulan ilişki

bağlanma olarak adlandırılmaktadır. Bağlanma, bebeğin kendilik algısını ve dünyayı nasıl algıladığını etkilemektedir. Çocuğun psikolojik gelişim sürecinde bıraktığı izlerin gelecekte başkalarıyla kuracağı arkadaşlıkları ya da romantik ilişkileri, ebeveyn olduğunda ise bizzat kendi çocuğu ile arasında ilişkiyi etkileyeceği düşünülmektedir.

Bağlanma davranışı, bireyin kendisine yakın gördüğü ve kendisinden daha üstte konumlandırdığı kişilerle kurduğu yakınlık ve bu yakınlığı devam ettirme çabası olarak ifade edilmektedir. Bağlanma kuramına göre bebek ile ona bakan kişi arasındaki bağlanma ilişkisi 4 aşamada gerçekleşmektedir. İlk olarak bebek bakımını yapan kişi ile yakınlık kurmaktadır, burada yakınlığı sürdürme isteği söz konusudur. Sonraki aşamada bebek, bakıcısını güvenebileceği bir üs gibi düşünmeye başlamaktadır. Üçüncü aşamada bebek, bakıcıyla yaşanan ayrılığa tepki göstermektedir. Son aşamada ise kendisini kötü hissettiğinde, stres altındayken, hasta ve yardıma muhtaç olduğunda güvenilir üssü olan bakıcısına ihtiyaç duymaktadır. Bu aşamalar bebeğin ileriki yaşamında kuracağı ilişkilerde de benzerlik göstermektedir (Yolcu, 2019, s.25). Bunlar bağlanılan bireyin işlevlerini de ortaya koymaktadır. Bu işlevler; yakınlık sağlama, güvenlik üssü olma, güvenli bir sığınak olma olarak sıralanabilir (Evin Akbay, 2015, s.4).

Bebeklik döneminde sağlıklı bir şekilde kurulamayan bağlanma ilişkisi, kişiyi yetişkinliğinde de etkileyerek diğer insanlarla ilişki kurmasında, kurduğu ilişkileri istikrarlı şekilde devam ettirmesinde zorluk yaşamasına neden olmaktadır. Farklı bağlanma tarzları kişilerarası ilişkileri etkilemektedir. Flört ilişkileri, bireylerin çocukluklarında tecrübe etmiş oldukları bağlanma modellerinden etkilendiği gibi, önceki ilişkilerinde yaşadıkları ya da uyguladıkları şiddetten de etkilenmekte ve güvensiz bağlanma geliştirmelerine sebep olmaktadır. Bu bağlanma biçimleri flört şiddeti için risk faktörü haline gelmektedir (Yolcu, 2019, s.28).

Kişinin ben ve diğerleri hakkında geliştirdiği temsiller, onun insanlara olan güvenini, inancını, sevgi şeklini, romantik bir ilişkiden ne anladığını ve onu nasıl yaşadığını, yakınlıktan imtina etmelerini ya da sevgiye muhtaç olmalarını etkilemektedir (Çelik, 2004, s.13). Bebekler için özellikle endişeli olduklarında onlara yakınlık sağlayan bir bağlanma figürü güven verecek ve dünyanın güvenilir bir yer olduğu izlenimi

uyandıracaktır. Bu süreçte bebeğin gereksinimlerine verilen tutarlı ya da tutarsız cevaplar farklı bağlanma stilleri geliştirecektir (Evin Akbay, 2015, s.3-4-5).

Bartholomew, bağlanma stillerini benlik ve başkaları modeli üzerinden açıklamaktadır. Benlik ve başkaları modelinde olumludan olumsuza doğru değişen bir yapı söz konusudur (Bartholomew, 1990, s163; Evin Akbay, 2015, s.12). Bu yapıda güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma modelleri vardır.

Tablo 1

Yetişkin Bağlanma Modelleri

		Kendilik Modeli (Bağımlılık)	
		Olumlu (Düşük)	**Olumsuz (Yüksek)**
Başkaları Modeli (Kaçınma)	**Olumlu (Düşük)**	**Güvenli** Yakınlık kurma konusunda rahat aynı zamanda özerk bir birey	**Saplantılı** Endişeli Kararsız Bağımlı
	Olumsuz (Yüksek)	**Kayıtsız** Bağlanmayı reddetme Yakınlık kurmada kayıtsızlık	**Korkulu** Yakınlık kurmaktan korkan Sosyal bakımdan kaçınan

Kaynak: Bartholomew, 1990, s.163

3.7.2.1. Güvenli Bağlanma Modeli

Bağlanma ilişkisi sadece kişinin anne babası ile kurduğu ilişki olmak zorunda değildir. Bebekle vakit geçiren, ona birincil bakımını verenler, bağlanma ilişkisinin kurulduğu kişiler olabilirler. Hazan ve Shaver'e göre bebeği anlayarak, onun isteklerine

ve ihtiyaçlarına tutarlı cevaplar vererek, birincil bakımını veren kişinin bebek için yetişkinlik dönemine kadar ulaşılabilir olması, bebek ile onun bakımını üstlenen kişi arasında güvenli bir bağ kurulmasını sağlamaktadır. Güvenli bağ kurabilen kişiler, kendileriyle ilgili olumlu fikirlere sahiptirler ve benlik saygıları yüksektir. Bu sebeple sosyal hayatta yer alabilmek için başkalarının onayına çok daha az gereksinim duymaktadırlar (Türk, 2016, s.5). Kendilerini güvenilir olarak tanımlayabilir ve sevilmeye layık görürler. Kendileri için olumlu düşüncelere sahip olan bu bireyler güvenli bağ kurabildikleri için diğer insanlara karşı da benzer olumlu duygular taşımaktadırlar. Güvenli bağ ile kurulan ilişkiler sağlıklı ve güvene dayalı oldukları için mutlu, huzurlu, sevgi dolu şeklinde tanımlanmaktadır.

Bebeğin ilerleyen dönemlerde kurduğu diğer ilişkilerde de bu benzerliğin sürdüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak güvenli bağ kuran kişilerin partnerlerini destekleyici, onların hatalarına karşı daha hoşgörülü olduğu görülmektedir. Flört ilişkilerinde partnerlerine güvenen, terk edilme kaygısı taşımayan kişiler olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla güvenli bağ kurabilen kişilerin flört ilişkileri daha uzun süre devam etmektedir (Hazan ve Shaver, 1987, s.51).

3.7.2.2. Güvensiz Bağlanma Modeli

Erken dönemde kendisine bakım veren kişiler tarafından anlaşılamayan, istek ve ihtiyaçlarına geç cevap verilen, cevap verilmeyen ya da tutarsız davranışlarla karşılaşan bebekler güvensiz bağlanma geliştirmektedirler (Hazan ve Shaver, 1987, s.512). Güvensiz bağlanma da elbette güvenli bağlanma gibi bebeğin gelecekteki hayatına, sosyal ilişkilerine sirayet etmektedir. Güvensiz bağlanma stili alt kategorilere (saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma, korkulu bağlanma) ayrılmaktadır.

Bu kategorilerden ilki olan saplantılı bağlanma modelinde ebeveynin bebeğe karşı tavırları bazen reddedici bazen sevgi doludur. Bu tutarsızlık saplantılı bağlanma biçimi geliştirilmesine sebep olabilmektedir. Saplantılı bağlanma geliştiren birey, etrafındaki insanlar için genelde olumlu duygu ve düşüncelere sahiptirler. Fakat kendileri için olumsuz düşünmektedirler. Bu sebeple kendilerini yetersiz görme, değersiz hissetme eğilimindedirler. Saplantılı bağlanma biçimi geliştiren kişilerdeki en göze çarpan özellik

özgüven eksikliğidir. Kendilerine güvenleri olmadığı için çevresindeki insanlardan onay beklemektedirler. Bu kişiler reddedilmekten ya da mevcut flört ilişkisinde terk edilmekten endişe duymaktadırlar (Sümer ve Güngör, 1999, s.76; Köse, 2016, s.13). Ayrıca flört ilişkisinde ortaya çıkan sorunlar karşısında efektif olmayan çözümler sunmakta, genellikle sorunu çözmek, partnerini mutlu etmek adına kendilerini feda etmektedirler (Shi, 2003, s.152-153). Bu da yaşadıkları ilişkileri problematik hale getirmektedir.

Kayıtsız bağlanma modeli'nde ise saplantılı bağlanma modelinin aksine kişi kendisi için olumlu düşüncelere sahipken, çevresindeki insanlar için olumsuz düşünceler beslemektedir. Güvenli bağlanabilen bireyler karşılaştıkları problemleri analiz etme, onları üzen, strese sokan duyguları ele alma ve durumu çözme yoluna gitme eğilimindeyken; kayıtsız bağlanan bireyler, sorunlarla yüzleşmemeyi tercih etmektedirler. Sadece sorunlardan değil yakın ilişki kurmaktan da kaçabilmekteler (Yolcu, 2019, s.29). Kendini değerli, sevilmeye layık gören bu bireylerin ilişkilerindeki sorun kendilerini yeterli görseler dahi bağımsızlıklarına olan düşkünlük ve diğer insanlara güvenememenin verdiği etki ile karşılarındaki yakınlık kurmaktan çekinmelerinden kaynaklanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227-230).

Son model olan korkulu bağlanma stilinde, kişi hem kendisi hem çevresindeki insanlar için olumsuz düşüncelere sahiptir. Kişi kendisini sevilemez görmekte ve sevilmeye değer olmadığını düşünmektedir. Diğer insanların ise güvenilmez olduğunu düşünmektedir. Korkulu bağlanma modeline sahip bireyler diğer insanların reddedici olduğunu varsayarak reddedilme kaygısı ile yakın ilişkiler kurmaktan çekinmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227).

Bağlanma kuramına göre, erken dönemde geliştirilen bağlanma modelleri bireyin dünyayı algılamasını, sosyal hayattaki insanlara karşı bakış açısını, flört ilişkilerini nasıl anladığı, anlamlandırdığı etkilemektedir. Bu da sağlıklı flört ilişkileri ile sağlıksız flört ilişkileri arasındaki farkı ortaya koyabilmek açısından önem arz etmektedir.

3.7.3. Feminizm Kuramı

Fransızca'ya 1837 yılından sonra giren feminizm kelimesinin anlamı, Robert Sözlüğü'nde "kadın-erkek eşitliğini, kadınların toplumdaki rolünün genişlemesini ve haklarının artmasını savunan bir doktrin" şeklinde tanımlanmaktadır (Michel, 1993, s.9). Erkeklerin kadınlar üzerinde kurdukları tahakkümü, kadınların maruz kaldıkları ayrımcılığı, kadınlarla erkekler arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı tecrübeleri araştıran kadınların özgürleşme ve eşitlik mücadelesi olan feminizm hareketi, cinsiyetçiliği, kadınların patriarkal sistemin sonucunda maruz kaldığı ayrımcı bir tavır olarak ele almakta, patriarkal sistemi de erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurmalarına olanak tanıyan ve bu egemenliği yeniden üretmelerine fırsat veren bir oluşum olarak kabul etmektedir. Bu temelden hareketle, kadınların maruz kaldıkları eşitsiz, ayrımcı pratiklerin nedeni özellikle ataerki meselesi üzerinden incelemektedir (Güneş, 2017, s.245).

Patriarka, kadınlar üzerinde egemenlik kurmayı sağlayan, erkekler arası dayanışma oluşturan toplumsal ilişkiler dizisidir. Sınıf, ırk, etnik grup gibi farklılıklara rağmen kadınlar üzerinde egemenlik kurma ve kadın erkek arasındaki hiyerarşik yapıyı yeniden üretme konularında erkekleri ortak paydada birleştirmektedir (Hartman, 1981, s.14-15).

Kuramsal temelleri 18. yüzyıla kadar dayanan, liberal feminizm olarak da adlandırılan birinci dalga feminist hareket, kadınların eğitim sürecinde, iş hayatında, en temel vatandaşlık hakları söz konusu olduğunda (seçme ve seçilme gibi) erkekler karşısında dezavantajlı konumda olduklarını, bu dezavantajlı konumun kadınları ev içine/özel alana hapsettiğini ifade etmiştir. Kadınları ikincil konuma yerleştiren bu pratiklerin bir kenara bırakılması gerektiğini savunarak, kadınların ev dışında yani kamusal alanda da yer edinebilmelerinin mücadelesini vermiş, temel hak ve özgürlükler konusunda eşitlik talebinde bulunmuşlardır. Liberal feminist hareket yaşamın her alanında eşitliği savunmuştur. Ancak her alanda eşitlik sağlanırsa kadınların özgürleşeceğini belirtmişlerdir. Birinci dalga feminist hareket, Birinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle kadınların oy kullanma hakkı elde etmelerini sağlamıştır (Çakır, 2007, s.434; Güneş, 2017, s.246).

20. yüzyıl boyunca şekillenen ikinci dalga feminizm hareketinde ise kadınların savaş döneminde ve sonrasında, kamusal alanda, son derece kısıtlı da olsa sahip oldukları hakları kaybetmeleri ve yeniden özel alanda konumlandırılmaları etkili olmuştur. İkinci dalgada bütün kadınlar kız kardeştir ve kişisel olan politiktir sloganlarının kitleleri harekete geçirici etkisi görülmüştür. Erkeklerin, kadınların bedeni üzerinde kurmuş oldukları hegemonyaya karşılık tüm kadınların evrensel olarak kız kardeş oldukları fikrini savunmuşlardır. Kişisel olan politiktir fikrine göre ise kadınlar, söz konusu erkek egemenliğini en yoğun şekilde özel alanda yani ev içinde hissetmektedirler. Kadınların edilgenleştirilmesine karşı çıkan ve kişisel olan politiktir fikrini savunan 2. dalga feminist hareket, kadınlara atfedilen toplumsal rollerin, edilgen konumun, maruz kalınan şiddetin ataerkil yapının getirdiği hegemonya olduğunu vurgulamaktadır. Kadınlar üzerindeki tahakkümün yoğunluğu özellikle ev içinde artmaktadır. Kadınların tecrübeleri ortaktır ve yaşadıkları sorunlar karşısında yalnız değildirler (Akgün, 2020, s.17).

Bu noktada Marksist ve Sosyalist feminizm kuramlarına da bakmak gerekmektedir. Yeniden üretim zemininden hareket eden Marksist feminizm için yeniden üretim sürecinde kadınlar erkeklere göre dezavantajlı konumdadır. Marksist feminizm kuramı'na göre ev içindeki kadına, emeğinin sermaye anlamında değer üretip üretmemesi, bu emeğe erkeklerin el koyup koymaması açısından bakılmalıdır. Ek olarak Marksist feminizm tüm kadınların edilgenlikleri ve ezilmişliklerinin aynıymış gibi düşünülmesini problematik bulmaktadır. Kadınlar, ikincil konuma itilmek, bedenleri üzerindeki erkek kontrolü, ekonomik ya da cinsel şiddet gibi olumsuz tecrübeler yaşasalar da bunları yaşayış tarzları ve yoğunlukları, kadınların psikolojileri üzerindeki etkileri her kadında farklı olmaktadır. Bunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Sosyalist feminist hareket ise Marksist feminist kuramın, kadınların edilgenleştirilmesini ve ezilmişliğini ele alış yönteminin sorunu sadece ekonomik zeminde aydınlatması bakımından yetersiz bulmuştur. Onlara göre bu zemin kadın olarak edilgenleştirilmelerini ve ezilmişliklerini açıklamamaktadır. Bu sebeple ataerkilliği de göz ardı etmemek gerekmektedir. Kapitalist düzen ve ataerki kadınların ikincil konumlanmasının temel sebepleridir. Erkeklerin emek sürecine katılımı genellikle iş yerinde gerçekleşmektedir. Kadınlar ise hem özel hem kamusal alanda emek harcamaktadırlar. Cinsiyete dayalı eşitsiz iş bölümü sebebiyle bir kadın kamusal alanda çalışsa dahi özel alandaki yükü (yemek yapmak, temizlik yapmak,

çocuk bakımı, yaşlı bakımı vb.) adil olmayan şekilde üstlenmeye devam etmektedir. Sonuçta kadınların bu konumundan erkekler de sermaye de kâr sağlamaktadır (Güneş, 2017, s.246-247).

1990'ların sonuna doğru ise üçüncü dalga feminist hareket ortaya çıkmıştır. Bu hareket, feminizmin süregelen mücadelesini ve kazanımlarını önemli bulmakla birlikte yetersiz görmüştür. 3. dalga feminizm hareketi daha çok kadınların bireysellikleriyle ilgilenmiştir. Kadınların bilinçlendirilmelerini ve güçlendirilmelerini savunarak, kadına şiddet, cinsellik gibi konularda söz üretmişlerdir (Akgün, 2020, s.19).

Feminist literatürde, şiddet söz konusu olduğunda genellikle kadına yönelik aile içi şiddet kastedilmektedir ve daha çok kadını erkeğin karşısında edilgenleştirerek ikincil konuma koyan ataerkil yapı üzerinde durulmaktadır; çünkü feminist kurama göre şiddet içeren davranışlar, toplumdaki patriarkal sistemin sonucu ortaya çıkan, tarih boyunca pek çok toplumda görülmüş bir sorundur (Sarıhan, 2019, s.19; Taşdemir Afşar, 2015, s.729). Feminist kuram, flört şiddetini ataerkil güç yapısı içinde konumlandırarak, erkek egemenliği, kadın itaati ve beraberinde gelen güçler arası eşitsizlik üzerinden incelemektedir. Elbette kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı fark etmeksizin her birey şiddetin herhangi bir türüne maruz kalabilmektedir. Bu konuda feminist kuram, kadına yönelik şiddete ağırlık verse de kadınların uyguladığı şiddeti de görmezden gelmemektedir. Fakat kadınların uyguladıkları şiddetin erkeklerin uyguladıkları şiddete göre hem amaç hem nitelik olarak farklı olduğunu savunmaktadır. Erkeklerin özellikle kadınlar üzerinde tahakküm kurmak amacıyla şiddet uyguladıkları vurgulanırken; kadınların uyguladıkları şiddetin nefsi müdafaa amacı taşıdığı belirtilmektedir.

Herman (1997, s.56)'a göre şiddet uygulayanın amacı karşı tarafa ölüm korkusunu aşılamak, hayatının onun ellerinde olduğu fikrini vermek ve yaşamasına müsaade ettiği için minnet duymasını sağlamaktır. Şiddet görme ihtimali de en az şiddet görmek kadar korku oluşturmaktadır. Özellikle partnerin öngörülemeyen, tutarsız davranışları şiddet uygulama riskini arttırmakta, bu sebeple şiddet görme ihtimalinin kendisi dahi yarattığı kaygı sebebiyle şiddet olmaktadır. Fakat kadınların uyguladıkları şiddet, erkeklerin uyguladıkları şiddete oranla daha az yaralanmaya sebep olmaktadır, bu nedenle korku

uyandırmamaktadır. Bu açıdan kadınların uyguladıkları şiddet niteliksel olarak da erkek şiddetinden farklıdır (Wekerle ve Wolfe, 1999, s.443-444).

Bu bilgilerden hareketle feminizmin şiddete bakış açısının kadın merkezli olduğunu söylemek mümkündür. Feminist kurama göre kadınların fiziksel, duygusal, cinsel, sosyal ve ekonomik yönden istismar edilmesinin, şiddet görmesinin sebebi en başta ataerkinin yarattığı kadın erkek arasındaki hiyerarşidir. Fakat şiddetin kaynağı sadece bu açıdan incelenirse aile içi şiddetin kadınsılaşması ve erkeğe yönelik şiddetin görünmezliği durumları ortaya çıkmaktadır (Adak, 2013, s.4).

Ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet rolleri erkekler güçlü, kadınlar savunmasız, muhtaç gibi roller biçerken erkekler için de tehdit oluşturmaktadır. Kadının erkeğe uyguladığı şiddetin bizzat kendisi sorunlu bir olgu iken bunun erkek üstünlüğünü zedeliyor olması sebebiyle tabu haline gelmektedir (Adak, 2013, s.2). 1970'lerin sonuna doğru yapılan bir araştırmada en az 250,000 Amerikalı erkeğin eşleri tarafından şiddete uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bunların çoğu bildirilmemiştir. Görüldüğü gibi ataerki ve toplumsal cinsiyetle kadına ve erkeğe biçilen roller aslında erkeklere de zarar vermektedir (aktaran Dobash ve Dobash, 1992, s.252).

Ulusal Yakın Partner Şiddeti ve Cinsel Şiddet araştırması 2010 raporuna göre son 12 ayda partnerinden fiziksel şiddet gören erkek sayısı yaklaşık 5,365,000 iken kadın sayısı yaklaşık 4,741,000 olarak açıklanmıştır. Buna karşılık aynı araştırmada hayatı boyunca partneri tarafından şiddet gören erkeklerin sayısı yaklaşık 31,893,000 iken, kadınların sayısı yaklaşık 39,167,000 olarak belirtilmektedir. Bu sebeple partner ilişkisinde şiddet söz konusu olduğunda madalyonun her iki tarafını da ele almak konunun daha iyi aydınlatılmasını sağlayacaktır.

Bu verilere ek olarak kadınların nefsi müdafaa haricinde başka sebeplerle de partnerlerine şiddet uyguladığı bilinmektedir. 493 kadın ile yapılan bir araştırmaya göre (Hettrich ve O'Leary, 2007, s.1138) kadınlar nefsi müdafaaya ek olarak öfke, kızgınlık gibi duygusal sebeplerle şiddet uygulayabilmektedir. Ayrıca partnerin yalan söylemesi, sağlıksız iletişim, kıskançlık gibi sebeplerle de şiddet uygulandığı ortaya çıkmıştır.

İnsan, hayatının her alanında, her ilişkisinde çeşitli sorunlarla ve anlaşmazlıklarla karşılaşabilmektedir. Önemli olan bu sorunları çözme yöntemi ve anlaşmazlıklar karşısındaki tutumdur. Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet, ilişkide ortaya çıkan sorunları ve yaşanan anlaşmazlıkları çözme becerisine sahip olunamaması ve bunların fiziksel, psikolojik güç kullanarak çözülmeye çalışılmasından kaynaklanmaktadır. Toplumun geneli tarafından benimsenen davranışların şiddet olup olmadığını belirlemek zordur fakat gerekçesi ve dayanağı ne olursa olsun şiddet meşrulaştırılamaz. Kadınların mı erkeklerin mi flört ilişkisinde daha çok şiddet uyguladığı, bu şiddetin amacı ve verdiği zarar konusunda pek çok ihtimal olsa da kadınların da erkeklerin de şiddet uygulama ya da şiddete maruz kalma ihtimali olduğu bilinmektedir. Bu noktada feminist kuram tıpkı diğer kuramlar gibi konuyu belirli bir perspektiften aydınlatarak şiddetle mücadele konusuna katkı sağlamaktadır.

4. TOPLUMSAL CİNSİYET

4.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları

Cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) anlamları karıştırılabilen iki terimdir. Bu iki terim birbiriyle ilişkili olmakla birlikte, terimlerin arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu terimlerden biri olan cinsiyet, kadın ve erkek olmanın fizyolojik ve anatomik yapısı ile ilgilidir. İnsanlar arası en temel kategorik fark olan cinsiyet farklılığı, kadın ve erkek arasındaki organ farklılıklarına, hormonların türlerine ve seviyelerine bağlı olarak gelişmiş değişikliklere işaret eden demografik bir kategoridir (Kızıldağ, 2017, s.14; Newman, 2018; Sarıhan, 2019, s.24). Kişilerin demografik nitelikte (yaş, etnik köken, medeni durum, gelir düzeyi, meslek gibi) birbirinden farklı pek çok biyolojik, psikolojik, kökensel özelliği vardır. Fakat bu özelliklerden hiçbiri cinsiyet kadar belirgin değildir. Bu sebeple cinsiyet, sadece biyolojik bir farklılık ya da demografik bir kategori olmakla açıklanamaz. Cinsiyet, kişinin doğduğu andan itibaren toplumsal bir anlam da kazanmaya başlayan ve kişilerin biyolojik olduğu kadar sosyal olarak da kategorize edilmesine aracılık eden önemli bir faktördür (Vatandaş, 2011, s.29).

Bu faktörü çocuklar genellikle 2-3 yaş civarında önce kendi cinsiyetleri üzerinden fark etmeye başlamaktadırlar ("Gender Identity Development in Children", 2018). Buradaki en önemli ayrım anne baba üzerinden yapılmaktadır. Çocuk annesinin kadın, babasının erkek olduğunu bilir, aradaki cinsiyet farklılığını anlayabilir fakat cinsiyete dair yaptığı bu kategorizasyon, biyolojik farklılıkları anlamaktan çok doğduğu andan itibaren giysiler, roller, saç stilleri üzerinden inşa edilmeye başlanan etkenlerle şekillenmektedir. Bu sayede bir kız çocuk annesi ile, erkek çocuk ise babası ile aynı cinsiyeti paylaştığını bilmektedir. Sonuçta bu ayrımın temelinde cinsiyetlerin birbirinden nasıl ayrıldığı dahası "nasıl ayrılması gerektiğine" dair fikirler yatmaktadır (Vatandaş, 2011, s.32). Buradan hareketle denilebilir ki çocuklar, cinsiyetleri oldukça erken bir yaşta öğrenmeye başlamaktadırlar fakat daha da erken bir dönemde neredeyse doğdukları andan itibaren inşa edilen dünyanın cinsiyetlere uygun gördüğü imajları, rolleri ve beklentileri öğrenmektedirler.

Bu noktada cinsiyet stereotipleri denilen kavram ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet üzerinden kurulan stereotipler hakkında yapılan bir çalışmada (Broverman ve diğerleri, 1972, s.63) katılımcılara hangi özelliklerin ideal kadında, hangi özelliklerin ideal erkekte bulunması gerektiği sorulmuştur. İdeal erkek; agresif, bağımsız, duygularını fazla belli etmeyen, kolay etkilenmeyen, matematik ve bilim dallarına ilgi duyan, dominant ve dobra olarak tanımlanırken; ideal kadın agresif olmayan, bağımlı, duygularını belli eden, kolay etkilenen, matematik ve diğer bilim dallarına pek ilgi duymayan, pasif ve itaatkâr olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü gibi cinsiyet stereotipleri kadın ve erkek olmaya dair birtakım kalıp yargılar oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri uzun dönem pratiklerle kalıp yargı niteliğine bürünmektedir. Bu durum çocukların sosyalizasyon süreçlerine etki ederek cinsiyet rollerine uygun olarak toplumsallaşmalarında da etkili olmaktadır (Marshall, 1999, s.101).

Linton'a (1936, s.114) göre rol, statünün dinamik tarafıdır. Her bireyin toplumsal düzende birden çok statüsü ve statülere bağlı gelişen rolleri vardır. Cinsiyet rollerinin ortaya çıkışı ile ilgili farklı açıklamalar yapılmaktadır. Marshall'a göre (1999, s.101), biyolojik ve psikolojik bakış açısı kadınların çocuk yetiştirici olmaları, erkeklerinse daha saldırgan yaratılmış olmalarını doğuştan gelen farklılıklara bağlamaktadır. İşlevselci bakış açısı ise geleneksel cinsiyet rollerinin kadın ve erkek arasında iş bölümü oluşturarak sosyal hayattaki roller ve sorumluluklar açısından birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduklarını düşünmektedir. Feminist bakış açısı ise bu fikri erkeğin kamusal alanda kadına göre daha görünür olmasına, ekonomik anlamda elinin daha da güçlenmesine ve kadınların özel alana çekilerek erkeğin hizmetine girmesine yaradığını ifade ederek eleştirmişlerdir. Feminizm kuramına göre cinsiyet rollerinin, ataerkinin oluşturduğu cinsiyetler arası hiyerarşiyi korumaya yaradığı düşünülmektedir.

Cinsiyetler üzerinden yapılan kategorizasyon beraberinde "erkek rolleri" ve "kadın rolleri" geliştirmektedir. Bu roller, kişinin topluma dahil olmasının bir yolu olduğu gibi topluma ne şekilde dahil olacağına dair de bir plan çizmektedir. Cinsiyet rolleri önce ailede öğrenilmeye ve zamanla içselleştirilmeye başlanmaktadır. Vatandaş'a göre (2011, s.34) çocukların cinsiyet rollerini öğrenmeleri genel rol kuramı ve bilişsel kuramla açıklanmaktadır. Genel rol kuramında çocuğun bazı davranışları ödüllendirilirken

bazıları cezalandırılmaktadır. Bu yöntemle çocuk, kendi cinsiyeti için uygun görülen davranışları öğrenmeye başlamakta ve zamanla içselleştirmektedir. Örneğin erkek çocuk oyuncak bebeklerle, kız çocuk oyuncak silahlarla oynarsa, bu davranışlar anne baba tarafından hoşnutsuz bir bakış, olumsuz bir fikir beyanı ile cezalandırılabilir ya da tam tersi olduğunda gülümseme, ilgi gösterme gibi tutum ve davranışlarla ödüllendirme yoluna gidilebilir. Bu tepkiler cinsiyet rollerini pekiştirmektedir. Ayrıca cinsiyetinin farkına varan çocuk, annesi ya da babası ile özdeşleşerek onun davranışlarını taklit etmeye başlamaktadır.

Bilişsel kuram ise (Vatandaş, 2011, s.35), cinsiyet rollerinin ancak çocukların belirli bir bilişsel gelişim seviyesine geldiklerinde öğrenildiğini savunmaktadır. Bu süreç, çocukların önce kendi cinsiyetlerini fark etmeleriyle başlamakta, diğer insanların cinsiyetlerini fark etmeleriyle devam etmektedir. Sonraki aşamada cinsiyetine uygun davranışları sergilemeleri gerektiğini düşünerek bu rollere göre davranmaktadırlar. Bu kurama göre ödül ya da ceza gibi bir pekiştirece gerek duyulmamaktadır.

Sonuç olarak bu süreçlerde oluşan, kişinin biyolojik cinsiyetini baz alarak bireye kültürel bir düşün ve yaşam alanı inşa eden rollere toplumsal cinsiyet rolleri denmektedir. Dolayısıyla cinsiyet biyolojik farklılığa işaret ederken; toplumsal cinsiyet, kadına ve erkeğe yüklenen rollerin ve sorumlulukların tamamına işaret eden kültürel ve psikolojik bir alandır (Sarıhan, 2019, s.24; Oakley, 1981, s.158). Cinsiyet evrensel bir tanımken, toplumsal cinsiyet her toplumda olması bakımından evrensel fakat içerik olarak kadın ve erkeğe biçilen rollerin toplumdan topluma değişmesi bakımından oldukça özel bir alandır. Toplumsal cinsiyet rolleri coğrafi şartların, tarihi olayların, inançların etkisiyle gelişmekte; aile, okul, iş hayatı gibi pek çok alanda yaşanan etkileşimlerle şekillenmekte ve tekrar tekrar üretilmektedir. Geçmişten gelen kültürel izleri taşıyan toplumsal cinsiyet rolleri toplumsal, kültürel ve mekânsal olarak değişmektedir. Tam da bu nedenle dönüştürülebilir özelliktedir (Tuğsavul, Karagöz ve Soydinç, 2017, s.4). Dolayısıyla her toplumun toplumsal cinsiyete atfettiği roller birbirinden farklı olabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerindeki farklılıklar cinsiyet farklılığı gibi kaynağını biyolojik temelden değil, kültürel temelden almaktadır. Bu sebeple ataerkil kültürden beslenen toplumsal cinsiyet rolleri, kadına ve erkeğe yüklediği rollerle cinsiyetler arası

eşitsizlik yaratıp erkeği daha yukarıda konumlandıran hiyerarşik bir yapı oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, bir kadın ve erkeğin nasıl olması gerektiğine dair etiketler koyarak düşün dünyamıza, kadın ve erkeğin nasıl davranması gerektiğini belirterek sosyal hayatımıza sınırlar çizmektedir. Duygusallık, hassasiyet, evcimen, yumuşak başlı ve bağımlı olmak kadınlara atfedilen özellikler iken; liderlik, saldırganlık, güçlü, bağımsız ve mantıklı olmak erkeklere atfedilmektedir. İlk bakışta erkeklerin lehine görünen bu durum aslında erkeklerin de duygu dünyasını sınırlandıran, bu sebeple onların da aleyhine işleyen bir yapı oluşturmaktadır. Örneğin erkekler ağlamaz düşüncesi kaynağını, ağlamak gibi duygusal bir tavır güçsüzlük göstergesidir ve erkekler güçsüz olamaz mantığıyla tam da bu eşitsizlikten almaktadır. Ağlamak, gülmek zaman zaman her insanın ihtiyaç duyduğu eylemler iken toplumsal cinsiyet rolleri toplum içinde kadına gülmeyi, erkeğe ise ağlamayı yasaklayabilir ve bu kuralların dışında davranan insanlar toplum tarafından ayıplanabilir.

Kişi, toplumsal cinsiyetin inşa ettiği kültürün bir ögesi olarak doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu kültürün toplumsal rollerini öğrenmeye başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet ayrımı bazı kültürlerde henüz bebek doğmadan başlamaktadır. Burada ilk olarak renkler etiketlenmektedir. Pembe, kız çocukları içindir, mavi ise erkek çocuklar için. Cinsiyet öğrenme partilerinde çocuğun cinsiyeti bu renklerle ilan edilmektedir. Bebek doğduktan sonra ise onun için inşa edilen dünyada toplumsal cinsiyet unsurları daha da belirginleşmeye başlamaktadır. Bebeğin odasının dizaynı, ailesinin giydirdiği kıyafetlerin rengi genellikle bu ayrımı pekiştirecek nitelikte olmaktadır. Oyuncak bebekler ve mutfak eşyaları kız çocuklarına alınırken, oyuncak silahlar ve arabalar erkek çocuklarına alınmaktadır. Bu roller örgüsünün inşa edildiği süreçte kız ya da erkek çocuk olmak öğretilmektedir. Ailede başlayan öğrenme sürecinde bu kişilerden kendi ailelerini kurduklarında da bu rollere göre davranmaları beklenmektedir. Bu sebeple toplumsal cinsiyet rolleri hayatın hemen her yerinde kendini gösterse de ilk ve en yoğun olarak aile içinde hissedilmektedir. Sonrasında ise toplumsal cinsiyet rolleri eğitim-öğretim sürecinde kendisini göstermektedir. Bu süreçte cinsiyetler arası eşitlikçi bir politika izlenebileceği gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirecek ve bunları doğallaştıracak uygulamalar da olabilmektedir.

Gümüşoğlu (2013, s.69-70) çalışmasında 1928 ve 2013 yılları arasında okutulan ilkokul ders kitaplarını incelemiştir. Çalışmada 1945 yılı öncesi ve sonrası çizilen kadın imajının birbirinden oldukça farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 1945 yılı öncesi ders kitaplarında, kadına ülkenin kuruluşuna katkı sağlayacak önemli toplumsal rol ve sorumluluklar verilmiş, geleneksel aile içi roller yoğun şekilde vurgulanmamıştır. 1945 yılı sonrası ise kadının yerinin ev, asli görevinin de ev işleri ve çocuk bakımı olduğu vurgusu yapılmaya başlanmıştır. 1950 yılından sonraki ders kitaplarında ise kadınlar sadece ev içinde görünür olmaya başlamışlardır. Bu yolla çocuklara "ideal kadının" ve "ideal erkeğin" nasıl olması gerektiğine dair toplumsal cinsiyet rolleri sistemli şekilde öğretilmiştir.

Eken (2005, s.185-197), tarafından yapılan doktora tez çalışmasında ise toplumsal cinsiyet olgusu, son derece maskulen bir alan olarak düşünülen askeriyede, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde subay olarak çalışan kadınlar üzerinden yürütülmüş, kadın subayların meslekteki ve aile içindeki rol etkileşimi analiz edilmiştir. Bu çalışmada katılımcıların ebeveynleriyle yaşamış oldukları aile yapıları ve şimdiki aileleri kıyaslanmıştır. Araştırmanın demografik özelliklerinden olan eğitim durumu kategorisinde ebeveynlerin eğitim durumu ile kendi eğitim durumları kıyaslanmıştır. Kadın subaylar mesleğin bir gereği olarak üniversite mezunudurlar. Katılımcıların annelerinden %3,8 okur-yazar değildir, %45,9'u ilkokul, %5,7'si üniversite mezunudur. Babalarının ise mezuniyet derecelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. %23,9'u ilkokul, %26,8'i lise ve %19,1'i üniversite mezunudur. Eğitim düzeyini geleneksel-modern aile yapısını etkileyen bir faktör olarak ele alan çalışmaya göre bu verilerden hareketle kadın subayların ebeveyn ailelerinin geleneksel aile yapısına daha yakın, eşleri ile kurdukları ailelerin ise modern aile yapısına daha yakın olduğunu söylemek mümkündür. Bu farklılık toplumsal cinsiyet rollerini de değiştirmiştir. Kadın subayların %66'sı günde 8-9 saat çalıştıklarını, %11,5'i 11 saat ve üzerinde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ev içi iş bölümüne bakıldığında ebeveyn ailesinde erkeklerin neredeyse hiç ev içi işlerle ilgilenmedikleri, şimdiki ailelerinde ise eşlerinin ev içi işlerde nispeten daha fazla rol aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Görüldüğü gibi kadın ve erkeğin biyolojik tanımları her zaman her yerde aynı iken, kadın ve erkeğin nasıl olması ve davranması gerektiğine dair bilgiler zamanla ve kültürden kültüre değişikliğe uğramaktadır. Tam da bu değiştirilebilir özellikleri sebebiyle doğal değil yapaydırlar. Fakat Cüceloğlu'nun da (2006, s.391) belirttiği gibi: "*Bu kalıplaşmış algıların gerçekle hiçbir ilişkisi olmayabilir, ancak insanlar kalıp yargılara 'sanki gerçekmiş' gibi inanırlar*." Toplumsal cinsiyet rolleri insanları etkisi altına alma ve nesilden nesile aktarılma gücünü de bu inançtan almaktadır.

Öte yandan toplumsal cinsiyet rollerinin çizdiği imajlar sadece aile yaşamını ve sosyal hayatı düzenlemekle kalmamaktadır. Bu roller, kadın erkek arasında bir hiyerarşi oluşturarak cinsiyetler arası eşitsizliğe de sebep olmaktadırlar. Şiddeti etkileyen en önemli faktörlerden biri de bu eşitsizliktir. Flört şiddeti elbette tek sebeple açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahiptir fakat en önemli sebeplerinden biri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortaya çıkardığı hiyerarşik yapıdır. Erkeği güç ve iktidar ile eşleştiren bu yapıda kadına düşen bu iktidara itaat etmektir. Bu mantık kişinin hayatına müdahale etme, onu kısıtlama, ona zarar verme gibi her biri şiddetin farklı bir türüne tekabül eden bu eylemleri normalleştirmektedir (Öztürk, Karabulut ve Sertoğlu, 2017, s.53). Kadın ve erkeğe biçilen roller dışında davranan kişi toplum tarafından dışlanarak psikolojik şiddete maruz kalabilmektedir. Ayrıca hiyerarşinin bizzat kendisi de şiddeti meşrulaştırmaktadır. Bozok'a (2018) göre her ne kadar Türkiye de dahil olmak üzere pek çok ülkede şiddete maruz bırakılan insanları koruyan, şiddet uygulayanları ise cezalandıran yasalar olsa da uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Şiddet gördüğü için şikâyette bulunan kadınların evlerine geri gönderilmeleri, boşanmak isteyen kişilerin yaşadıkları toplumsal baskı, kadınların şiddet sebebiyle korunma taleplerinin karşılık bulmaması ve partnerleri tarafından öldürülmeleri buna karşın partnerlerine tecavüz eden ya da onları öldüren erkeklerin cezai indirimlerden yararlanıyor olmaları bizleri toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet ilişkisine götürmektedir.

4.2. Toplumsal Cinsiyete Kuramsal Bakış

Bireylerin kromozom, hormon, cinsel salgı bezleri, iç ve dış cinsel organlar, ikincil cinsiyet özellikleri gibi biyolojik niteliklerini ifade eden yapıya cinsiyet denir ("Cinsiyet ve Cinsellik", t.y.). Tanımı gereği cinsiyet, dünyanın her yerinde aynı

kriterlerle açıklanmaktadır. Bu sebeple evrensel bir niteliğe sahiptir. Farklı cinsiyetlere farklı roller biçen ve farklı sorumluluklar veren toplumsal cinsiyet rolleri ise kültürden kültüre ya da zamanla değişebilmektedir. Bu konu üzerine Williams ve Best (1990), 24 farklı ülkede, yaşları 5-8 ve 11 olan yüzlerce çocukla yaptıkları çalışmada farklı kültürlerde yaşayan çocukların benzer toplumsal cinsiyet stereotiplerine sahip olup olmadığı araştırmışlardır. Çalışmada 5 ve 8 yaşındaki çocuklara 32 tane hikâye anlatılarak, bu hikâyenin kahramanlarının kadın mı erkek mi olduğu sorulurken; 11 yaşındaki katılımcılara 300 sıfattan oluşan bir liste verilmiş ve hangi sıfatların kadınlar için, hangi sıfatların erkekler için daha uygun olduğu sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre 5 yaşındaki çocukların %57'si hikâyede geçen nazik ve sevecen karakterleri kadınlarla; güçlü, saldırgan karakterleri ise erkeklerle eşleştirmişlerdir. Ek olarak 8 yaşındaki çocuklarda öğrenilmiş stereotipik davranışların daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 11 yaşındaki çocukların ise yaklaşık %90'ı cinsiyet stereotiplerine uygun cevaplar vermişlerdir. Bu sonuçlara göre çocukların yaşları ilerledikçe sıfatları daha iyi anlamlandırdıkları ve bu anlamların önemli ölçüde toplumsal cinsiyet rolleri ile örtüştüğü görülmektedir. Fakat kültürler değişse de büyük ölçüde örtüşen toplumsal cinsiyet rollerine rağmen yine de bazı farklılıklar söz konusudur. Örneğin; özgüvenli, maceraperest, neşeli gibi sıfatlar genellikle erkeklerle özdeşleştirilmiş olsa da Almanya'daki çocuklar bu sıfatları kadınlarla özdeşleştirmişlerdir. Baskın ve kararlı sıfatları ise pek çok toplumda erkeklere has özellikler olarak düşünülse de Japon çocuklar bu sıfatları kadınlarla eşleştirmişlerdir (aktaran Plotnik, 2009, s.399).

Sonuç olarak cinsiyet, her toplumda, her kültürde, her zaman diliminde değişmez bazı kriterlere bağlı iken; toplumsal cinsiyet rolleri değişip dönüşebilen özellikte olmuştur. Bu araştırma, insanların toplumsal cinsiyet rolleri ile doğmadıklarını dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerinin biyolojik cinsiyetler gibi doğal olmadığını göstermektedir. O halde toplumsal cinsiyet rolleri toplumlarda bir şekilde ortaya çıkmakta ve nesilden nesile aktarılmaktadır. Bu sebeple toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl ortaya çıktığını, ne şekilde öğrenildiğini ve aktarıldığını açıklayan birçok kuram bulunmaktadır.

4.2.1. Psikanalitik Kuram

Toplumsal cinsiyetin oluşum evrelerini açıklayan ilk kuramsal yaklaşımlardan biri, Sigmund Freud'un psikoseksüel gelişim sürecine dayanan psikanalitik kuramdır. Kuram, kişilerde hem cinsiyet gelişimini hem toplumsal cinsiyet rollerinin oluşum sürecini açıklamaktadır. Kuramın merkezinde cinsiyeti ve toplumsal cinsiyeti etkileyen biyolojik temelli cinsel enerji olarak tanımlanan libido kavramı bulunmaktadır (Dökmen, 2010, s.42). Bu kurama göre bireylerin psikoseksüel gelişimleri oral, anal, fallik, latent ve genital olmak üzere beş dönemde gerçekleşirken, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumu bu süreçlere eş zamanlı olarak gelişmekte olup cinsiyetler arasındaki farklılıkları ayırt edemedikleri dönem, cinsiyetler arasındaki farklılıkları ayırt etmeye başladıkları dönem ve ödipal dönem olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Dökmen, 2010, s.43).

Cinsiyetlerin gelişim sürecinde ilk aşama, erken bebeklik dönemi olarak adlandırılmakta ve yaşamın ilk 18 ayında etkili olmaktadır. Oral dönem olarak adlandırılan bu aşamada bebeğin haz arama dürtüsü ağızda odaklanmıştır. 1,5- 3 yaş arası olan geç bebeklik aşaması ise anal dönem olarak adlandırılmaktadır ve bu dönemde haz arama dürtüsü anüs odaklıdır. Bir sonraki aşama, 3-6 yaş arasında yaşanan erken çocukluk dönemidir. Fallik dönem olarak adlandırılan bu aşamada çocuğun haz arama dürtüsü genital bölge odaklıdır. Bu dönemde yaşanan oedipus (ödip) kompleksinde çocuk karşı cinsiyetten olan ebeveyninin ilgi ve sevgisi için aynı cinsiyeti paylaştığı ebeveyni ile çatışma yaşamaktadır. Yaşadığı çatışma, toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmesinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ardından 6 yaş civarında başlayan orta ve geç çocukluk dönemi olarak da bilinen latent dönem ergenliğe kadar devam etmektedir. Bu dönemde cinsel dürtüler gerilemekte, sosyal ve entelektüel yeteneklerin keşfi ön plana çıkmaktadır. Son olarak ergenlik ile başlayarak yetişkinlik boyunca devam eden genital süreçte ise cinsellik cinsel organ odaklı olarak ortaya çıkmaktadır (Plotnik, 2009, s.392).

Freud'a göre insanlar psikoseksüel gelişimlerini bu beş aşamada tamamlarken eş zamanlı olarak yaşanan üç süreçte de toplumsal cinsiyet rollerine dair algılar oluşmaya başlamaktadır. Bu süreçlerden ilki, psikoseksüel gelişim aşamalarından oral ve anal dönem yaşanırken ortaya çıkan, çocukların cinsiyetler arasındaki farkı anlayamadıkları dönemdir. Bu dönemde çocuklar kendi cinsiyetlerini ve diğer insanların cinsiyetlerini

tanımlayamazlar. Bu sebeple kız ve erkek çocukların cinsiyetlere ve toplumsal cinsiyet rollerine dair deneyimleri benzer şekilde seyretmektedir. Psikoseksüel gelişim sürecinde fallik dönem aşamasının yaşandığı zaman diliminde ise toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesi anlamında ikinci aşamaya geçilmektedir. Bu aşamada çocukların cinsel kimlikleri oluşmaya başlamaktadır ve çocuklar kadın erkek arasındaki farkları ayırt edebilecek duruma gelmektedirler. Fakat bu aşamada henüz toplumsal cinsiyet rolleri tam anlamıyla kazanılmamıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılması üçüncü aşamaya tekabül etmektedir. Üçüncü aşamada ödipal çatışmanın yaşanması toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesini tetiklemektedir. Çocuğun, karşı cinsiyetten olan ebeveyninin ilgi ve sevgisi için aynı cinsiyeti paylaştığı ebeveyni ile çatışmaya girmesiyle başlayan süreçte toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilmekte ve çatışma çözülmektedir. Freud'un psikanalitik yaklaşımına göre erkek çocuk, ödipal dönemde annesinin ilgisi ve sevgisi için baba ile çatışma içine girmektedir. Süreçte yaşadığı kastrasyon korkusu sebebiyle baba ile çatışmaktan vazgeçerek onunla özdeşleşme yoluna gitmektedir. Bu sayede "ideal" erkek imaj ve rollerini öğrenmeye başlamaktadır. Ayrıca ödipal çatışmanın çözümlenmesi ahlaki yargılama merkezi olan süperegoyu da geliştirmektedir (Dökmen, 2010, s.42-44; Sarıhan, 2019, s. 26).

Fakat kız çocukları, babalarının ilgisi ve sevgisi için anneleriyle girdikleri çatışmada kastrasyon korkusu yaşamamaktadırlar. Fast'e göre (1993) kız çocukları ödipal çatışmanın sonlanabilmesi için anneleriyle tamamen özdeleşmek zorunda değildirler. Bu sebeple kız çocuklarında, süper ego erkek çocuklarınınki kadar gelişmez (aktaran Sarıhan, 2019, s. 26).

Freud'un yaklaşımı bu noktada eleştirilmiştir. Psikoloji dışında da pek çok bilim dalı tarafından bilinen oldukça popüler olan psikanalitik kuram, bilgilendirici olmakla birlikte erkek merkezli bir yaklaşım olmakla eleştirilmektedir. Çünkü kuram, erkek cinsel organını merkeze alarak cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin gelişim süreçlerine açıklamaya getirmeye çalışmaktadır. Bu merkezden hareketle erkeklerin hem cinsel hem ahlaki olarak daha üstün oldukları sonucuna varmaktadır (Dökmen, 2010, s.45). Kadınların ahlaki ve cinsel açıdan erkeklerden daha az gelişmiş oldukları fikrini eleştiren kişilerden biri olan Carol Gilligan (2003, s.10-19) için kadınlar, kendilerini anne, eş, evlat, sevgili

gibi farklı rollerde tanımlamaktadırlar ve ahlaki yargılamaları da bu rollere göre şekillenmektedir. Bu roller etrafında sorumluluk sahibi, bakım veren kişi gibi rolleri üstlenmekte ve sevgi dolu, şefkatli, merhametli gibi karakteristik özellikleri benimsemektedirler. Bu bizleri kadınların ahlaki olarak daha az gelişmeleri gibi bir sonuca götüremez.

4.2.2. Biyolojik Kuram

Kadınlar ve erkekler arasındaki davranış farklılıkları sosyo-kültürel sebeplerle mi oluşmaktadır yoksa biyolojik nedenleri mi vardır sorusu uzun yıllardır akademide tartışılmaktadır. Biyolojik kuram, kadınlar ve erkekler arasında var olan davranış farklılıklarını ve sosyal hayatta cinsiyetlere biçilen rollerin temelini, cinsiyetlerin beyindeki yapısal farklılıklarına ve hormonal durumlarının farklılık göstermesine bağlayarak açıklamaktadır. Biyolojik bakış açısına göre farklılığın ortaya çıkışı kadınların çocuk doğurabilmeleri erkeklerin ise bunu yapamamaları ile ilgilidir. Bu sebeple biyolojik kuram, kadınların çocuk yetiştirici özelliğine sahipken erkeklerin daha atik, saldırgan olmalarını doğuştan gelen farklılıklar olarak vurgulamaktadır (Marshall, 1999, s.101; Anar, 2011, s.20).

Kadın erkek arasındaki davranış farklılıklarını beyin yapıları ile açıklamaya çalışan bilim insanları, 19. yüzyılda ön beyin lobları ile karmaşık zihinsel işlemleri yapılırken, yan beyin lobları ile daha basit zihinsel işlemler yapıldığını ifade etmişler ve ön beyin loblarının erkeklerde, yan beyin loblarının ise kadınlarda daha büyük olduğunu belirtmişlerdir. Bu açıklama zamanla aslında ön beyin loblarının basit zihinsel işlemlerde kullanıldığını, yan beyin loblarının ise daha karmaşık zihinsel işlemlerde kullanıldığı şeklinde değişmiştir. Fakat araştırmacılar, cinsiyet kalıp yargılarının etkisinde kalmış olacaklar ki kadın ve erkeklerin beyin yapısı da yeni bilgiye paralel olarak değişmiştir. Artık erkeklerin yan beyin lobları, kadınlarınsa ön beyin lobları daha büyüktür. Bu açıdan bakıldığında görülmektedir ki bilimsel gelişmeler ne olursa olsun erkek beyni karmaşık zihinsel işlemleri yapma konusunda daha iyi olduğu ve bu sebeple erkeklerin matematik, mühendislik gibi alanlarda daha başarılı olabildiği şeklinde açıklamalar yapılabilmektedir (Dökmen, 2010, s.48-49).

Kadın erkek arasındaki davranış farklılıklarını hormonal sebeplerle açıklayan pek çok çalışma bulunmaktadır. Özellikle şiddet ile ilişkili bir davranış olan saldırganlığın sebebini biyolojik etmenlerle açıklayan çalışmalar bulunmaktadır. Erkek cinsiyet hormonu olan testosteronun saldırganlığı artırıcı özelliği olduğu ve bu sebeple erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan oldukları yönünde literatürde araştırmalar mevcuttur. Öte yandan hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda testosteronun doğrudan saldırganlıkla ilişkisi ortaya konulmuşken, insanlarda bu kadar belirgin bir etkisi olmadığı sonucuna varan çalışmalar da bulunmaktadır (Abay ve Tuğlu, 2000, s.23).

Richardson ve Hammock tarafından yapılan bir araştırmada (2007, s.424), cinsiyet farklılıkları saldırganlığın yordayıcısı mıdır sorusundan hareketle saldırganlık gibi komplike bir davranışın sadece biyolojik farklılıklarla açıklanamayacağı, sosyal faktörlerin de tetikleyici rol oynadıkları sonucuna varılmıştır. Araştırmaya göre fiziksel saldırganlık olarak değerlendirme yapıldığında cinsiyetle bağ kurulabilmekte fakat dolaylı saldırganlık davranışlarına bakıldığında (kişinin benliğine, sosyal statüsüne zarar vermek, iğnelemek, manipülasyon vb.), kadınların daha saldırgan oldukları görülmektedir. Bu sebeple saldırganlıkla sosyal faktörler arasındaki ilişki, biyolojik cinsiyetle arasında olan ilişkiden çok daha kuvvetlidir.

Sonuç olarak kadın erkek arasında gözle görülen ve görülmeyen yadsınamayacak farklılıklar vardır. Şüphesiz bu farklılıklar her birimizin hayata bakışını, amaçlarını, olaylar karşısında verdiği tepkileri değiştirmektedir. Doğduğu andan itibaren pek çok uyarana maruz kalan insanın davranışlarını tetikleyen binlerce farklı unsur olabilir. Bu unsurların hepsi insan hayatına farklı bir açıdan ışık tutmakla birlikte insanlar arasında hiyerarşi oluşturacak nitelikte değildir. Nitekim biyolojik farklılıkların sosyal hayatta eşitsizlik oluşturacak ölçüde önemli olmadığını ifade eden araştırmalar da bulunmaktadır.

4.2.3. Sosyobiyolojik Kuram (Evrim Psikolojisi)

Sosyobiyoloji; antropoloji, zooloji, evrimsel psikoloji, popülasyon genetiği gibi pek çok disiplinin ögelerini içinde barındıran disiplinlerarası bir çalışma alanıdır (“Sosyobiyoloji”, 2021). Sosyobiyolojik kuramın önemli isimlerinden Edward Osborne Wilson’a (1978, s.4) göre sosyobiyoloji, sosyal davranışların biyolojik temellerini

sistematik şekilde inceleyen bir çalışma alanıdır. 1970'lerde ortaya çıkan bu alan, insan davranışındaki değişikliklerin evrimsel sürecini incelemektedir. Sosyobiyolojik yaklaşım, cinsiyet farklılıklarını milyonlarca yıl devam etmiş olan evrimsel süreç ve genetik faktörlerle açıklamaktadır. Ona göre bazı davranışsal karakterlerin gelişiminde doğal seçilim rol oynamıştır ve bu sebeple kökeni kalıtsal nedenlere dayanan davranışları değiştirmek oldukça zordur ("Sosyobiyoloji", 2021; Dökmen, 2010, s.53).

Konu şiddet ve saldırganlık özelinde incelendiğinde bu yaklaşımın, saldırganlığın temelini genetik faktörlere dayandırdığı görülmektedir. Kurama göre saldırganlık hayatta kalmak ve genleri sonraki jenerasyonlara aktarabilmek için gerekli olan davranışlardan biridir.

Amram Scheinfeld'in kuramına göre ise Âdem ve Havva başlangıçta aynı görevleri üstlenmekteydiler. Ta ki Havva hamile kalana kadar… Hamilelikle birlikte Havva'nın hareketleri yavaşlamış ve ağır işler yapamaz hale gelmiştir. Âdem ise bu süreçte ağır işleri yapmış ve dünya ile mücadele etmiştir. Çocuk doğduktan sonra ise onu emzirebilecek olan yine sadece Havva'dır. Bu sebeple hareket kısıtlılığı devam etmiştir. Sonuç olarak başlarda her ne kadar eşit olsalar da zamanla yaptıkları işler farklılaşmaya başlamıştır (Oakley, 1981, s.130).

Biyolojiden ileri gelen bu farklılık, evrimsel olarak da kadınların ve erkeklerin hayatta kalma mücadelelerini değiştirmiştir. Evrim psikolojisi yaklaşımına göre kadınlar, özellikle hamilelik ve emzirme dönemlerinde yaşanabilecek olası yiyecek kıtlığına ve güvenlik problemine karşı bu sorunlarla baş edebilecek erkekleri seçme eğiliminde olmuşlardır. Buna karşılık erkekler ise genlerini aktarabilecek genç kadınları tercih etme eğilimde olmuşlar ayrıca tercih edilebilmek için gerekli yiyecek ve paraya sahip olmak, sosyal statülerini yukarıya taşımak durumunda kalmışlardır. Burada tasvir edilen evrimsel süreç, kadınların ve erkeklerin doğaya uyum sağlamaları ve hayatta kalma stratejileri geliştirmeleri ile ilgilidir. Görüldüğü gibi kadınlar ve erkekler doğaları gereği farklı uyum sorunları ile karşılaşmış dolayısıyla farklı psikolojilere sahip olmuş ve hayatta kalma stratejilerini farklı şekillerde geliştirmişlerdir. Fakat bu cinsiyetlerden herhangi birinin diğerinden üstün olduğunu göstermemektedir (Güldü ve Ersoy Kart, 2009, s.101-102).

Evrimsel süreçte insanlar da tıpkı diğer canlılar gibi hayatta kalma ve soylarını devam ettirme çabasında olmuşlardır. Toplumsal cinsiyet tam da bu amaç doğrultusunda oluşmuştur. Sosyobiyologlara göre, doğurma ve emzirme yeteneği sadece kadınlarda olduğu için bebeğin bakımını yapmak, ona ihtiyacı olan ilgi ve şefkati vermek kadının özelliklerinden olmuştur. Diğer taraftan erkekler, fiziksel olarak daha güçlü olmaları ve vücutlarında testosteron hormonunun daha yoğun bulunması sebebiyle (bazı araştırmalar testosteron hormonunun saldırganlıkla ilgisi olduğunu göstermiştir) atik, saldırgan, savaşan, avlayan konuma gelmişlerdir. Kısacası bugün toplumsal cinsiyet rolleri diye tanımladığımız pek çok rol, insan soyunun devam ettirilebilmesi için süreç içerisinde gelişmiştir (Dökmen, 2010, s.53-54). Sağlıklı nesillerin yetiştirilebilmesi ve soyun devam edebilmesi için gereken "ideal" özellikler, kişinin eş seçimini dahi etkiler olmuştur. Fakat evrim sürecinin ilk yıllarında biçimlendiği düşünülen davranış modellerinin ve cinsiyet rollerinin günümüz dünyasında değişmez şekilde varlığını sürdürüyor olması fikri eleştirilen noktalardan biridir. Bu bakış açısı öncelikle dünya genelindeki kültürel çeşitliliği görmezden gelmektedir. Ayrıca aynı kültürün içinde dahi bazı kültürel kodlar zaman içerisinde güncel gelişmelere, dönemin sosyoekonomik şartlarına göre değişim göstermektedir. Ek olarak kadınların ve erkeklerin eş seçim kriterleri, çocuğuna anne-baba olarak seçtikleri kişilerde aradıkları nitelikler genetik olarak kanıtlanmamıştır. Nitekim bu kriterler ve niteliklerin birçoğu çağdaş toplumlarda farklılık göstermektedir (Dökmen, 2010, s.57).

4.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Toplumsal cinsiyet rollerinin kaynağına bilişsel bakış açısı sunan ilk isim olan Lawrence Kohlberg'ün fikirleri, Jean Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına dayanmaktadır (Dökmen, 2010, s.64).

Bilişsel gelişim, bebek doğar doğmaz başlayan ve o bebeğin gelen uyarıcıları olduğu gibi ya da değiştirerek aldığı çevresine uyum sağlama sürecidir. Burada gelen uyarıcıları değiştirebiliyor olması detayı önemlidir; çünkü bilişsel gelişim kuramının kurucusu Jean Piaget'e göre bebek istenildiği gibi dışsal faktörlerle geliştirilebilen bir birey değil kendi gelişim sürecine aktif olarak dahil olan bir varlıktır (Ahioğlu Lindberg, 2011 s.1). Sosyal öğrenme kuramı, çocuğun cinsiyet rollerini öğrenmesinde çevrenin

etkisini ön plana çıkarırken; bilişsel gelişim kuramı, çocuğun bilişsel gelişim sürecinde kendisi ve çevresinde olup bitenleri aktif şekilde değerlendirip düzenleyebilen varlıklar olduğu ön kabulüne dayanmaktadır (Helgeson, 2012, s.166). Bu sebeple çocuğun çevresi tarafından şekillendirildiğini savunarak onu pasif olarak konumlandıran sosyal öğrenme kuramından farklı olarak kendini sosyalleştirme kavramının önemini vurgulayan bilişsel gelişim kuramı, çocuğun kendi sosyalizasyon sürecine aktif olarak katıldığını savunmaktadır. Kendi sosyalizasyon sürecinde aktif olan birey, kendi cinsiyet rolünü de biçimlendirmektedir ve bu duruma kendini sosyalleştirme denmektedir (Dökmen, 2010, s.64- 65).

Piaget'ye göre bebekler doğdukları andan itibaren adım adım farklı bilişsel dönemlerden geçerek (duyusal motor- söz öncesi dönem, işlem öncesi dönem, somut işlem dönemi, soyut işlem dönemi) bilişsel gelişim sürecini yaşamaktadırlar (Piaget, 1964 s.177; Arslangiray, 2013, s.42). Kohlberg'e göre toplumsal cinsiyet rolleri de bilişsel gelişim süreci ile oluşmaktadır. Bireyler aşamaları geçtikçe zihinlerinde toplumsal cinsiyet rolleri oluşmaya başlamaktadır. Bilişsel gelişim sürecindeki en önemli faktörlerden biri de bilişsel tutarlılıktır. Buna göre çocukların kendilerine ve sosyal hayata karşı mantıklı, dengeli ve tutarlı fikirlere sahip olabilmeleri için bilişsel tutarlılık gerekmektedir. Bilişsel gelişim sürecinde bilişsel tutarlılık ihtiyacı sebebiyle kişi, hangi cinsiyete sahip olduğunu anladıktan sonra kadınsı ya da erkeksi davranışları sergilemeye başlamaktadır. Sosyal öğrenme kuramı, çocukların cezalandırma ya da ödüllendirme yöntemi ile cinsiyetlerine uygun davranışları öğrendiklerini savunurken, bilişsel gelişim kuramına göre çocuklar kendi cinsiyetlerinin farkına vardıklarında bilişsel tutarlılık gereği ona uygun davranmayı öğrenmektedirler (Dökmen, 2010, s.65; Arslangiray, 2013, s.42).

Çocuklar, cinsiyet rollerini cinsiyeti etiketleme, cinsiyetin kararlılığı ve cinsiyetin değişmezliği olmak üzere 3 aşamada keşfetmektedirler. İlk olarak 2-3 yaş civarında çocuklar kendilerini ve etrafındaki insanları kız ya da oğlan olarak bir kategoriye dahil etmektedirler. Cinsiyeti etiketleme olarak adlandırılan bu aşamada kategorilerin birbirinden farkı saç uzunluğu, saç şekli, kıyafet gibi görünümler üzerinden yapılmaktadır. Uzun saçlılar kadın, kısa saçlılar erkek; elbise giyenler kadın, takım elbise

giyenler erkektir. Bu süreçte başkalarının cinsiyetlerini hemen bilemeyebilirler ve kısa saçlı bir kadını erkek olarak düşünebilirler, fakat kendi cinsiyetleri hakkında fikirleri oluşmuştur (Helgeson, 2012, s.167; Dökmen, 2010, s.66).

Sonraki aşama olan cinsiyetin kararlılığı döneminin bir önceki dönemden en önemli farkı cinsiyetin sürekliliğinin öğrenilmesidir. Bir önceki dönemde çocuk cinsiyetini bilir fakat bunların her an kendiliğinden değişebileceğini düşünmektedir. Bu sebeple bir kız çocuk büyüyünce baba olacağım diye düşünebilir ya da bir erkek büyüdüğünde anne olacağını sanabilir fakat cinsiyetin kararlılığı döneminde bu bilgi yerini cinsiyetin süreklilik arz eden bir özellik olduğu bilgisine bırakmaktadır. Fakat hala cinsiyet tanımlamalarında görünümler etkili olmaktadır (Dökmen, 2010, s.67).

Yaklaşık 7 yaşına kadar süren, cinsiyetin değişmezliği olarak adlandırılan son dönemde ise çocukların zihninde cinsiyetler için birtakım değer yargıları oluşmaktadır. Bu aşamada anne, baba, öğretmen, arkadaş, masal ya da çizgi film karakterleri gibi kaynaklardan hemcinsini taklit etmeye başlayan çocukta ve toplumsal cinsiyet rolleri oluşmaktadır (Arslangiray, 2013, s.43). Ayrıca çocuk, cinsiyetlerin fiziksel görünümden bağımsız olduğunu da artık öğrenmiştir. Yani saçlarını kestiren bir kadın artık erkek olarak nitelendirilmemektedir (Dökmen, 2010, s.67).

Bu öğrenme şekli sosyal öğrenme modelini anımsatmaktadır. Bilişsel gelişim kuramı sosyal öğrenme modeline karşı çıkmamakla birlikte çocukların daha aktif olduklarını savunmaktadır.

Bilişsel gelişim kuramı bazı noktalarda eleştiri almıştır. Öncelikle kuram geliştirilirken yapılan çalışmalar erkek merkezli olmakla eleştirilmiştir. Ek olarak eğer her çocuk içinde yaşadığı kültürden bağımsız şekilde bilişsel gelişim süreçlerinden geçiyorsa, her çocuğun sonunda birbirine benzemesi gerekirdi fikri ile bilişsel gelişim kuramının toplumun kültürel unsurlarını göz ardı ettiği düşünülmektedir (Dökmen, 2010, s.67; Arslangiray, 2013, s.44). Ayrıca çocukların toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme sürecini açıklayan kuram, toplumun hangi cinsiyete neden belirli roller biçtiğini açıklamamaktadır.

4.2.5. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Sandra Lipsitz Bem tarafından oluşturulmuş olan toplumsal cinsiyet şema kuramı, bilişsel gelişim kuramının bir parçası gibi değerlendirilmekle birlikte bilişsel gelişim ve sosyal öğrenme kuramlarını birleştirmesi sebebiyle bu tez çalışmasında ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır.

Toplumsal cinsiyet şema kuramına göre bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmelerinde sosyal öğrenme modeli ve bilişsel gelişim süreci birlikte etkili olmaktadır. Çocuk, toplumsal cinsiyet rollerini öğrenirken sadece cinsiyetlerle ilgili bilgiyi almakla kalmamakta, aldığı bilgileri sentezleyerek zihnindeki kategorilere uygun olarak değerlendirmektedir. Bu açıdan tıpkı bilişsel gelişim kuramında olduğu gibi çocuğun toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmede aktif olarak rol aldığı düşünülmektedir (Arslangiray, 2013, s.44). Öte yandan toplumsal cinsiyet şemalarının oluşmasında sosyal hayatta yer alan cinsiyetler arası farklı tutum ve davranışlar etkili olmaktadır. Bu sayede cinsiyet tipleştirme öğrenildiği için değiştirilebilir özelliktedir. Bunlar toplumsal cinsiyet şema kuramının sosyal öğrenme kuramı ile benzer taraflarıdır (Dökmen, 2010, s.68).

Şema, farklı kategoriler hakkında bilgi içeren, bilgilerin işlenmesine yardımcı olan ve diğer şemalarla ilişkilendirilebilen bir yapıdır. Herkesin zihninde okula, iş hayatına, düğünlere, cenazelere dair birbirinden farklı durumlar için farklı bilişsel şemalar bulunmaktadır. Bu şemalar sayesinde karşılaştığımız her bilginin tekrar tekrar işlenmesine gerek kalmamaktadır. Örneğin bir spor dalı ile ilgili şemaya sahip olan birey, ilgili spor müsabakasını izlerken neler olup bittiğini bu şema sayesinde rahatlıkla anlamlandırabilmektedir (Helgeson, 2012, s.168-169). Bem için çocuklar sosyal hayattaki diğer kategoriler gibi kadın ve erkek olmaya dair de cinsiyet şemaları oluşturmaktadırlar. Cinsiyet şemaları kadının ve erkeğin biyolojik farklılıklarından, kişilik özelliklerine, özel alan ve kamusal alandaki iş bölümünden, gündelik dile yansımasına kadar pek çok faktörü içinde barındıran oldukça geniş bir şema türüdür. Kişiler sahip oldukları bu şema doğrultusunda gelen yeni bilgileri değerlendirmektedirler. Gelen yeni bilgi kodlanır, şemayla ilgili kategoriler arasında yerleştirilebilir ve kişi çevreden gelen pek çok uyarıcıya zihnindeki bu bilişsel şemalara uygun şekilde anlam verir (Dökmen, 2010, s.69). Toplumsal cinsiyet şemaları, ideal kadın ve ideal erkek

olmaya dair faktörler içermektedir. Cinsiyet ile ilgili olmayan bilgiler dahi toplumsal cinsiyete bağlı olarak değerlendirilmektedir. Örneğin bir bebeğe ya da çocuğa hediye alırken kızlara pembe, erkeklere mavi renk seçmek, oyuncak seçimi cinsiyetlerle doğrudan ilgili olmayan fakat cinsiyetleştirilen özelliklerdendir. Ya da meslekler toplumsal cinsiyet şemalarına uygun olarak değerlendirilmektedir. Çoğu zaman doktorun erkek, hemşirenin kadın; müdürün erkek, sekreterinin kadın olduğu varsayılmaktadır. Bu şemalar insanların algılarını düzenlediği için ne giyineceğini, nerede nasıl davranacağını şekillendirmektedir (Helgeson, 2012, s. 168-169).

Çocuklar kendilik algılarını oluştururken ve dünyayı algılarken zihinlerinde cinsiyet şemaları oluşturmaktadırlar. Bu süreçte kültürden aldıkları kadınlık ve erkekliğe dair bilgileri organize etmektedirler. Birtakım bilgiler kadın kategorisinde birtakım bilgiler erkek kategorisinde yer almaktadır. Bu bilgilerin bazıları (kaslı olmak, uzun saçlı, kısa saçlı olmak gibi) fiziksel görünümlerle ilgili bilgilerdir, bazıları (uysal, yaramaz, merhametli, saldırgan gibi) karakter özellikleriyle ilgilidir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, eğer çocuk, güçlü olma özelliğini erkek kategorisine yerleştirdiyse güçlü kadın figürleri fark etmeyebilir. Çocuklar bu şekilde kendi cinsiyetine uygun olduğunu düşündüğü tercihleri, tutum ve davranışları, görünümleri seçerek kendilik algılarını zihinlerindeki kategoriye uygun şekilde oluştururlar. Bu sürecin sonunda cinsiyetleri pek çok açıdan tipleştiren bireyler oluşmaktadır (Dökmen, 2010, s.70).

Toplumsal cinsiyet şema kuramı için önemli olan dünyayı kadın ve erkek olarak iki kategoriye ayırmış olmaktır. Kuram bunların içeriği ile ilgilenmemektedir. Cinsiyetleri tipleştiren yani ayrıştıran kişiler kendi davranışlarını ve diğer insanları cinsiyet temelli bu kategorilere göre dizayn etmektedirler. İnsanlar, tutum ve davranışlarını cinsiyet temelli dizayn edip etmeme noktasında birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Bazı insanlar kadın ya da erkek olmanın gereği gibi düşünmeden sadece içlerinden geldiği gibi davranırken, bazı insanlar kafalarındaki şemalara önem verdikleri için onlara uygun davranmaktadırlar. Cinsiyetleri tipleştirmeyen bir erkek psikolojik olarak zorlandığı bir durum karşısında ya da fiziksel olarak acı çektiğinde ağlayabilir ve bunu sadece içinden öyle davranmak geldiği için yapabilir; fakat toplumsal cinsiyet

şemalarına göre hareket eden bir erkek ağlamayı ne kendisine ne diğer erkeklere yakıştırmaz (Dökmen, 2010, s.70).

Bebek, zihninde toplumsal cinsiyet şemaları ile doğmaz, toplumsal cinsiyet şemaları, bireyin içinde yaşadığı kültürün etkisiyle oluşmaktadır. Kültür çocuğa oynaması gereken oyuncaklar, sevmesi gereken renkler, seçmesi gereken meslekler gibi cinsiyetle ilişkilendirilen çağrışımlar sunmaktadır. Bu çağrışımların tamamı kültürün o ögeleri o cinsiyete yakıştırmasının ürünüdür ve çağrışımların tekrarı ve yoğunluğu hayatın her alanında cinsiyet farklılıkları olduğu algısı oluşturmaktadır. Bir çocuğun zihninde pek çok sosyal kategori için şemalar oluşur fakat toplumun cinsiyetlere dair tutumunun yoğunluğu toplumsal cinsiyet şemalarını ön plana çıkartmaktadır. Dolayısıyla çocuklar cinsiyetleri tipleştiren bireyler olmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında elbette cinsiyetleri tipleştirmeyen bireylerin yetiştirilmesi teorik olarak mümkündür fakat pratikte toplumun etkisi söz konusu olduğu için genellikle cinsiyetleri tipleştiren bireyler yetiştirilmektedir (Dökmen, 2010, s.71).

4.2.6. Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol, bir grup ya da sınıf içinde yer alan kişilere toplum tarafından atfedilen öğrenilmiş davranışlar bütünüdür (Birkök, 2004, s.1). Sosyal rol kuramına göre, kadın ve erkek arasındaki eşitlik, sosyal rollerin belirli cinsiyetlere atfedilmesiyle bozulmuş ve kadın erkek arasında erkeğin daha yukarıda konumlandırıldığı hiyerarşik bir yapıya dönüşmüştür. Belirli sosyal rollerin kadınlara, belirli sosyal rollerin erkeklere atfedilmiş olması sebebiyle toplumların kadınlardan ve erkeklerden bekledikleri tutum ve davranışlar farklılaşmıştır. Bu da toplumsal cinsiyet rollerini oluşturmuştur. Dolayısıyla toplum tarafından cinsiyetlere atfedilen sosyal roller, ancak bu koşullar daha eşitlikçi yönde değişirse cinsiyetler arası hiyerarşi de son bulabilir. Eğer kadınlar daha yüksek konumlara gelirlerse bu onlardan beklenen sosyal rolleri değiştirecek ve kadın erkek arasındaki cinsiyete dayalı farklılıklar azalmaya başlayacaktır (Dökmen, 2010, s.81-82).

Elbette kadın ve erkek arasında sosyal rol kuramının da göz ardı etmediği birtakım biyolojik farklılıklar bulunmaktadır. Erkeklerin kas kütlelerinin daha fazla olması, kadınların doğurganlık özelliği gibi farklılıkların etrafında kültürler gelişmiştir. Ek olarak

ekonomik hayatın talepleri söz konusudur ve bu sebeple kadın erkek arasında iş bölümü yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bu koşullar psikolojik cinsiyet farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. Kamusal alanda çalışıp para kazanmak ve özel alanda kalıp çocukların, yaşlıların bakımını üstlenmek, ev işi yapmak şeklinde gelişen iş bölümünde roller gereği kamusal alanda daha görünür olan erkekler için atik, bağımsız; özel alanda yaşayan kadınlar için daha evcimen, bağımlı, hamarat gibi etiketler benimsenmektedir. Kısacası cinsiyet rolleri cinsiyete ait olduğu düşünülen işlerin yapılabilmesi için birtakım kalıp yargılar oluşturmaktadır. Bu noktada sosyal rol kuramının sosyobiyolojik kuramı eleştirdiği görülmektedir. Sosyobiyolojik kurama göre kadınlar ve erkekler özellikle üreme ve emzirme konusunda farklı oldukları için hayatta kalmak ve genlerini yeni nesillere aktarabilmek amacıyla farklı uyum mekanizmaları geliştirmişlerdir. Bu uyum mekanizmaları etrafında cinsiyetlere özgü davranış kalıpları ortaya çıkmıştır. Sosyal rol kuramı ise toplumun kadına ve erkeğe farklı roller verdiğini, bu rollere uyum sağlamaya çalışan kadın ve erkeğin farklı davranışlar geliştirdikleri ve farklı psikolojilere sahip oldukları görüşünü savunmaktadır (Dökmen, 2010, s.84).

Ayrıca sosyal roller beraberinde kadınlara ve erkeklere birtakım sıfatlar da yüklemektedir. Eagly ve Steffen'a göre (1984, s.735), cinsiyete dayalı kalıp yargılar insanların onları uygulaması sonucunda zamanla o cinsiyetin doğasında var olan özelliklermiş gibi algılanmaya başlanmaktadır. Sosyal roller hem beklenti yaratmaktadır hem de rollerin en iyi şekilde icra edilebilmesi için gereken özelliklerin o cinsiyetin doğasında olduğunu düşündürtmektedir. Örneğin kadınların çocuk bakımını üstlenmeleri, ev işlerini yapmaları sonucu çocuk bakımı ve ev işleri için gereken merhamet, sevgisini kolayca gösterebilme gibi özelliklerin kadınlara has olduğu düşünülmeye başlanırken; temizlik, ütü yemek yapmak gibi işler toplumda kadının rolü olarak düşünülmeye başlandığında ise kadınlardan hamarat, becerikli gibi özelliklere sahip olması beklenmektedir. Zamanla hamarat ve becerikli olmak doğrudan kadınların özellikleriymiş gibi algılanmaya başlanmaktadır. Sosyal rol kuramına göre bunlar cinsiyetlerde bulunan özellikler değil, sosyal roller için gerekli görülen öğrenilmiş özelliklerdir. Yani sosyal roller değişirse hamarat, becerikli sıfatları erkeklere atfedilebilir.

Öte yandan sosyal rollerin değişmesi mümkün olsa da çok kolay değildir. Sosyal roller toplum tarafından cinsiyetlere göre ayrıldığı ve bu şekilde öğretildiği için insanlar doğrudan bunları kabullenebilirler aksi durumda ise bu öğretinin dışında davranışlar sergilemek kişinin sosyal baskı ile karşılaşmasına sebep olabilir.

Sonuç olarak çok yönlü olan cinsiyete bağlı rol gelişimini açıklamaya çalışan pek çok kuram vardır. Kuramların bir kısmı erkek egemen bakış açısıyla konuya yaklaşmakla, bir kısmı belirli noktalara yeteri kadar önem vermemekle ya da bu noktaları yeteri kadar açıklayamamakla eleştiri almışlardır. Kuramlardan hiçbiri tam anlamıyla yanlış olmadığı gibi yine hiçbiri tam anlamıyla cinsiyete bağlı rol gelişimini eksiksiz açıklamamaktadır. Her kuram bu çok yönlü sürecin belirli yönlerine ışık tutarak literatüre katkı sağlamaları bakımından önem arz etmektedir.

4.3. Toplumsal Cinsiyete İlişkin Kalıp Yargılar, Ön Yargılar ve Ayrımcılık

Modern psikolojideki anlamıyla ilk kez Walter Lippmann tarafından kullanılan kalıp yargı (stereotip) kavramı, insanların dahil olduğu belirli bir kategori hakkında aşırı genelleme içeren inanç ve beklentilerdir ("Stereotype", 2021). Cinsiyet, ırk, meslek vb. pek çok kategori hakkında var olan kalıp yargılar, o kategorideki insanların görünümleri, yetenekleri, kişilikleri gibi pek çok alanla ilgili olabilmektedir. Kalıp yargılar, kategorideki insanların farklılıklarını görmezden gelerek aşırı genelleme içermektedir. Bu fikirlerin değişmesi oldukça zordur; çünkü kalıp yargılar hızlı karar vermeye ve sosyal yaşamın karmaşıklığını azaltmaya yardımcı olmaktadır. Diğer açıdan ise sırf belirli bir kategoride yer aldığı için kişilerin farklılıklarını görmezden gelip, ilgili kategorinin homojenmiş gibi algılanması sebebiyle kalıp yargılar hatalı karar vermeye sebep olabilmektedir ("Stereotype", 2021; Manstead ve Hewstone, 1995, s.256).

Kalıp yargılar, olumsuz duyguların beslendiği gruplar hakkında daha kolay oluşmaktadır. Bilişsel şema özelliği gösteren bu fikirler, grup ile ilgili bilgilerin zihinde kodlanmasına ve gerektiğinde hatırlanmasına yardımcı olmaktadırlar. Bu sebeple fazla düşünmeyi ve analiz etmeyi gerektirmeyen davranışsal beklentilere yol açan bilişsel ve sosyal temsillerdir. O gruba karşı oluşan kalıp yargılar aracılığıyla fazla düşünmeye gerek duyulmadan, gruba ya da grubun üyesine karşı genelleştirilmiş tepkiler verilmektedir.

Burada kolaylıkla değiştirilemeyen kalıp yargıların yanlış olabileceği unutulmamalıdır (Dökmen, 2010, s.32-96).

Kalıp yargıların başka işlevleri de vardır. Kişi, ait olduğu grupla ilgili olumlu, diğer gruplarla ilgili olumsuz kalıp yargılara sahip olma eğilimindedir. Bu sayede kalıp yargılar diğer gruplara dair olumsuz fikirlerin haklı çıkarılma ihtiyacına cevap vermektedir. Kalıp yargıların ortaya çıkma sebeplerinden bir diğeri de kişinin kendini geliştirme ve sosyal kimlik edinme ihtiyacıdır. Bu sayede kişi ebeveynleri, arkadaşları tarafından takdir edilme, kabul görme, değerli ve bir gruba ait hissetme ihtiyacını karşılamaktadır (Manstead ve Hewstone, 1995, s.629).

Kalıp yargılar bir sosyal grubun ideolojisi haline gelebilir ya da dile yerleşerek kültürün bir parçası halini alabilir (Manstead ve Hewstone, 1995, s.630). Doğduğumuz andan itibaren bizi kuşatan kültürel faktörlerin en etkilisi dildir. Konuşulan dilin, kelime dağarcığının, kelimelerin işaret ettiği imgelerin izin verdiği oranda düşün dünyası genişlemektedir.

Konuya cinsiyetler özelinde bakıldığında ise cinsiyetlerin karakter özellikleri, tutum ve davranışları, sosyal hayattaki yerlerine dair pek çok kalıp yargı olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek olmaya dair var olan kalıp yargılar, cinsiyetlerin "ideal" görünümleri, kişilik özellikleri, "yapılması gereken" mesleklere dair bilgi içermekte ve kadın erkek arasında hiyerarşi oluşturmaktadırlar. Ayrıca stereotipler grubun üyeleri hakkında sınırlı bilgiyle belirli sonuçlara ulaşılmasına neden olan zihinsel temsillerdir. Ulaşılan sonuçlar ön yargıları oluşturmaktadır ve bu da ayrımcılığa zemin hazırlamaktadır (Manstead ve Hewstone, 1995, s.256-257).

Cinsiyet stereotipleri ile aynı anlama gelecek şekilde cinsiyet rolleri terimi de kullanılmaktadır. Burada cinsiyetlere atanmış sosyal rollere atıfta bulunulmaktadır. Bu rollere göre, kadına çocuk ve yaşlı bakımını yapmak, ev işleriyle ilgilenmek gibi davranışlar uygun görülürken; erkeğe ise evin direği rolü düşmektedir. Amerikalılar arasında yapılan bir araştırmada bu rollere uygun olarak kadınlar için bakım veren, sıcak, becerikli gibi kalıp yargıların uygun görüldüğü; erkekler için ise dominant, rasyonel, aktif

gibi kalıp yargıların mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Manstead ve Hewstone, 1995, s.255-256).

Çolak (2018, s.87), bir çalışmasında alışkanlıkları, bilişsel nitelikleri, fiziksel özellikleri, meslekleri, tutum ve davranışları karşılayan 552 kelimeyi, 1860-2015 yılları arasında yazılan edebi eserlerde tarayarak hangi cinsiyet için ne oranda kullanıldığını araştırmıştır. Bu araştırmaya göre; âlim, asi, atak, atılgan, aydın, ayı, ayran gönüllü, başarılı, başıboş, bıçkın, bilge, bilinçli, cesur, çapkın, dâhi, haylaz, hergele, hovarda, ipsiz, kahraman, maceracı, zibidi gibi davranışsal zihinsel nitelikteki kelimelerin toplumsal cinsiyetinin erkek olduğu sonucuna ulaşılırken; çaçaron, cilveli, çirkef, çok bilmiş, dedikoducu, deli dolu, dul, dırdırcı, edepli, evcimen, hamarat, hassas, iffetli, işveli, kaprisli, kırılgan, kısır, nazlı, olgun, ürkek, yaygaracı gibi kelimelerin toplumsal cinsiyetinin kadın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel görünümle ilgili kelimelere bakıldığında ise at hırsızı, çevik, fiyakalı, göbekli, güçlü kuvvetli, gürbüz gibi sözcüklerin erkeklere daha çok yakıştırıldığı görülmüştür. Alımlı, bakımlı, balık etli, büyüleyici, kıpır kıpır, narin, sırma saçlı gibi kelimelerin ise daha çok kadınlara yakıştırıldığı sonucuna varılmıştır. Son olarak mesleklere bakıldığında ise amir, antrenör, bankacı, barmen, başbakan, belediye başkanı, cerrah, doçent, doktor, eczacı, hâkim, hırsız, pilot, polis, reis, savaşçı sözcükleri yüksek oranda erkeklere yakıştırılmaktadır. Öte yandan kadınlarla ilgili olduğu düşünülen meslekler ise; büyücü, çamaşırcı, gündelikçi, hasta bakıcı, hemşire, sekreter ve temizlikçi olmuştur (Çolak, 2018, s.95-118).

Bu araştırmada da görüldüğü gibi ahlaki zayıflık, kabalık, başıboşluk gibi olumsuz ya da bilgelik, güç, dayanıklılık gibi olumlu sıfatlar erkeklere yakıştırılırken, iş hayatında neredeyse tüm yönetici ve uzman pozisyonlar erkeklere ait gibi algılanmaktadır. Öte yandan kadınlara dedikodu, boş konuşma, huysuzluk gibi olumsuz sıfatlar yakıştırılırken; uyumlu, fedakâr, güzel, hamarat gibi olumlu sıfatlar uygun görülmektedir. Meslekler söz konusu olduğunda ise sınırlı sayıda uzmanlık alanı atfedilmiştir. Genellikle temizlik, bakım ve hizmet verme gibi işler uygun görülmektedir (Çolak, 2018, s.120).

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları doğduğumuz andan itibaren öğrenilmeye başlanan dil ile zihinlerde birtakım şemalar oluşturmaktadır. Okul çağına gelindiğinde ise

ders kitapları ve çocuk oyunları ile iyice zihnimize kazınmaktadır. Örneğin Özdemir tarafından yapılan (2018, s.83), toplumsal cinsiyet rollerine dair kalıp yargıların çocuk oyunlarında nasıl yer aldığını inceleyen bir araştırmada, Ülker Köksal'ın Yeni Ders Yılı adlı çocuk oyunu incelenmiştir. Oyunda Ayşe ve Memet okula başladıkları yıldan söz etmektedirler. Ayşe ne kadar korktuğunu ve ağladığını anımsarken, Memet hiç korkmadığını anımsamaktadır. Duruşma adlı başka bir çocuk oyununda ise çocuklar ebeveynlerinden şikayetçi olmaktadırlar. Çocuk karakterlerden Pınar, annesi sofrayı kurmasını istediği, babası ise istediği şeyleri almadığı için ebeveynlerinden şikâyet ederken; diğer çocuk karakter Emre ise annesinin sürekli öğüt vermesinden, babasının ise istediği bisikleti almamasından dert yanmaktadır. Oyunun ilerleyen bölümlerinde anneler duruşmada tüm gün ev işi yaptıkları için çok yorulduklarını ifade ederken; babalar eve getirdikleri para ve yaşanılan geçim sorunları gibi sebeplerle çocukların istedikleri her şeyi alamadıklarını ifade etmişlerdir. Özdemir'e göre bu çocuk oyununda, kadının ve erkeğin evlilikteki rolleri de öğretilmektedir (Özdemir, 2018, s.84).

Bu rollere ek olarak cinsiyet kalıp yargıları o cinsiyete sahip olan insanlarla ilgili o grubun üyesinin neye benzediğine ya da "benzemesi gerektiğine" dair betimsel tanımlamalar yapmaktadır. Ayrıca o gruptakilerin nasıl davranmaları, hangi mesleğe yönelmeleri şeklinde reçeteler vermektedir (Dökmen, 2010, s.105-106).

Kalıp yargılar, gruplara ait zihinsel şemalar çizmektedirler. Bu şemalara güçlü bir duygulanım dahil olduğunda kalıp yargılar ön yargıya dönüşmektedir. Yani ön yargı için bir gruba dair kalıp yargılar olmalı ve bu kalıp yargılara yoğun olumsuz duygular eşlik etmelidir. Ön yargının ilk kapsamlı tanımını yapan Gordon Allport'a göre ön yargı, hatalı olabileceği kabul edilmeyen, esnekliği olmayan, genellemelere dayanan antipatidir (aktaran Paker, 2012, s.42). Tanımdan da anlaşılacağı üzere, kalıp yargıları ön yargıya dönüştüren duygular genellikle olumsuzdur. Ayrıca ön yargısal tutumlarımız çoğu zaman yarı bilinçli ya da bilinç dışı durumdadır (Paker, 2012, s.42-43). İnsanların oluşturdukları gruplar kendimizi, diğer insanları, çevreyi daha kolay anlayabilmemizi sağladığı için yaşamın bir parçasıdır. Kişiler ırklarına, memleketlerine, mesleklerine, cinsiyetlerine, kilolarına hatta dinledikleri müzik türüne göre gruplandırılabilmektedirler. Bu gruplar hakkında aşırı genellenmiş, temelsiz inançlar (kurnaz, çalışkan, pis gibi) kalıp yargıları

oluşturmaktadır. Kalıp yargılara olumlu (beğeni, sempati) ya da olumsuz (korku, antipati) duygular dahil olduğunda ortaya çoğu zaman yarı bilinçli ya da bilinçdışı özellik gösteren birtakım ön yargılar oluşmaktadır. Örneğin X memleketinin insanı düzenbaz olur, onlara dikkat et! Kadınlar kırılgandır, onları korumak gerekir gibi çeşitli ön yargılar ortaya çıkmaktadır (Paker, 2012, s.43).

Ön yargıların ortaya çıkma sebebi tıpkı kalıp yargılarda olduğu gibi bazı işlevlere sahip olmasıyla ilgilidir. Tanıklık ettiğimiz ya da deneyimlediğimiz herhangi bir olay hakkında sonuca varırken kalıp yargılar ve ön yargılar kısa yol görevi üstlenmektedir. Bu bilişsel süreci hızlandıran ön yargılar hatalı karar vermeye açıktırlar. Bu sebeple ön yargılardan mümkün mertebe uzaklaşmak gerekmektedir fakat bu oldukça zordur. Ön yargılardan tamamen arınmanın zor olmasının birkaç sebebi vardır.

Konuyu psikanalitik temelde açıklamaya çalışanlara göre, çocukluk döneminde ebeveynleri ya da otorite figürü olan kişiler tarafından baskılanan, cezalandırılan çocuklar cinsellik, saldırganlık gibi psike-içi çatışmaları dengeye oturtabilmek için otoriter kişilik yapısı geliştirmektedirler. Engellenme saldırganlık kuramı olarak da adlandırılan kurama göre, otoriter kişilik yapısına sahip olan bireyler olmayan kişilere göre çok daha fazla ön yargı üreterek baskılanmışlık ve engellenmişliklerini diğer insanlara yansıtmaktadırlar (Paker, 2012, s.45).

Sosyal kimlik kuramına göre ise kişiler, kendilerini daha iyi ve daha değerli hissedebilmek için içinde bulundukları gruplarla (iç-grup) ilgili olumlu düşünme eğilimindedirler. Böylece diğer gruplara (dış-grup) dair çoğunlukla olumsuz ön yargılar gelişmektedir. Bu kurama göre birey kendini grupla ne kadar özdeşleştirirse ön yargıları o kadar fazla ve kuvvetli olmaktadır (Paker, 2012, 47; Dökmen, 2010, s.99).

Göreli yoksunluk kuramına göre, bir grubun üyeleri diğer grup ya da gruplardan daha kötü ve zor şartlara sahipse, diğer gruplar ve o gruplardaki insanlar için olumsuz duygu besleme eğiliminde olmaktadırlar (Dökmen, 2010, s.99). Bu kuramların hepsi ön yargıların bireysel yanı ile ilgilidir. Bir de bireyin sosyalleşme ihtiyacından beslenen ön yargılar vardır ki bunlar, bireyin içinde bulunduğu mikro kültürden etkilenerek diğer

kültürler hakkında ön yargılar oluşturmaktadır. Bu ön yargılar kitle iletişim araçlarıyla pekiştirilmekte ve gelecek nesillere aktarılmaktadır.

Bu pekiştirme ve aktarma süreçlerinden sonra ön yargılar davranışlara dönüşürse bu noktadan itibaren ayrımcılıktan söz etmeye başlanmaktadır. Ayrımcılık, kalıp yargı ve ön yargıların zihinsel yapılarından farklı olarak eyleme dönüşmüş, gözlemlenebilen, bir gruba dahil olan insanlara uygulanan eşitsiz davranışlardır (Paker, 2012, s.42; Dökmen, 2010, s.101). Bu davranışlar cinsiyet özelinde yapılırsa cinsiyetçilik adını almaktadır (Danış ve diğerleri, 2020, s.138).

Ayrımcılık genellikle ayrımcılığa uğrayan tarafı olumsuz yönde etkileyecek şekilde olsa da ayrımcılığa uğrayan tarafa avantaj sağlayacak biçimde de olabilmektedir. Cinsiyetçilik için de benzer bir durum söz konusudur. Kadınlara yönelik ayrımcılık, düşmanca bir tavırla yapıldığında kadınların dezavantajlı durumda olmasına sebebiyet vereceği gibi korumacı bir tavırla onları avantajlı konuma da getirebilmektedir. Buna çelişik duygulu cinsiyetçilik denir (Danış ve diğerleri, 2020, s.138). Çelişik duygulu cinsiyetçiliğin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik olmak üzere 2 yönü vardır. Kadınların erkeklere göre daha bağımlı ve zayıf olarak görülmesi düşmanca cinsiyetçilik tarafını oluşturmaktadır. Düşmanca cinsiyetçiliğine göre kadınlar ekonomik, politik, yasal konular ve kurumlar üzerinde kendini gösterebilecekleri kadar güçlü değildirler. Ayrıca kariyerlerinde eşleri kadar başarılı olmamalıdırlar görüşü hâkimdir (Glick ve Fiske, 1996, s.492). Kadınların güçsüz, narin, kırılgan oldukları fikri ise korumacı davranmak anlamına gelmektedir. Burada kadınlar olası problemler karşısında erkeklere ihtiyaç duymaktadırlar gibi bir algı söz konusudur (Glick ve Fiske, 1996, s.49). Dolayısıyla kavram olumlu gibi gözükse de aslında her iki boyut da erkeği hiyerarşik olarak daha yukarıda konumlandırmakta fakat korumacı cinsiyetçilik bunu daha üstü kapalı yapmaktadır (Uysal Çelik, 2018, s.9; Danış ve diğerleri, 2020, s.14). Her iki bakış açısı da kadınlar erkekler kadar güçlü, kamusal alanda yeterli değil fikrine dayanmaktadır. Biri bu fikirden hareketle kadınları kontrol altında tutarak diğeri ise koruma altında tutarak cinsiyet ayrımcılığının önünü açmaktadır.

Cinsiyet ayrımcılığına verilecek örneklerden biri özellikle iş hayatında var olan cam tavanlardır. Liyakatin dikkate alınmaması ve kadınların cinsiyetlerinden dolayı işe

alınmamaları, terfilerinin engellenmesi, kritik pozisyonlara getirilmemeleri iş hayatında gözle görülmeyen ve aşılması oldukça güç olan cam tavanlar yaratmaktadır (Mızrahı ve Aracı, 2010, s.150). Cam tavanlar sebebiyle kadınların iş hayatında belli bir noktaya kadar ilerledikleri fakat orta kademelerde durdukları görülmektedir (Örücü, Kılıç ve Kılıç, 2007, s.118). Ya da işe alımlarda ilgili pozisyon için yeteri kadar becerisi olsa da kadın yerine erkek tercih edilebilmektedir. Bu tercih bazen belirgin şekilde yapılmaktadır. Örneğin bir iş ilanı için askerliğini yapmış olma zorunluluğu varsa, bu Türkiye şartlarında o ilana bir erkeğin alınacağı anlamına gelmektedir (Bora, 2012, s.178). Cam tavan sendromu üç farklı kaynaktan beslenmektedir fakat nihayetinde ön yargılardan ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki kadınların kararlılık ve azim konusunda yetersiz oldukları ön yargısı ve kadınların bir noktadan sonra ailelerini seçecekleri fikri ile bizzat erkek yöneticiler tarafından konulan engellerdir. İkincisi, kadın yöneticilerin kraliçe arı sendromu ile üst düzey pozisyonlarda tek kadın olarak daha başarılı olduklarını düşünmeleri sebebiyle bizzat hemcinslerine koydukları engellerdir. Üçüncüsü ise kadınların toplumsal cinsiyet rollerini, cinsiyet kalıp yargılarını ve ön yargılarını içselleştirmeleri sonucu yaşadıkları özgüven eksikliği, nasılsa yükselemem fikrini benimsemeleri gibi sebeplerle bizzat kendilerine engel koymalarıdır (Örücü, Kılıç ve Kılıç, 2007, s.119-120).

Cam tavanlar cinsiyet ayrımcılığının sadece bir aşamasıdır. İlerleyen aşamalarda bu ayrımcılık sadece iş yaşamı ile sınırlı kalmayarak taciz, yaralama, öldürme gibi davranışlara gidebilmektedir.

Önemli bir sorun olan ayrımcılığa karşı Anayasamızda da düzenleme yapılmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu 5. Maddeye göre (4857 İş Kanunu, 2003):

> *"İş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayrım yapılamaz… Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılamaz. İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz."*

Ayrımcılığın ortaya çıkardığı en önemli problemlerden biri şiddet içeren davranışları beslemesi ve şiddetin yeniden üretilmesine sebep olan araçlardan biri olmasıdır. Cinsiyet ayrımcılığı şiddetin her türünde kendini göstermektedir. Ön yargılar sebebiyle kişinin çalışmasını engelleme, giydiklerine, sosyal çevresine karışma bu konularda yaşanan olası anlaşmazlıklarda fiziksel ve psikolojik şiddet uygulama, cinsel ilişkiye zorlama gibi pek çok davranış ortaya çıkmaktadır. Ayrıca cinsiyet ayrımcılığında kişilerin namuslu ya da namussuz kalıp yargıları ile etiketlenmeleri de şiddete davetiye çıkarmaktadır (Bora, 2012, s.185-186). Ayrımcılığın yansımaları özellikle dilde mevcuttur (kültürümüzde kadınları öven, yücelten pek çok söz olmakla birlikte, ayrımcılık konusu işlendiği için burada olumsuz atasözlerine yer verilmiştir). Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin, saçı uzun aklı kısa, kızını dövmeyen dizini döver, dişi köpek kuyruk sallamayınca erkek köpek ardına düşmez, oğlan doğuran övünsün kız doğuran dövünsün gibi örnekleri çoğaltılabilecek pek çok atasözü, deyim dilimizde bulunmaktadır. Elbette bunların pek çok millette benzer örnekleri vardır. Örneğin: "evliliğinin iyi yürümesini istiyorsan evlendiğin gece karını döv -Japon atasözü-", "kadın bir ay gibidir, ödünç ışıkla parlar -Alman atasözü-", "kadını ruhun gibi sev, kürk palton gibi sopala -Rus atasözü-,", "üç büyük tehlike vardır deniz, yangın ve kadın -Yunan atasözü-", "sana on erkek evlat verse bile karına asla güvenme -Çin atasözü-" (Ulusoy, 2014).

Sonuç olarak kalıp yargılar ve ön yargılar zihnimizde yer alan, düşün dünyasını ve davranışları biçimlendiren, onlardan sıyrılmanın oldukça zor olduğu zihinsel şablonlardır. Kaynağını bireysel deneyimlerden aldığı gibi, çevresel faktörlerden de almaktadır. Oldukça güçlü olan bu kalıp yargıları ve ön yargıları yıkmak zordur. Nihayetinde kalıp yargılar genellikle olumsuz olan güçlü bir duygu durumu ile ön yargıları oluşturmaktadır. Ön yargılar davranışlara yansıdığında ise ayrımcılık başlamaktadır. Bu kavramlar şiddete yol açan, kişilerarası, gruplar arası çatışma ve barış dinamiklerini doğrudan etkileyen önemli faktörlerdir (Paker, 2012, s.43).

5. TÜRKİYE'DE FLÖRT ŞİDDETİNE YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER VE MEVZUAT

Her bireyin sadece insan olduğu için sahip olduğu birtakım haklar vardır. Devletlerin vatandaşlarına karşı en önemli sorumlulukları bu hakların korunmasını sağlamak, vuku bulmuş ya da bulması öngörülen problemleri çözmek ve her vatandaşın insanlık onuruna yaraşır şekilde yaşamasını sağlamaktır. Bu hakları zedeleyecek herhangi bir sorun hayatın herhangi bir döneminde herhangi bir şekilde ortaya çıkabilir. İnsanlar bir gün bu sorunlarla karşı karşıya kalabilme ihtimalinin bilincinde yaşamaktadırlar fakat yasal haklar ve hukuk sistemine olan güven sayesinde günlük hayat sağlıklı bir akışta devam etmektedir. Bu sebeple adil olan ve etkili şekilde işleyen bir hukuk sistemi herkesin en temel ihtiyaçlarından biridir.

Günlük hayatın sağlıklı akışını bozan ve Anayasamızda da hakkında düzenlemeler yapılan önemli sorunlardan biri şiddettir. Bu sorunun siyasi, ekonomik, kültürel, eğitsel pek çok boyutu bulunmaktadır. Şiddetin en etkili çözüm yolu ise elbette onu meşrulaştıran zihniyetin değişmesidir. Bu noktada eğitsel boyuta önemli rol düşmektedir.

Şiddetle mücadeledeki en etkili yollardan bir diğeri ise cezai yaptırımlardır. Şiddetin önlenebilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası hukuk sistemlerinde alınmış çeşitli kararlar bulunmaktadır. Bu tez çalışması toplumsal cinsiyete dayalı flört şiddeti özelinde olsa da bu bölümde konu, flört şiddeti ile sınırlı kalmamıştır. Üst başlık olan şiddetin hukuki boyutu da ele alınacaktır. Çünkü; şiddet, türü ne olursa olsun her şeyden önce bir insanlık suçudur, insanlık onuruna yaraşır şekilde yaşanmasını engelleyen bir hak ihlalidir.

Anayasamızda bu insanlık suçu ile ilgili çeşitli maddeler bulunmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 24. Maddesi'ne göre (4721 Türk Medeni Kanunu, 2001);

> *"Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği*

yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır."

Şiddet, insanın sadece bedensel bütünlüğüne zarar vermekle kalmaz. İnsanın manevi bütünlüğüne, psikolojik durumuna, ekonomik durumuna, bağımsızlığına, sosyal hayatına da zarar veren kişiyi manevi anlamda çöküntüye uğratan, travma yaşatan, bunalıma sokan, kişilik haklarına zarar veren kapsamlı bir olgudur. Bu sebeple sadece fiziksel şiddet düşünülmemelidir. Flört şiddetinde de en sık rastlanan ve en fark edilmeyen şiddet sözel olarak uygulanmaktadır. Kişinin sevgilisini aşağılaması, hakaret etmesi 3 aydan 2 yıla kadar hapis ya da adli para cezası alma sebebidir (Çınar, 2020).

Anayasamızda şiddetin farklı bir türü olan tehdit etmeye dair de düzenlemeler bulunmaktadır. Konu flört şiddeti özelinde ele alındığında ya benim olursun ya kara toprağın, eğer benden ayrılırsan sana zarar veririm/ kendime zarar veririm gibi sözler, kişiyi bir şey yapmaya ya da yapmamaya zorlayan davranışlar Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) suç teşkil etmektedir. TCK 106. ve 107. maddelere göre (5237 Türk Ceza Kanunu, 2004);

Madde 106: "Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur."

Madde 107: "Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

Türk Ceza Kanunu'nda cinsel şiddet ile ilgili düzenlemeler de bulunmaktadır. Bu düzenlemelere göre (5237 Türk Ceza Kanunu, 2004);

Madde 102: "Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir."

Madde 105: "Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

Ayrıca Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nde de bu konuya yer verilmiştir. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği 8. Maddeye göre, öğrenci cinsel tacizde bulunması sonucu 2 yarıyıl boyunca okuldan uzaklaştırılmaktadır (Yükseköğretim Kurumları, 2012).

Şiddet; ailede, okulda, iş yerinde, toplu taşımada, bir maç sonrasında kısacası gündelik hayatın herhangi bir yerinde ortaya çıkabilir ve kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı fark etmeksizin herkesin fail olabileceği ya da maruz bırakılabileceği bir problemdir. Fakat doğrudan bir kişinin kadın olmasından kaynaklanan yani toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın getirdiği şiddet, diğer şiddet türlerine göre daha sistematik uygulanmakta ve benzer sebepten pek çok kişi şiddete uğramaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesine dair ayrıca hukuki düzenlemeler bulunmaktadır.

Kadınların maruz bırakıldıkları şiddet, büyük oranda eş, eski eş, sevgili, eski sevgili, ağabey, baba, amca, dayı gibi duygusal ve mekânsal yakınlığı olan erkeklerden kaynaklanmaktadır. Her ne kadar cezai yaptırımları olsa da bu yakınlık şiddetin saklanma sebeplerinden biri olmaktadır ve şiddetle mücadele sürecini zorlaştırmaktadır (Tekçe, 2019, s.11-13). Ayrıca tek başına hukuki düzenlemeler şiddetin toplumsal pratiklerden tam anlamıyla arınması konusunda yetersiz kalmaktadır (Özkan, 2019, s.18). Burada eğitime büyük rol düşmekle beraber uluslararası düzenlemeler de taraf ülkeler açısından bağlayıcı nitelikte olmakta ve hukuki düzenlemeleri iyileştirme açısından fayda sağlamaktadır. Uluslararası sözleşmeler, taraf devletlerin kendi iç hukuklarında düzenleme yapmaları ve ek önemler almaları açısından önem arz etmektedir.

Örneğin; Türkiye'nin 1985 yılında imzaladığı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin (CEDAW), ilk maddesi ayrımcılığı şu şekilde tanımlamıştır (Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesine Sunulmak Üzere Hazırlanan İkinci ve Üçüncü Birleştirilmiş Periyodik Türkiye Raporu, 1993):

> *"İşbu Sözleşmeye göre, 'kadınlara karşı ayrım' deyimi kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir."*

Bu sözleşmeye göre taraf devletler; kadın erkek arasındaki eşitliği anayasalarıyla sağlamayı, cinsiyete dayalı ayrımcılığa karşı önlem almayı, kadınlara karşı ayrımcılık teşkil eden ulusal cezai hükümleri yürürlükten kaldırmayı taahhüt etmektedirler ("Türkiye'de Kadınların Yasal Kazanımları", t.y.).

Görüldüğü gibi bu sözleşme ayrımcılık ekseninde oluşturulmuştur fakat kadına yönelik şiddete değinilmemiştir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi tarafından 1992 tarihinde kabul edilen 19 No.lu Tavsiye Kararında ise cinsiyete dayalı şiddete yer verilmiş ve "kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimi" olarak tanımlanmıştır (Tekçe, 2019, s.15).

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komitesi 1992 yılında kadına karşı şiddet konusunda önlem alınması için "Kadın Haklarını Çiğnemek İnsan Haklarını Çiğnemektir", "Kadına Yönelik Şiddet Bir İnsan Hakları İhlalidir" başlıkları ile ülkeleri destek olmaya davet etmiştir. 30000'den fazla katılım ile, dünya çapında en çok imza toplayan ülke Türkiye olmuştur (Moroğlu, 2012, s.361).

Kadına yönelik şiddet hakkındaki ilk uluslararası belge ise, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oylamaya başvurulmadan 1993 yılında kabul edilen "Birleşmiş

Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi"dir. Bu bildirgeye göre (Birleşmiş Milletler, 1993, s.183; Ertürk ve Özdamar, 2009, S.1176; Tekçe, 2019, s.15);

> *Madde 1: "Bu Bildirge'nin amaçları bakımından kadınlara yönelik, şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir."*

Kadına karşı şiddet olgusu dünyada 1970'li yıllarda gündeme gelmeye başlamış ancak 1990'lı yıllarla birlikte bir insan hakkı ihlali ve toplumsal bir problem olarak ele alınmaya başlanmıştır. Ülkemizde de bu süreç batıdaki gelişmelere paralel şekilde ilerleyerek sivil toplum kuruluşlarının da mücadeleleriyle gündeme gelmiştir (Moroğlu, 2012, s.359). Bu anlamda yaşanan gelişmelerle birlikte Medeni Kanun'da da çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Eski Medeni Kanun'a göre (Türk Kanunu Medenisinin Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri, 1926);

> *Madde 152: "Koca, birliğin reisidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir."*
>
> *Madde 153: "Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir. Kadın, müşterek saadeti temin hususunda gücü yettiği kadar kocasının muavin ve müşaviridir. Eve, kadın bakar."*
>
> *Madde 154: "Birliği koca temsil eder. Mallarını idare hususunda karı koca hangi usulü kabul etmiş olursa olsun koca, tasarruflarından şahsen mesul olur."*

Madde 263: "Evlilik mevcut iken, ana ve baba, velayeti beraberce icra ederler. Anlaşamazlarsa, babanın reyi muteberdir."

Görüldüğü gibi eski Medeni Kanun'da evlilik boyunca kadına ve erkeğe düşen roller paylaştırılmış, evin reisi erkek olarak belirlenmiştir. 22.11.2001 tarihinde kabul edilen ve şu an yürürlükte olan Medeni Kanun'da ise evlilik içerisinde erkeği daha yukarıda konumlandıran anlayış son bulmuştur. 186. maddede bu duruma şu şekilde açıklık getirilmiştir (4721 Türk Medeni Kanunu, 2001);

"Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. Birliği eşler beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar."

08.03.2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Ailenin Korunması, 2012) ise bu konuda elde edilmiş en önemli kazanımlardan biridir. Kanunun oluşturulma amacı şekilde açıklanmıştır:

Madde 1: "Bu Yönetmelik, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar."

7 Nisan 2011 tarihinde yazılan İstanbul Sözleşmesi ise ilk imzacısı olan Türkiye tarafından, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanmıştır ve 14 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir ("İstanbul Sözleşmesi", 2021).

Sözleşmenin temeli, kamuoyunda Opuz Davası olarak bilinen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) giden süreçte atılmıştır. 1995 yılında evlenen Nahide Opuz ve annesi, eşi ve eşinin babası tarafından defalarca darp edilmişlerdir, bıçaklı saldırıya ve otomobille ezme girişimine maruz kalmışlardır. Yaşadıkları karşısında şikâyetçi olduktan sonra eşine darp, ağır yaralama ve cinayete teşebbüsten dava açılmış

fakat davalı kanıt yetersizliği sebebiyle tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Süreçte iki kadın şikâyetlerini geri çekince suçların şikâyete bağlı olması nedeniyle davalar düşmüş, Hüseyin Opuz sadece otomobille ezme girişiminden 3 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Ardından hapis cezası para cezasına çevrilmiştir ("Türkiye, AİHM'de", 2009)

Yine bir kadının ölümüne giden süreçte Hüseyin Opuz ve babasının, Nahide Opuz ve annesinden para istemeleri, kişileri ölümle tehdit etmeleri, kişilere bıçak çekmeleri, eve başka erkekleri almak istemeleri gibi olaylar yaşanmıştır. Alınan darp raporlarından birinde 5 gün başka bir darp raporunda ise 25 gün iş göremez ibaresi şiddetin boyutlarını gözler önüne sermektedir. Başka bir şiddet olayında ise Nahide Opuz'un 7 yerinden bıçaklandığı kayıtlara geçmiştir ("Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi", 2009, s.2-5).

İki kadın İzmir'de başka bir hayat kurmaya karar vermişlerdir. Fakat 11 Mart 2002 tarihinde Hüseyin Opuz, nakliye aracıyla İzmir'e gitmekte olan Nahide Opuz'un annesinin yolunu kesmiş ve onu öldürmüştür. Bu olay üzerine hakkında 13 Mart 2002'de kamu davası açılmıştır ("Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi", 2009, s.7; "Nahide Opuz Davası", 2021)

Nahide Opuz, şikâyetlerine rağmen yerel makamların duyarsız kalmaları ve yetkililerce yaşama hakkının korunmaması gibi sebeplerle, 15 Temmuz 2002'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikâyette bulunmuştur. Mahkeme, Türkiye'de şiddet gören bir kadının yetkili makamlara başvurmuş olmasına rağmen korunmamasını ayrımcılık olarak değerlendirerek, Türkiye'yi 36500 Euro tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Bu karar AİHM tarihinde bir ülkenin kendi vatandaşını aile işi şiddet karşısında koruyamaması sebebiyle verilen ilk mahkûmiyet kararıdır (Çitil, 2021).

Nahide Opuz'un yaşadıkları ve dava süreci Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin, daha yaygın şekilde bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesi'nin hazırlanmasına ön ayak olmuştur.

Sözleşme bazı ilkleri barındırmaktadır. Öncelikle bu sözleşme kadına yönelik şiddeti önlemeye dair hazırlanan en kapsamlı belgedir ("Neden İstanbul Sözleşmesi'nde Israr Ediyoruz?", 2021). Sözleşmeye göre (Avrupa Konseyi, 2011, s.4-5);

> *Madde 2: "Bu Sözleşme, aile içi şiddet de dahil olmak üzere, kadınları orantısız bir biçimde etkileyen, kadına karşı her türlü şiddet için geçerli olacaktır."*
>
> *Madde 3 a: " 'Kadına karşı şiddetten', kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır";*
>
> *Madde 3 b:" 'aile içi şiddet', eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır."*

İstanbul Sözleşmesi ayrıca ısrarlı takibin (*stalking*) tanımını yapan ve şiddet olarak değerlendiren ilk uluslararası belge niteliğindedir (Özkan, 2019, s.10). Bu durum İstanbul Sözleşmesi 34. Maddede şu şekilde açıklanmıştır (Avrupa Konseyi, 2011, s.13);

> *"Taciz amaçlı takip Taraflar başka bir şahsa yönelik olarak gerçekleştirilen ve bu şahsı, şahsın kendisini güvende hissetmesini önleyecek şekilde korkutacak, kasıtlı bir biçimde tekrarlanan tehditkâr davranışların cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır."*

Sözleşme genel itibariyle iç hukukta düzenlenmemiş ya da düzenleme olsa dahi uygulanmayan şiddet sorunları için oluşturulmuştur. Sözleşme her kime uygulanırsa uygulansın (cinsiyet, cinsel yönelim, mülteci, göçmen fark etmeksizin) şiddetin her

türüne karşı duran bir tutum sergilemekte ve taraf devletleri yaptırım uygulamaya zorlamaktadır (Avrupa Konseyi, 2011, s.6). Sözleşmenin en önemli amaçlarından biri ise yaşanan sorunlar karşısında şiddete maruz bırakılan kişinin hukuki yardım alabilmesi ve ülkelerin cezai yaptırımlar uygulamasından çok şiddet sorununun en aza indirgenebilmesi için yapılması ön görülen eylem planlarıdır. Bu eylem planlarına göre kadına yönelik şiddet hakkında istatistiksel verilerin ortaya konması ve şeffaflık ilkesi gereği kamuoyu ile paylaşılması, toplumsal cinsiyet rolleri ile meşrulaşan şiddetin engellenebilmesi amacıyla sivil toplum kuruluşları ve benzeri kurumlarla iş birliği içinde çalışarak önleyici müdahale süreçlerinin yürütülmesi, kamuoyunda şiddete karşı farkındalığın artırılabilmesi için kampanyaların yürütülmesi, eğitim kurumlarının tüm seviyelerinde müfredatlarının toplumsal farkındalığın arttırılmasına yönelik düzenlemeler yapılması gibi sorumlukları da taraf devletlere yüklemektedir.

Fakat sözleşme, içeriğinin aile yapısın uygun olmadığı ve değerlerle ters düştüğü gerekçesiyle 20 Mart 2021 tarihinde 3718 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile feshedilmiş ve 1 Temmuz 2021 itibariyle de Türkiye sözleşmeden resmen çekilmiştir (“İstanbul Sözleşmesi”, 2021).

Elbette zamanla ulusal ve uluslararası düzeyde şiddete dair önemli kazanımlar elde edilmiştir. Fakat hukuk kurallarının pratikte karşılık bulabilmesi için öncelikle kuralları uygulayacak kişilere hizmet içi eğitimler verilmelidir. Sonrasında vatandaşlar şiddet söz konusu olduğunda ne yapabilirler, nerelere başvurabilirler, hakları nelerdir gibi konular hakkında bilgilendirilmelidirler. Söz konusu özellikle ergenlik döneminde yoğun yaşanan flört şiddeti olduğunda ise okullarda öğrencilere eğitim verilmeli, yaşadıkları sorunların şiddet olup olmadığını değerlendirebilecek şekilde farkındalık düzeyine ulaşmaları sağlanmalı, şiddete uğramaları durumunda neler yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Hukuki düzenlemelerin kapsamlı, cezai yaptırımların ise caydırıcı olması kısa vadede çözüm sağlasa da önemli olan kişilerin şiddeti değil şiddetsizliği içselleştirebilmeleridir. Bu sebeple 7’den 70’e herkesi ilgilendiren bu konunun uzun vadede sonuç verecek bir devlet politikası olarak görülmesi, kanunların uygulanması ve muhakkak eğitimle desteklenmesi gerekmektedir.

6. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, yaşları 18-25 arasında değişen üniversite öğrencileri ile yapılmış olan görüşmeler değerlendirilerek, ortaya çıkarılan temalar etrafında elde edilen bulgulara ve bu bulgularla eşleşen alıntılara yer verilmiştir. Bazı şiddet davranışları (kıskançlık davranışının psikolojik flört şiddeti ve sosyal flört şiddetine dahil olabilmesi gibi), birden fazla flört şiddeti türüne dahil edilebildiği için bulgular farklı flört şiddeti başlıkları altında verilmemiş olup, tamamı *Katılımcıların Demografik Özellikleri*, *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Kabul Düzeyleri* ile *Flört Şiddetine Dair Algı ve Deneyimler* adlı üç başlık altında toplanarak analiz edilmiştir.

6.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya 14'ü kadın, 6'sı erkek olmak üzere 20 kişi katılmıştır. Yaşları 18-25 arasında değişen katılımcıların yaş ortalaması 22,4'tür.

Kadın katılımcıların 9'u lisans öğrencisi iken, 5'i yüksek lisans aşamasındadır. Erkek katılımcıların ise 5'i lisans, 1'i yüksek lisans öğrencisidir.

Kadın katılımcıların 7'sinin görüşme yapıldığı sırada mevcut bir flört ilişkisi varken, diğer 7 kadın katılımcılının flört ilişkisi yoktur. Erkek katılımcılar ise 3'ü görüşmeler sırasında flört ilişkisi içinde olduğunu, 3'ü ise bir flört ilişkisi olmadığını belirtmişlerdir.

6.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Kabul Düzeyleri

Katılımcıların çoğu büyüdükleri evde, işlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile paralel şekilde yapıldığını belirtirken, görev paylaşımının daha eşit olması gerektiğini düşünmektedirler. Toplumsal cinsiyet rolleri ile büyütülmüş olanların da bu konuda bilinçli oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğu gelecekte kuracakları ailelerinde ev işlerinin toplumsal cinsiyet rolleri olmaksızın eşit yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

> *"Çok ataerkil bir aile değiliz, babamızı sayarız severiz sözünü dinleriz. Babama sorsan evde iş bölümü eşittir. Her şeye yardım eder. Elinden geldiğince destek olmaya çalışır. Ama o bunu bize yardımcı olmak için yapar,*

onlar aslında bizim görevimizdir gibi. Yeri gelir temizlik yapar, yemek de yapar, sofra da kurar. Ama biz üç yapıyorsak, o bir yapar. Bir tık daha iş bölümü konusunda benim yaptığım kadar yapmasını isterim. Benim görevim olup onun desteğinden ziyade ikimizin de görevi olsun isterim." (Katılımcı 10, 2021)

"Üniversite sona kadar kafamda bu roller vardı. Üniversiteden sonra daha değişik insanlarla tanışmamla beraber çok saçma gelmeye başladı. Benim yaptığım her şeyi sen de yapabiliyorsun ve senin bunları yapman beni hayat kalitesi olarak rahatlatıyor. O zaman neden bunun önüne gereksiz bir gelenek koyayım senin mutluluğunun önüne? Mesela bir şey bozuldu evde bir elektronik. Onu illa erkek tamir edecek. Benim bir kız arkadaşım benden iyi bilirdi bunları. Erkeğin fiziksel gücünün daha fazla olduğunu kabul etmemiz lazım ama bu bir işe yaramıyor artık. Biz köyde yaşıyoruz benim çuval taşımam gerekiyor. Bu da çok ekstrem bir örnek. Kaçımız artık modern dünyada odun, kömür taşıyoruz? Bu roller gereksiz kalıyor." (Katılımcı 15, 2021)

"Ailem rahat olmakla beraber iş yükünün çoğunun annemde olduğu bir profil var. İş yükünün daha eşit şekilde paylaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Babam içtiği bardağı bile kaldırıp dolaba makineye koymaz. Bu üzücü bir durum. Ne kadar tepkimi göstersem de böyle alışılmış." (Katılımcı 13, 2021)

"Evin içinde ben toplumsal cinsiyet kısmına çok değer verdiğim için annemin yapıp ya da ablamın yapıp benim yapmadığım hiçbir şey yok evde. Gerekirse Ramazan'da bile bir gün ben evde iftar hazırlıyorsam bir gün başkası hazırlar. Mesela bizde çamaşırları babam asar. Annem yemekleri yapar ama haftanın iki günü ben yaparım. Zaten istersem yapıyorum ama bazen de annem bugün sen yapıyorsun diyebiliyor. Bizde erkek şunu yapar kadın şunu yapar fazla yok. Bazı şeylerde maalesef var ama benim ileride kuracağım evde hiçbirinin olmaması dileğiyle." (Katılımcı 7, 2021)

Katılımcılardan sadece biri (katılımcı 8), flört ilişkisindeki ideal kadını ve ideal erkeği belirli cinsiyet kalıpları ile açıklarken; toplumsal cinsiyet rollerini benimsemeyen diğer katılımcılar ideal kadın ve ideal erkek tanımı yapmayarak, cinsiyet ayrımı olmaksızın sağlıklı bir ilişki için taraflarda ortak olarak bulunması gereken özellikleri sıralamışlardır.

> *"Erkek dediğin cömert ve vicdanlı olmalıdır. Kadın da biraz cilveli olmalı. Erkekler sık hata yapıyor, hoşgörülü olmalı." (Katılımcı 8, 2021)*

> *"Sırf kadında ya da erkekte olmalı dediğim bir şey hiç yok. Mesela ben arkadaşlarımda şunu görüyorum, babalarını erken yaşlarda kaybetmiş kızlar genellikle karşıdaki erkeklerin onları korumasını bekliyorlar. Belki baba şefkatini bekliyorlar. Bana bu feci yanlış geliyor. Bu arada bazen de kızlar erkekleri koruyabilir. Bunun da birçok örneği var. Cinsiyetlere göre gruplandırdığım bir şey yok. Kesinlikle en önemlisi empati. Biri empati yoksunuysa değil ilişki arkadaş da olamam" (Katılımcı 7, 2021)*

> *"Benim de hoşlandığım bir erkek algısı var ama genel olarak cevaplamam gerekirse bir erkeğin, kadının rolü şu olmalıdır diyemiyorum. Bazı kadınlar daha baskın erkeklerden, bazıları daha naif erkeklerden hoşlanır. Bu kişiden kişiye değişebilen bir şey. Kadın, erkek şöyle olmalıdır diye bir kalıp yok bence" (Katılımcı 9, 2021)*

> *"Ben öyle bir rol vermem insanlara. Tabii ki de erkek koruyabilir, sevebilir bu çok ayrıdır ama baskın bir karakter olamaz. İki tarafın da birbirini eşit görmesi lazım." (Katılımcı 5, 2021)*

> *"Erkeğe ve kadına biçebileceğim şey anlayış. İki taraf da empati kurabilmeli ve derdini anlatabilmeli. Kadına ve erkeğe diye keskin sınırlarla ayrılabilecek bir şey değil bence ikisinde de olmalı." (Katılımcı 19, 2021)*

Bu bulguya ek olarak, toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesiyle ekonomik flört şiddeti uygulama ya da buna maruz bırakılma riskinin ortaya çıktığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerini diğer katılımcılara göre daha çok benimsediği düşünülen

katılımcı 8, flört ilişkisi içinde hesabı kim ödemelidir sorusuna toplumda yer edinmiş cinsiyet rollerine paralel şekilde cevap verirken; diğer katılımcıların cinsiyetler arası ayırım yapmamışlardır.

> *"Daha dün bunu konuştuk. Bence erkek ödemeli. Neden ben ödüyorum ki? Anında cimri derim." (Katılımcı 8, 2021)*

> *"Kimse kimsenin hesabını ödemek zorunda değil bu birincisi. İkincisi erkeklere yıkılan şu hesap ödeme ya da erkeğin parasının yenmesi tamamıyla bir kalıp yargı. Annem dahi böyle düşünüyor. Sen verme, onlar versin… Kız da ödeyebilir. Erkek de ödeyebilir. Ortak da ödenebilir. Hatta erkekte yoksa kız da ödeyebilir. Önemli olan burada niyet. Bu niyeti suistimal etmemek." (Katılımcı 3, 2021)*

> *"Kapıyı sen aç, centilmen ol, hesabı sen öde diye büyütülüyorsun. Ben genel olarak paylaşma modundayım. 2'ye bölelim ya da herkes yediğini ödesin gibi." (Katılımcı 15, 2021)*

> *"Bazı yerlerde erkek öder ama kadın tarafının da ödemesi gerekir. İki tarafın da ödemesi gerekir. Ne kadar kız arkadaşın olsa da belki bu ilişkiyi devam ettirmeyeceksin. Senin bir maddi durumun var, onun da var." (Katılımcı 4, 2021)*

> *"Bence iki taraf da ödemelidir. Bazı durumlarda davet eden taraf ödeyebilir, jest yapabilir ama o ödemelidir de değildir. Bunun cinsiyetle alakası yok." (Katılımcı 9, 2021)*

6.3. Flört Şiddetine Dair Algı ve Deneyimler

Şiddet dendiğinde çoğu zaman akla ilk fiziksel şiddet gelse de söz konusu flört şiddeti olduğunda fiziksel flört şiddeti, katılımcıların daha sonra bahsedilecek olan cinsel flört şiddetiyle birlikte en az deneyimledikleri flört şiddeti türü olarak dikkat çekmektedir. Bununla ilintili olarak katılımcıların çoğu flört şiddeti nedir ve hangi tür davranışlar flörtte şiddet unsurları olduğunu gösterir diye sorulduğunda psikolojik flört şiddetini düşünmektedirler.

"İstatistikler aksini kanıtlasa da hala şiddet deyince aklıma fiziksel gelmiyor. Türkiye'de istatistikler böyle demiyordur ama ben daha çok psikolojik düşünüyorum. Özellikle teknolojinin bu kadar geliştiği zamanlarda flört döneminde en büyük sıkıntılardan biri bu sosyal medya araçları oluyor." (Katılımcı 7, 2021)

"Flört şiddeti bence karşı tarafın beni kötü hissettireceği bir şeylere zorlanacağım ya da kendi irademe dışında yaptığım, söylediğim, hissettiğim her davranışın flört şiddetine girdiğini düşünüyorum. İlla fiziksel şiddet olmak zorunda değil. Bir söz, bakış, bir ses tonu bile bunun içine girebilir. Duygusal şiddet de işin içine giriyor çünkü bir noktadan sonra çok da farkı yok hatta keşke fiziksel şiddet uygulasaydı da bunu hissettirmeseydi dedirtebilir." (Katılımcı 10, 2021)

"Bence yavaş yavaş işlemek olabilir. Sürekli kendi doğrularını yavaş yavaş karşı tarafı şey yapıyorsun, karşı taraf bunu fark etmiyor. Manipüle ediyorsun karşı tarafı ve daha sonrasında da istediklerini yaptırıyorsun ya da kendi doğrunu karşı tarafa doğru olarak yansıtmaya başlıyorsun. Aşağılamak, sürekli onu yetersiz görmek, yanlış yaptığını hissettirmek sürekli." (Katılımcı 2, 2021)

"Aşırı kıskançlık, kısıtlama, onu giyme, bu saatte eve gelme, şu saatte evden çıkma, yüksek ses." (Katılımcı 16, 2021)

Katılımcıların deneyimledikleri fiziksel flört şiddetinin, olağan olmadığı, sık görülmediği ve ilişki içinde yaşanan anlaşmazlıkların çözümsüz kaldığı noktada ortaya çıktığı görülmektedir.

"Kavga anında eğer onun dediğini düşünmüyorsam, aynı yöne bakmıyorsak bu işte kol sıkma, kolu çevirip işte bana bak, eliyle yüzümü tutup bana bakacaksın var yani. Bana bireysel olarak vurma yok ama etrafındaki eşyalara vurma, tekme atma bunlar vardı yani. Etrafına yapıyor ve bunun sebebi dediğim gibi tamamıyla kendini anlatamadığı için bence. Kendini sözel olarak anlatamıyor. Benim de övünmediğim ama yaptığım bir şeydir

bu. Kendimden örnek verecek olursam tahammül edemediğim için artık dinlenilmediğimi düşündüğüm için. Beni başka türlü anlamayacağını, tek anladığı yolun bu olduğunu bildiğim için ben buna bir kereliğine başvurmuştum. Karşımdakine ben buradayım, son raddedeyim artık beni gör demek için. Bir nevi onun dilinde cevap verdim. İki elimle kafasına vurdum." (Katılımcı 2, 2021)

"O, sinirlendiği zaman bahane olarak kabul etmiyorum ama duyguları mantığının çok önüne geçiyordu. Bana karşı direkt şiddeti olmadı ama ben müsaade edersem ve ilişkimiz biraz daha devam edip daha ileriki seviyeye taşınırsa ben onu da yapacağını fark ettim bir noktadan sonra. Öyle gözü dönüyor. Çok sinirlendiğinde duvar yumruklamaya başlardı, bardak alıp fırlatmışlığı var, telefonu önüme doğru fırlatmışlığı var. Yere fırlatıyor ama bir nokta bana fırlatması yani. Gözümü korkutuyor belki de." (Katılımcı 10, 2021)

Katılımcıların mevcut ya da önceki flört ilişkilerinde en sık rastlanan şiddet türünün psikolojik flört şiddeti olduğu görülmektedir. Psikolojik flört şiddeti özellikle partnerin giyim tarzına müdahale etmek olarak ortaya çıkmaktadır.

"Bir yüzde vermem gerekirse belki %10 karışıyor. Bunu şöyle açıklayabilirim, ben ne giyeceğimi bildiğim için onu rahatsız edecek şekilde giyinmiyorum. Tesettürlü biriyim ben. Tesettüre girmeden önce de çok açık giyinmiyordum. Giyinseydim müdahale eder miydi bu da önemli bir konu. O zaman bence %50'ye çıkabilirdi bu oran." (Katılımcı 1, 2021)

"Karışmaya çalıştı, bunu çok yavaş yavaş yaptı ben fark etmeden. İlk başta her şey güllük gülistanlıktı. Bana hep şeyi empoze etmeye çalıştı sen zaten nerede nasıl giyineceğini bilirsin, nasıl davranacağını bilirsin. Daha sonra ilk başta kabul edebildiği bazı kıyafetler ve birtakım ortamlar bir süre sonra ona batmaya başladı. Bunu giymesen iyi olur, bunu şöyle yapmasan iyi olur, şuraya gitmesen iyi olur. Bir noktadan sonra şuraya gitmeni istemiyorum, bunu giymeni istemiyorum. Üslup değişti ve daha sonra sen buna fırsat

verdikçe alan açtıkça, yapmayacaksın giymeyeceksin. İşi fiziksel şiddete getirebilecek bir insansa, fiziksel şiddet hiç yaşamadım, oraya getirir. Ama bunu buraya getiremeyecek bir insansa işi seni, kaybetme korkusuyla tehdit etmek için ayrılığa getiriyor. Sana kendini kötü hissettiriyor, benim yaşadığım buydu." (Katılımcı 10, 2021)

"Biz beraberken benim iç çamaşırlarımı, bikinilerimi askıya asmam çok şeydi. Hayır insanlar görüyor oraya asamazsın falan. Ben bir kere en yakın arkadaşımla annemin whatsapp konuşmasının ekran görüntüsünü aldım, twitterda paylaştım. Annem arkadaşıma benim odamın fotoğrafını çekmiş bak gör arkadaşının halini diye, her yer dağınık. Gardırobumun bir yerinden de sutyenim çıkmış ama bu kadarcık (eliyle gösteriyor). Ben bunu twittera attım diye benimle kavga etti, ayrıldı. Bana onu sildirene kadar demediğini bırakmadı. Sen insanlara bunu mu göstermek istiyorsuna kadar geldi yani olay." (Katılımcı 2, 2021)

"Bana sürekli kapanmayı düşünüyor musun diyordu. Öyle bir şey olsa da bu sana soracağım, danışacağım ya da sana teminatını verebileceğim bir şey değil bu. Anneannem çok mutlu olur diyor. Valla benimki de olur (gülüyor). Alttan alta işliyor." (Katılımcı 2, 2021)

"Ben çok açık giyinen biri değilim de ilk başta çok korkmuştum. Denize gitmiştik ben bikini giymiştim. Bir daha böyle bir şey giymez misin kendine mayo alabilir misin demişti bana. O zaman tepki vermiştim" (Katılımcı 16, 2021)

Yapılan görüşmeler doğrultusunda partnerin giyim tarzına karışmak erkekten kadına doğru yapılan bir müdahale olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya dahil olan erkek katılımcıların tamamının toplumsal cinsiyet rollerini büyük ölçüde benimsemedikleri görülmektedir. Partnerlerinin giyimine müdahale konusunu ise kişinin güvenliği açısından ele almaktadırlar. Erkek katılımcıların tamamı giyim tarzına müdahale edip partnerinin davranışlarını yönlendirecek bir tavırda bulunmayacaklarını belirtmişlerdir.

"Kız arkadaşım dışarı çıkacak, arkadaşlarının yanına gidecek. Açık giyinebilir, dekolteli giyinebilir ama gideceği yer önemli, kimler olduğu önemli. Ben kıyafetine sadece ortamda rahatsız olmaması için karışırım. Burası Türkiye laf atar, şey yapar. Benim yanımda istediğini giysin zaten ben varım. Ama bir yere giderken sorar bana, sorduğun zaman derim bak şuraya gidiyorsun, eğer kendimi koruyabilirim diyorsan giyin ama hiç uğraşmayayım normal bir kıyafet giyerim giderim diyorsan sevinirim derim." (Katılımcı 4, 2021)

"Yani ben karışmam kız arkadaşımın veya kız kardeşimin nasıl giyindiğine. Sonuçta onun kendi hayatı. Belli bir yaştan sonra düşünüp kendi kendini şey yapabilir. Ama yani çok şey gördüğüm bir şeye karışırım. Abartı derece bir şeye. Onu da uyarırım bir hareket yapmam." (Katılımcı 6, 2021)

"Giyim tarzına karışmayı şöyle kabul edebilirim. Kötü giyiniyordur, tavsiye olarak verebilir. Kötü giyiniyordur dediğim renk uyumu yapamamıştır mesela. Pantolonla t-shirtü uymamıştır öyle karışabilir ama yok çok dekolte vermiş yok çok açık… Ben o kadar şey karışmam. Çünkü benim ablam da giyinir ondan laf etmem yani." (Katılımcı 5, 2021)

Yapılan görüşmelerden hareketle partnerin giyimine müdahale etmek konusunda olduğu gibi geç vakitte partneri yanında olmadan dışarı çıkmak konusu da erkekten kadına doğru yapılan bir müdahale olarak ortaya çıkmaktadır. Kadın katılımcılar, bu konuda partnerlerine müdahale etmediklerini ifade ederken kendilerine müdahale edildiğini aktarmışlardır. Buna karşılık toplumsal cinsiyet rollerini büyük ölçüde benimsemediği düşünülen erkek katılımcılar bu konuyu sorun etmeyeceklerini belirtmektedirler.

"Benim için sıkıntı değil. Ben kendim çıkabiliyorsam, eve 3'te, 4'te bazen 5'te gelebiliyorsam o da gelebilir. Sonuçta o da arkadaşlarıyla yani." (Katılımcı 5, 2021)

"Hiçbir arıza çıkartmam. Buluşur, kendi arkadaşları." (Katılımcı 6, 2021)

"Şuna inanıyorum bana haber verdiği sürece, içim rahat olduğu sürece istediği insanla istediği şeyi yapabilir çünkü ben ne kadar karşı çıkarsam, baskılarsam bunu yapmak isteyen benden habersiz de yapabilir. Kimseyi zorlayamazsın ya da bir noktaya kadar engellersin. Karışmam istediği gibi yaşasın. Bana da karışılsın istemem. Ama ben karışmazdım o karışırdı. O ataerkil bir ailede büyüdüğü için benimle de öyle bir ilişki kurmaya çalıştı. Erkek istediği saatte istediği şekilde dışarı çıkabilir ama sen nereye gidiyorsan benim haberim olmak zorunda ve bir saatten sonra dışarı çıkamazsın. Çünkü sen kızsın ve kendini dışarıda koruyamazsına getiriyordu konuyu." (Katılımcı 10, 2021)

"Bu pandemi öncesi benim yaptığım bir şey, ailemle olsun arkadaşlarımla olsun… Bir sorun yaşamadım bu konuda bana müdahale edilmedi. Ama gündüz vaktinde dışarıda olmayla gece vakti dışarıda olmada partnerimin davranışları arasında fark var mı? Ben bunu hissediyorum. Çok az da olsa, %15'lik bir oran da olsa, direkt söylemese de davranışlarından ben bunu çıkarıyorum." (Katılımcı 1, 2021)

"Askere gitti. Bedelli altını çiziyorum. 3 kızız, doğum günüm. O zaman dedi ki ben askerdeyim, şu an kapalı bir alandayım sana bir şey olsa çıkıp gelemem. Böyle bir kafa yapısı 18 gün. Biz de nezih bir yere, şarap içmeye gidelim dedik. Gitme dedi. Ben de bugün benim doğum günüm, sen 12 ay askerlik yapmaya gitmedin, doğuda da değilsin dedim, gittim. Askerliği bitene kadar çok kötü zamanlar geçirdik yaklaşık 6 gün falan (gülüyor). Askerliği bitti. Uçaktan indi ben kollarımı açtım bekliyorum, benden ayrıldı. Bitti dedi. Saçmalama ne yapıyorsun dedim falan orta yolu bulduk. Ama hiçbir zaman anlayamayacağım bir durumdu bu benim için." (Katılımcı 16, 2021)

Öte yandan giyim kuşama müdahale etmek ve geç vakitte partneri yanında olmadan dışarıda olmak özelinde düşünüldüğünde maruz kalınan psikolojik flört şiddetinin kişi ne kadar bilinçli olursa olsun davranışlarına yön verme gücü olduğu, şiddete maruz bırakılan kişilerin her zaman direnç gösteremediği görülmektedir.

"Ben aslında elimden geldiğince dik durmaya çalışıyordum. Ben istediğimi giyinirim istediğimi yaparım. Ben zaten nerede nasıl davranacağımı, nasıl konuşacağımı, kiminle takılacağımı bilirim ve sen beni böyle kabul ettiysen bir noktadan sonra buna karışamazsın. Ki en başta zaten böyle kabul ediyordu ve bana olayın bu şekilde olduğuna kendimi inandırdı ve bir süre sonra onun davranışları beni şu noktaya getirdi: benim yaptığım yanlış, ben yanlış düşünüyorum. Atıyorum bir etek giydim, evet gerçekten burada bu eteği giymemem gerekiyorduya geliyordu. Aslında giymememi gerektirecek bir ortam yok, sırf o istemiyor diye bana bunu düşündürtüyordu. Bir süre sonra ben yanlış yapıyorumu insan benimsedikçe karşı taraf ne dese, o toleransı vermeye başlıyor. Bazen o lafı oraya getirmeden aa tamam ben bunu giymeyeyim şimdi bir şey söyleyecek, şöyle yapmayayım kavga çıkmasın diye baskılıyorsun kendini, bende öyle oldu." (Katılımcı 10, 2021)

"Mesela yazın bazen annem babam bile gece 2'den 3'ten önce eve girmez. Kız kardeşim de öyle. Çok küçük bir yerde yaşıyorum. Herkes herkesi tanır. Hep dışarıdayız. Ama o yaşadığı şehirde böyle alışmadığı için benim yazın arkadaş ortamımı, hep dışarıda oluşumu çok yadırgıyordu. Kavga ettiğimiz oluyordu ve sırf ben kavga edeceğiz şimdi canımız sıkılacak diye kalkıp eve erken geldiğim de oluyordu. İster istemez davranışlara yön veriyor. Dik dursan da sınırlarını çizsen de artık o kavgadan gürültüden bunalıyorsun ve aman şimdi hiç huzurumuz kaçmasın diye yapıyordum." (Katılımcı 10, 2021)

"Benim en basit örneğin elinde büyüdüğüm bir ablamın nişan eğlencesine gidememek oldu. Ben gitmeyi çok istiyordum. Maddi yetersizliğim olduğu için de gidememiştim ama mesela bunun konusu açıldığında bile ben diyorum ki o benim ablam. Onun etrafında, yanına gideceğim insanlar da benim ağabeyim ablam sayılır. Bana diyor ki hayır olmaz gidemezsin. Sen oraya gidersen ben de arkadaşlarımla çıkar gezerim. Bunu yapmıştı yani bana." (Katılımcı 2, 2021)

Başka bir psikolojik flört şiddeti unsuru olarak, önceki flört ilişkisinde gidilen mekanlara şimdiki partner ile gitmenin ilişkilerde problem yarattığı bazı katılımcılar

tarafından ifade edilmiştir. Ek olarak bu sorunu deneyimleyenlerin kadın katılımcılar olduğu görülmektedir.

> *"Gitmeyiz. Gidemeyiz bu kadar net. Bu konuda problem yaşadım. Daha önceki ilişkim ile şu anki ilişkim arasında bir problem oldu. Bu büyük bir problemdi. Bu yüzden şimdi o eski flörtümle gittiğim yere gitmeyiz gidemeyiz. Ben tek başıma da gitmem. Bir kere gittiğim oldu onda da problem yaşadım." (Katılımcı 1, 2021)*

> *"Sadece mekân değil yazlığa gitmemi istemiyordu benim. Direkt o ilçe, giriş çıkışlarımın kapanması gereken bir yer onun nezdinde. Şimdi şöyle daha özele indirgersem eğer eski erkek arkadaşım hep sahilde takılırdı, o da bilirdi onun orada takıldığını. Orada olup olmadığını bilmiyor, bakmıyor ama benim bakmamdan çok korkuyordu. Ben ola ki sahile kafamı çevirirsem kimi gördün, ne gördün, onu mu gördün, ona mı bakıyorsun? Sürekli bu tarz şeyler yapıyordu. Mesela o sahilden geçerken sürekli elimi tutmak istiyordu. Ben de diyordum ki bu karşı tarafa hakaret ben kimseye bir şey ispat etmek zorunda değilim. Ben bunu yapmayacağım. Buradan kavga çıkıyordu zaten. Ayrılmalar, toksik şeyler. Genelde çok ağır kavgalar ediyorduk bu yüzden." (Katılımcı 2, 2021)*

Bu durumun aksine erkek katılımcılar, benzer durum hakkında herhangi bir sorun deneyimlemediklerini ve partnerlerinin daha önceki flört ilişkilerinde gitmiş oldukları mekanlara gitme konusunda kendilerinin de sorun çıkarmayacaklarını bildirmişlerdir.

> *"Gram umurumda olmaz. Ben etrafımdaki insanlara bakarım. O kafeymiş bu mekanmış hiç umurumda değil. Ben o an eğleniyorsam, o eğleniyorsa mekânın önemi yok benim için" (Katılımcı 4, 2021)*

> *"Şimdi şöyle, bir mekâna eski sevgilimizden dolayı gitmeyeceksek ben o zaman sokağa çıkmayayım. Ben öyle bir şey düşünmüyorum. Ama şu da var sevgilimle, eski sevgilisiyle oturduğu mekâna gitmişiz. Ben hissetmişim eski anıları aklına geldi, dalmış gitmiş. O vibe'ı almışım ondan. Ona biraz karşı*

gelirim. Ama hissetmem lazım sırf eski sevgilisiyle gitti diye şey yapmam. Belki benim de eski sevgilimle mekânım orası?" (Katılımcı 6, 2021)

"Yo rahatsız olmam. O, oraya bir anlam yüklemediyse. Sadece onunla buluştuğum yer gibi düşünmüyorsa ne yapalım oturacağız yani. Havadar, güzel yerse sıkıntı yok benim için." (Katılımcı 7, 2021)

Hem psikolojik hem sosyal flört şiddeti olarak kabul edilen kıskançlık ise katılımcıların çoğu tarafından sevginin göstergesi olarak algılanmaktadır. Kıskançlığı sevginin bir işareti olarak gören tüm katılımcılar bunun bir ölçüsü olduğu ve ancak aşırıya kaçıp, hayata müdahale etme aşamasına gelirse rahatsız olacaklarını ifade etmişlerdir.

"Seven kıskanır ama kesinlikle ölçüsü var. Hassas bir ölçüsü var. Ben kıskanç biriyim ama bunu karşı tarafa belli etmeden kendi içimde tolere etmeye çalışıyorum. İlişkiye zarar vermeyecek derecede olmalı bu. Karşı tarafın sahip olduğu hakları zedelemeyecek düzeyde olmalı. Kişinin kendi arkadaş çevresiyle dışarı çıkması en doğal hakkıdır bunun üzerinden kıskançlık yapılamaz.". (Katılımcı 1, 2021)

"Seven net kıskanır. Net bir ölçü belirtemezsin. Bazen arkadaşından da kıskanırsın. Ona çok yakın görürsün, ondan bile kıskanırsın. Bir ölçü belirtemem." (Katılımcı 5, 2021)

"Seven kıskanır. Tabii ki sınırı var yani bunun toksik durumda olmaması lazım ki insan annesini bile kardeşinden kıskanıyor. Kıskançlık şart yani, kıskanmıyorsan çok da önem vermiyorsundur. 7 yıllık canım ciğerim dediğim arkadaşım 3-4 aylık sevgilisi yüzünden beni engelledi. Çünkü kıskanmış. Gerçek hayatta sevgilisini hiç görmedim bile. Ve her zaman ilişkisi olan insana dikkat ederim. Çok yakın bile olsak hep bir araya kanki derim. Karşı taraf rahatsız olmasın diye. Ona rağmen engel yedim. O yüzden kıskançlığın dozunun arttığı zamanlar çok toksik oluyor. Ayrıldılar öğrendiğim kadarıyla. Bu benimle başlayan kıskançlık en son eniştesinden kıskanmaya vardı." (Katılımcı 7, 2021)

"Kesinlikle kıskanır. Ağabeyimi bile kıskanıyorum bazen annemden. Bu aşkla ilgili bir durum değil. Sevgi sonuçta ölçüsü olmayan bir şey. Kıskanır ama bunun bir ölçüsü var. Karşıdaki insana zarar verdiği noktada bu kıskançlık, o zaman işler değişiyor." (Katılımcı 11, 2021)

"Seven kıskanır. Ben çok kıskanç biriyim ama bunun tabii ki ölçüsü olmak zorunda çünkü ipin ucu kaçarsa işten çıkılmaz bir hal alır. Ama bu seviye nasıl olmalıdır konusunda iki kişi arasındaki ilişki bunu belirler. Ben duracağım yeri bilirim. O da durması gereken yeri bilmeli. Bazısı bir tık ilerisini normal görür ben bir tık gerisini. Seviyeli olmalı diye düşünüyorum." (Katılımcı 14, 2021)

"Seven kıskanır. Ama kişilerin sağlığından götürüyorsa orada bir sorgulanmalı. Ben kıskanıyor muyum yoksa başka duygular mı var diye. Beni ya da karşı tarafı yaralayan bir durum varsa ben yine ilişkimi bir gözden geçiririm." (Katılımcı 17, 2021)

Katılımcıların çoğuna göre fiziksel flört şiddeti daha çok erkekler tarafından, psikolojik flört şiddeti ise kadın tarafından uygulanmaktadır.

"Erkekler diyeceğim. Şu an yaşadığımız toplumun problemlerini görmezden gelemeyeceğim. Kadınlar da çok psikolojik şiddet uyguluyor tamam ama en çok erkekler uyguluyor ve fiziksel şiddet diyorum." (Katılımcı 1, 2021)

"Psikolojik şiddeti kadın yapar. Fiziksel şiddette erkek daha baskın. Erkeğin daha çok yapabileceği bir şey. Çünkü kadınlar zihinleriyle hareket ettiği için bu işlerde yaralayacaksa ya da iz bırakacaksa bunu psikolojik yoldan yapıyorlar. Bende 50 50 ikisi de." (Katılımcı 2, 2021)

"Psikolojik olarak bence kadın. Çünkü kadınlarda fiziksel güç olmadığı için sürekli karşıdaki insanı sözlü olarak ezebiliyor. Ama erkekte o kadar beyin yok. Bu sefer de olay neye dönüyor? Sinirleniyor. Fiziksel şiddete dönüyor. Kadın suçlu veya erkek suçlu diyemem ama bir insana ne olursa olsun bir de

sen ondan güçlü olduğunu bile bile yanlış şeyler yapıyorsan her zaman yanlıştır." (Katılımcı 4, 2021)

"Toplu her şeyi düşünürsem erkek oluyor. Fakat bölersek 5 kategoriye ayrılıyorsa 3'ü kızındır. Fiziksel kızın uygulayabileceği bir şey olmayabilir ama psikolojik, kıskandırma oydu buydu. O sizin dediğiniz fotoğrafları, ekran görüntülerini etrafa yaymaydı hepsinde de en çok kızların parmağı var." (Katılımcı 6, 2021)

"Bence erkekler daha görünürlüğü fazla flört şiddeti uygular, kadınlarsa görünürlüğü daha az ama niteliksel olarak daha fazla flört şiddeti uygular." (Katılımcı 20, 2021)

Toplumsal cinsiyet rolleri gereği erkeklerin daha baskın olmaları ve kadınların sosyal hayatta pasifize edilmeleri şiddeti meşrulaştırarak kadınları şiddete maruz kalmaya daha açık hale getirse de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sadece kadınlara yönelik olmamaktadır. İlişkilerde erkekler de şiddete maruz bırakılmaktadırlar. Görüşmelerde de bazı kadın katılımcılar cinsel flört şiddeti dışında diğer flört şiddeti türlerini uyguladıklarını ifade ederlerken buna paralel şekilde erkek katılımcılardan da flört şiddetine maruz bırakıldıklarını belirtenler olmuştur. Bir görüşmecinin de belirttiği üzere toplumsal cinsiyet rolleri erkeklerin de aleyhine olmakta ve bu roller maruz bırakıldıkları şiddeti görünmez kılabilmektedir.

"Bizim ülkemizde şiddeti erkekler daha çok yapıyorlar. Çünkü çok ataerkil yetiştirilen bir toplumdayız ve erkekler bunu kendilerine hak görüyorlar. Kadınlara karışmayı. Ama benim çevremde çok fazla kadının şiddet uyguladığı, şiddet derken baskın olan kız arkadaşlarım da vardı. Bence onların yaptığı da… Onların yaptığını karşı taraf yapsa kesinlikle flört şiddeti diye bas bas bağırırlardı, ilişkinin içinden çıkmak isterlerdi. Ama kızlar yaptığında bu o kadar flört şiddeti olarak değerlendirilmiyor onların gözünde. Onun karakteri öyle, o kontrol etmeyi sever. Ama erkek yapınca niye flört şiddetine giriyor o zaman? Bunu pek değerlendirmiyorlar genelde." (Katılımcı 10, 2021)

Katılımcılar tarafından cinsel flört şiddeti tıpkı fiziksel flört şiddeti gibi tolere edilemeyecek bir şiddet türü olarak görülse de cinsel flört şiddeti dendiğinde genellikle taciz, tecavüz gibi cinsel flört şiddetinin doruk noktası olan davranışların kastedildiği sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin el ele tutuşmak gibi daha 'sıradan' sayılabilecek davranışlar karşısında yapılacak bir zorlama, bazı katılımcılar tarafından cinsel flört şiddetine tepki gösteriyor olmalarına rağmen kabul edilebilir sayılmıştır.

> *"Bunun kesinlikle tolere edilecek tarafı yok. Bence bir tarafın hayır tamam dediği anda kesilmesi gerekir… Teknik olarak el ele tutuşmaya zorlamak da buna girer ama kişisel olarak cevabım el ele tutuşmak benim için basit bir şey. Ben o durumda kalsam aman bir el ele tutuşacağız ne olacak ki diyebilirim." (Katılımcı 10, 2021)*

> *"Şöyle ki karşı tarafın ihtiyaçları doğrultusunda bir noktaya kadar tolere edilebilir. Yani bir kız doğduğu şartlarla, hayata bakış açısıyla ya da tamamen tercihiyle sevgilisiyle çok yakınlaşmayı reddedebilir. Bunu erkek de yapabilir ama daha çok bunu kızlar yapar. Kızın da bazı şeylerden istemeyerek de olsa fedakârlık etmesi gerekebilir. Mesela elini tutması ona çok büyük zararlar vermez. Ama elini tutmak bile istemeyen birine sen cinsel birlikteliği teklif edersen bunun üzerine bir atak yaparsan. Bu kabul edilemez bir şey." (Katılımcı 7, 2021)*

> *"Bence gereksiz temas da cinsel flört şiddeti olabilir. Sürekli bir yakınlaşma isteği. Bence o tacizdir, bir de karşı taraf istemiyorsa. El ele tutuşmak biraz ilişkinin süresine bağlı. İlk 2-3 ay belki ama bunu seneye dökünce sıkar o da biraz. Bu zamanda hiç olmaz artık." (Katılımcı 8, 2021)*

Cinsel flört şiddeti ile ilişkili olan onay inşası kavramını katılımcıların hiçbiri bilmemektedir.

> *"İlk defa duyuyorum." (Katılımcı 1, 2021)*

> *"Hiçbir fikrim yok." (Katılımcı 3, 2021)*

> *"Hiç duymadım." (Katılımcı 6, 2021)*

"Duymadım, bilmiyorum." (Katılımcı 14, 2021)

Katılımcıların çoğunun toplumsal cinsiyet rollerini benimsemedikleri görülmüştür. Her ne kadar büyük çoğunluk kıskançlığı sevginin bir ölçütü olarak görse de partnerlerinin sosyal çevrelerine müdahale etme noktasında sosyal flört şiddeti uygulama oranlarının az olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerini benimseme düzeyi yüksek olan partnerleri nedeniyle sosyal flört şiddetine maruz bırakılma oranlarının fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

"Onun sevmediğim bir arkadaşı varsa onun olduğu ortama girmem. O gider karışamam. Ama ben gitmem." (Katılımcı 4, 2021)

"Evet hem de çok fazla karışıyordu. Şöyle bir şey var kız arkadaşımın çok erkek arkadaşı varsa o zaman kız arkadaşıma da karışıyordu. Genel olarak karıştığı şey bir erkek arkadaşımın olmasıydı. Genel gerekçesi şu; ben insanları çok iyi tanırım, bu adam sağlam değil. Sadece öz sezileriyle bunu söylüyor. Bu benim özel hayatıma resmen hakaret. Sen kimsin etrafımdaki insanları seçemeyeceğim? Ve ben bundan çok fazla rahatsız olduğum için bunu hep tartışmaya açıyordum." (Katılımcı 2, 2021)

"Bir arkadaşımın benden hoşlandığını düşünüyor. Arkadaşım benimle aynı sınıftaydı. Erkek arkadaşım başka bölümdeydi. Çocuk benden sonra arka sırama oturmuş ve aynı ortamda da görüştüğümüz biri. Çocuk fazla samimi davranıyor insana ama benim yanlış anladığım bir davranış değil. Ama erkek arkadaşımın yanlış anladığı bir davranıştı. O çocuk senden hoşlanıyor, bugün arkana oturur, yarın önüne, sonra yanına oturur ben oradan kalkmanı istiyorum diye ders arasında geldi. Çocuğun önünde beni kaldırmaya çalıştı. Ben de yok işte, böyle şeylere karışamazsın, öyle bir durum varsa ben nasıl davranacağımı bilirim, sen bugün yanına oturdu dersin, yarın aynı ortama geldi dersin. Sonra ortamda erkek sinek vara kadar gider bu olay dedim. Bu ilk ayrılışlarımızdan biriydi. Tabii ki kabul etmediğim için bu durumu ayrıldık ama şunu hissettirdi acaba ben onun içini mi rahatlatamıyorum? Böyle bir şey olmayabilir ama benim içimin rahatlaması için gidip başka yerde

oturamıyor musun? Bu kadar mı değersizim senin gözündeye getirmişti olayı." (Katılımcı 10, 2021)

Kadın katılımcıların çoğu fiziksel ve cinsel flört şiddetinin ilişkiyi bitirmeye sebep olacağını ifade ederken psikolojik, sosyal ve dijital flört şiddetinin ilişkiyi bitirecek kadar büyük sorun teşkil etmediğini düşünmektedirler. Gece geç vakitte dışarı çıkılması ya da kıyafete karışılması gibi konularda kadın katılımcıların direnç göstermemeleri ve davranışlarına yön veriliyor olduğu gerçeği bu bulguyu destekler niteliktedir. Ek olarak bu noktada kadın ve erkek katılımcılar arasında fark gözlenmiştir. Erkek katılımcılar fiziksel ve cinsel flört şiddetine uğramayacaklarını varsayarak psikolojik, sosyal ve dijital flört şiddeti ögeleri ile ilişkinin bitirilebileceğini düşünmektedirler. Bu şiddet türlerinde kadınlara göre toleransları daha düşüktür.

"Bana kalsa aşırı kıskançlığa asla gelemem. Yediğime içtiğime oturuşuma kalkışıma da karışmasını hiç istemem. Ama bunları bir tık da olsa daha önce yaşadım. Bir ihtimal tolere edebilirim ama fiziksel şiddeti kesinlikle tolere edemeyeceğimi düşünüyorum." (Katılımcı 10, 2021)

"Taraflardan birinin bir sebep belirtmeksizin istemediği durumda eğer aynı davranış devam ediyorsa ve üstüne çıkarak devam ediyorsa buradan itibaren artık cinsel flört şiddeti başlamıştır benim için. Karşı taraf bundan mutsuzsa ve bu artık cinsel şiddet diye isimlendirilmeye başlandıysa zaten o sırada tolere tamamen kalkıyor bende. Taraflardan biri mutsuzsa, zarar görüyorsa bunun kabul edilebilir yanı olduğunu düşünmüyorum." (Katılımcı 1, 2021)

"Şimdi arkadaşlarıma karışabilir ama karar vereceğim şekilde. Karışır ama ben uygularım uygulamam o ayrı. Instagram şifremi zaten veririm dedim, sıkıntı yok. Ben çok foto beğenen bir adam değilim, o da onlara ayıp olmasın diye. Onlar da beni beğeniyor. Biriyle sevgiliyken de başkasını takip etmeye çalışmam. Ama arkadaşımdır onun da açıklamasını yaparım zaten. Burada kıskançlığa dönüyor olay. Tabii ki bir raddeden sonra bitiririm" (Katılımcı 5, 2021)

"Mantık çerçevesindeyse ve anlaşabiliyorsak bu çerçevede onunla görüşme çünkü diyebiliyorsa o zaman görüşmem. Ama o böyle çünkü ben hoşlanmıyorum. Neden? Buna cevap yoksa ya da sevmedim onu gibi altı doldurulmayacak şeyler varsa o zaman tekmeyi yer. Çünkü bu naif gelebilir ama ileride farklı oluyor." (Katılımcı 7, 2021)

"Ben bir ilişki kuruyorum ama daha iyiye gitsin ya da aynı kalsın diye. Daha kötüye gidecekse, ben sen yokken zaten iyiyim. Bu kıskançlık olur, psikolojik şiddet olur. Hayatımı etkileyecek noktada ayrılırım." (Katılımcı 15, 2021)

Psikolojik flört şiddetinin kabul edilebileceğini düşünen katılımcıların bunu uygulama eğilimleri de olduğu görülmektedir.

"Aldatmadan sonra bence flört söz konusu olmadığı için flört şiddeti de söz konusu değildir. Normal şiddete de başvurulmamalıdır. Bu tip bir cezalandırma bence uygun değil. Ama ben çok üzüldüysem karşı tarafa da bunu bir miktar yansıtabilirim. Fiziksel kesimlikle hayır ama karşı tarafa psikolojik olarak bir bedel ödetmek bir miktar kabul edilebilir." (Katılımcı 1, 2021)

"Psikolojik şiddet için belki şey olabilir, benim yaptığım. O, bana sırf bir şeyleri dayattığı için arkadaşlarıma karşı, ben de ona aynı şeyi yaptım. Kendimde hak gördüm bu sefer. Beni anlaması için yapmış olabilirim ama sonuç olarak yaptım. Kesinlikle yapılması gerektiğini düşünmüyorum ama yapıladabiliyor." (Katılımcı 10, 2021)

Az sayıda da olsa bazı kadın katılımcılar için ise psikolojik flört şiddeti ögesi olan giyim tarzına müdahale edilmesi ayrılık sebebi olmaktadır.

"Bunu yaşadım ve bitti o ilişki orada. Çünkü annem babam bu duruma karışmıyorsa, partnerimin hiçbir söz hakkı yoktur benim gözümde. Şunu söyleyebilir ya biraz açık mı olmuş? Gideceğimiz yer için çok uygun değil mi diye fikrini belirtebilir. Ama bunu giymeyeceksin. Gitmeyeceksin tarzında kesinlikle konuşamaz. Bikini ile ilgili bir konuydu. Dedim ki şort giysem falan.

Yok. Çözüm sundum baktım olmuyor ve o noktada da bitti zaten." (Katılımcı 11, 2021)

"Bu bana daha önce yapılmıştı. O zamanlar çok tatlı dille cevap veremedim dedim ki şu an bunu yapıyorsa ileride daha fazlasını yapacak. Çevreme baktığımda, haberlerde gördüğüm o acılar beni korkuttuğu için bir kadın, bir kız çocuğu olarak bunu tolere edemiyorum. O insanla bağımı koparırsam sanki daha mutlu olacakmışım gibi hissediyorum." (Katılımcı 12, 2021)

"Bir kere cinsel şiddet asla tolere edemeyeceğim bir şey. Yaşantıma karışmasını, şununla görüşme, bununla görüşme, şuraya gitme, şunu giyme bunlar benim çizgilerim. Fiziksel şiddetten bahsetmiyorum bile. Silerim geri dönüşü yok. Sosyal medyada da onu takipten çıkar falan hoşlanmam. Kavgaya girilebilirim. Geri adım atmıyorsa da ben sonlandırırım herhalde." (Katılımcı 18, 2021)

Katılımcılara aldatılma özelinde soru yöneltilerek aldatıldıklarında ne tepki verecekleri, şiddetin herhangi bir türüne başvurup başvurmayacakları ölçülmeye çalışılmıştır. Katılımcılar için flört şiddetinin haklı gerekçesi olamaz. Fakat toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen katılımcı 8 için flört şiddetini haklı kılacak olası bir senaryonun mevcut olduğu görülmektedir.

"Aldatmak bir gerekçe olarak görmüyorum. Aldattıysan bu ilişkiden soğumuşsundur, karşıdakine de ben senden ayrılmak istiyorum cesaretini gösteremiyorsundur. Bunu bir gerekçe olarak görmüyorum. Ya eğer aldatıysa karşındakinin sana olan saygısı bitmiştir. Ama bunu tatlı dille çözebilirsin, tamamen bitirirsin. Ama gidip şiddet uygulama… Ya ben şiddet uygulamaya karşıyım. Aldatmış bitmiş gitmiş işte olayı kapat bitsin." (Katılımcı 6, 2021)

"Şiddet şiddettir. Haklı gerekçesi olamaz. Hafifletilemez. Psikolojik de fiziksel de affedilemez. Vurdun daha mı iyi oldu?" (Katılımcı 12, 2021)

"Olamaz haklı bir tarafı, aldattıysa bile kendini kandırmıştır. O beni kandırdığını zannetmiştir sadece. Evet üzülürüm ama karşılığında bir şey yapma gereksinimi duymam. Karşılığında bir şey yapmaya da gücüm olmaz sanırım çekilip üzüntümü yaşamayı tercih ederim." (Katılımcı 14, 2021)

"Çevremdeki örneklere bakıyorum. Çocuk kızın ağzının içine düşmüş, tatillere götürmüş, mücevherler almış, ev açmış. Evli değiller, bir şey değiller. Bu kız çocuğu aldatıyor. Bence çocuk kızı dövebilir. Buna haktır yani." (Katılımcı 8, 2021)

Ekonomik flört şiddeti ile ilgili katılımcılar partneri tarafından çalışacakları iş konusunda fikir beyan edebileceklerini ama karar verilemeyeceğini, bir işte çalışmasının engellenemeyeceğini ifade etmişlerdir. Sadece toplumsal cinsiyet rollerini benimsediği düşünülen katılımcı 8 partnerinin çalışacağı işe karışmasını hatta çalışmasını istemediğinde bu isteğe olumlu cevap vereceğini belirtmiştir.

"Açıkçası gideyim, çalışayım diye ölen biri değilim. Ben evde vakit geçirmekten hoşlanıyorum. Ver maaşımı oturayım evde derim." (Katılımcı 8, 2021)

"Çalışmaktaki tek amaç para kazanmak değil diye düşünüyorum. Sosyal çevre, sevdiği işi yapıyorsa hobi gibi gelebilir. O yüzden bunu söylememeli kimse." (Katılımcı 13, 2021)

"Buna da tepkim hayır olur. Mevzu sadece para kazanmak değil. O yüzden hayır hayır ve hayır." (Katılımcı 16, 2021)

"Karıştırtmam. O kadar zor eğitim öğretim yıllarından geçiyorsunuz. Yarın bir gün çalıştığınızda aman yapma dediğinde insanı kırar üzer değil mi? Çok büyük konuştum ama ben karıştırtmam." (Katılımcı 12, 2021)

"Para kazanmak bu devirde zor. İleriki devirde nasıl olur bilmiyorum da şöyle söyleyeyim eskiden tamam kadın çalışmazmış erkek çalışırmış. İkisi de okumazmış belki ama bu devirden sonra okuyup iş sahibi olmayacak kadın ve

erkek zor bulunur. İki taraf da çalışmalı. Ama sen orada çalışma demem tavsiyede bulunurum sadece." (Katılımcı 6, 2021)

Dijital flört şiddeti söz konusu olduğunda katılımcıların çoğu sosyal medya hesaplarının şifrelerinin bilinmemesinden yana tutum göstermektedir. Sosyal medya hesaplarının özel alana dahil olduğunu ve buna saygı duyulması gerektiğini düşünmektedirler. İlişkide güvensizlik oluşmadığı, şüphe olmadığı takdirde partnerlerinin sosyal medya şifrelerinin istemeyeceklerini ve kendilerinden de istenmemesi gerektiğini belirtmişlerdir.

"Benim başıma geldi böyle bir olay kesinlikle kabul etmedim. Daha sonrasında kabul etmedim ve hiç mantıklı gelmemişti. Orası senin kişisel alanın ve arkadaşlarınla bir şeyler paylaştığın alanın ve sevgilinin şifresini bilmesine kesinlikle gerek yok. Buradan çok büyük sorunlar çıkabileceğini de düşünüyorum. Senin hakimiyetin benim elimde algısı ister istemez aşılanıyor." (Katılımcı 9, 2021)

"Bu devirden sonra sosyal medya çok özel bir alan oldu. Onun dışında da bir hayatım var. İster bu yüz yüze olsun, telefon olsun, ister sosyal medya olsun. Benim de onun bilmesini istemediğim şeyler olabilir. Onun da benim bilmesini istemediğim şeyler olabilir. Sırf instagram şifresini vermek istemediğim için bana trip atarsa bu bana saygısı olmadığı anlamına gelir. 16-17 yaşındayken yapmıştım en son ama şimdi istemem." (Katılımcı 6, 2021)

"O benimkini bilmiyor ama onun instagram hesabı benim telefonumda açık. Zaten güvenimin sarsılması sonucunda bunu talep ettim. İlk başta da onaylamadı ama itiraf etmek gerekirse hırla gürle, samimi olmak gerekirse bunun adı zorladır, zorla aldım. Kavga gürültü olmadı ama çok da gönüllü olduğunu düşünmüyorum. Bu güvensizlik sonucunda meydana geldi ve eğer vermeseydi güvensizliğim artarak devam ederdi." (Katılımcı 1, 2021)

Öte yandan partnerlerin birbirlerinin sosyal medya şifrelerini bilmemesi gerektiğini düşünen katılımcıların yine bir dijital flört şiddeti unsuru olan telefonlarının kurcalanması davranışını tolere ettikleri görülmektedir.

"Şifremi istemişti de vermemiştim ben. Ben onunkini bilmiyordum zaten. Ben direkt aşağıladım, ilkokulda mıyız neyin şifresi dedim. O da o an ezildi. Ama şöyle bir şey var ben yanındayken mesela sürekli bakıyordu her şeyime." (Katılımcı 2, Yaş 23, Kadın)

"Ben şifre istemem, özeli onun. Ama telefonu bir verir misin bir şey bakacağım derim." (Katılımcı 4, 2021)

"Şifreyi isterse mantıklı neden sunmak zorunda. Eğer karıştırmak için istiyorsa o gün o ilişki biter. O güven sorunu demek çünkü. Ben bir şeylerden şüpheleniyorum, şifreni ver bende dursun. Bu çok sıkıntı bir şey. Ama yanımdayken telefonumu kurcalaması benim hoşuma bile gider. Onun da kalbi temiz olsun. Benim de içim rahatlasın. İstediğimiz zaman telefonlarımıza bakabiliyoruz. Telefon şifrelerini biliyoruz. Bu güvensizlik değil ama din üzerinden yanıtlayayım. Mesela Allah'a inanıyorum ama bir fırsatım olsa da görebilsem. Bu benim inancımdan azaltmıyor ama neden desteklemeyeyim bunu." (Katılımcı 7, 2021)

Sosyal medya şifrelerinin paylaşılmaması dijital flört şiddetini önlemeye yardımcı olsa da bu konuda bilinçli olmanın tek başına yetmediği, eğer taraflardan biri toplumsal cinsiyet rollerini benimsiyorsa dijital flört şiddetine farklı biçimlerde maruz kalındığı görülmektedir.

"Ben o sosyal medyada ne yapar hiç bakmıyordum. İlişki içindeyken hiç bakmıyordum. O bakıyordu. Aramız gayet iyi mesela, ufak tripkolik bir şey beğenmişim ama gerçekten beğendiğim için beğenmişim. Anında bana ekran görüntüsü. Sen bunu niye beğendin? Onu çok yapıyordu, her şeyime hep bakıyordu." (Katılımcı 2, 2021)

"Ben yapmıyordum ama o son zamanlarda yapmaya başlamıştı. Mesela twitterda birisi bana mention atıyor ve bu kim diye ekran görüntüleri gelmeye başlamıştı. Çok rahatsız oluyordum. Ayrılığa giden süreci hızlandırdı. Çünkü bana saygısızlık gibi geldi biraz. Hem sorduğu kişileri sorarken tanımadığı

kişilere karşı hoş olmayan kelimeler kullandığı için hem de benim özgürlük alanıma dahil olmaya çalıştığı için hızlandırdı" (Katılımcı 13, 2021)

Katılımcıların en çok maruz bırakıldıkları flört şiddeti türlerinden birinin ısrarlı takip olduğu ortaya çıkmıştır. Burada katılımcıların ısrarlı takibi özellikle lise döneminde yaşadıklarını belirtmiş olmaları önemlidir. Katılımcılar 18-25 yaş aralığında olsalar da flört ilişkilerinin lise dönemlerinde başlıyor olması ve bu yaş grubunun flört şiddeti konusunda daha bilinçsiz olmaları onları flört şiddetine maruz bırakılmaya daha açık hale getirmektedir.

"Eski sevgilim yapmıştı bunu. Gecenin 4'ünde ailemle yaşarken evin kapısına geliyordu. Kimseyle birlikte olamazsın. Başka kimseyi sevemezsin. Başka kimse seninle birlikte olamaz. Beni burada herkes tanır falan, kolumdan tutmalar, kolumu morartmalar." (Katılımcı 16, 2021)

"Benim bir önceki ilişkim biteli 7 sene olmuş. Hala 3- 4 ayda bir kesinlikle istemediğimi belirten net cümleler kurduğum halde, problem çıktığı halde hala başka numaralardan aranıyorum. Çeşitli şekillerde önüme düşüyor, sosyal medyadan mesaj istekleri vs. rahatsız ediliyorum. Şu an için zararlı olmadığını düşünüyorum, hayati anlamda, ama onun dışında onun bana verdiği o anlık üzüntü ve sinir bile aslında yeterli. Şu an mevcut bir ilişkim var ve karşı taraf bunu gerçekten iyi tolere ediyor belki ben o kadar yapamazdım. Çünkü yaklaşık 6 senedir aralıklarla ortaya çıkan bir problem var. Geleceğe dair bende kaygı uyandırıyor; çünkü çok uzun zaman geçmesine rağmen devam ediyorsa ileride daha büyük sorunlar çıkar mı diye düşünüp endişeleniyorum. En son 4 ay falan oldu mesaj geldi bana, artık dedim ki bir kere daha olursa aileme söyleyeceğim. Uzun vadede sorun olmuyor ama 4-5 ayda bir, bir yoklama kendini hatırlatma, zararsız boyutta da olsa rahatsızlık verecek durumu geçmeye başladı" (Katılımcı 1, 2021)

Israrlı takibin özellikle ayrılık sonrası deneyimlenen bir flört şiddeti türü olduğu görülmektedir ve diğer flört şiddeti türleri gibi önemli sağlık sorunlarına yol açtığı için aynı zamanda bir halk sağlığı sorunu olarak da ortaya çıkmaktadır.

"Ayrılmak istemediğini söylüyordu. Ben de bitmesi gerektiğini söyledim bu ilişkinin. 1 ay sonra falan hala üsteledi. Takipler, telefonlar mesajlar bitmedi o bir ay falan. Hatta abartmıyorum geçen sene Eylül, Ekim ayında falan yeni yeni… Yani 1 2 sene falan sürdü… 23 Haziran seçim günü hatta son bir konuşma yaptık o zaman kayış koptu. O dediğiniz şeylere ben maruz kaldım yani. Onun bana olan sevgisi artık nefrete döndü. Nefrete dönünce de bana karşı kıskandırma şeyleri abartı olmuştu. Laf sokmalar falan. Benimle en son bir şey konuşmak istedi. Hayır dedim. O da konuşalım dedi son bir kez. Tamam dedim o kadar yılın hatırına yine kırmak istemedim. Gece 12:00'de oturduk. Sabah 7'de eve gittim, yattım. Ondan 2 ay sonra ayağa kalktım. Vertigo vurdu, saçlar döküldü, hastalandım, ilaçlar kullandım. O geceki konuşmasından sonra benim hayatımda çok şey değişti. Fiziksel anlamda da psikolojik olarak da. Dövebilseydi 1 ayda 10 günde geçerdi ama ben hala atlatamadım o şeyleri üzerimden." (Katılımcı 6, 2021)

"16-17 yaşlarımda 3 ay süren bir ilişkim vardı. Okul zamanı, lise zamanı nasıl diyeyim görüşüyorsun el ele tutuşuyorsun. Kafede oturuyorsun öyle boş boş geçiyor yani. Bundan karakolluk oldum. Fazlaca şiddete uğradım ve psikolojik olarak çöküş yaşadım o yaşlarımda. Çok fazla arıyordu, yazıyordu. Neden açmıyorsun yazmıyorsun işte. Bizim ayrılmamıza kimse müsaade edemez. Biz bir yerde anlaşamıyorduk ve ben de medenice ayrılmak istedim. Oradan sonra film kopmaya başladı. Sonra ben instagramda bir story paylaşıyorum. O da evimin balkonundan paylaşılmış. Orayı beynine kopyalayıp, o lokasyonu nasıl buldu bilmiyorum. Orayı buldu. O fotoğraftan orayı buldu. Film koptu. Beni bilmediği bir adreste nasıl buldu bilmiyorum. Saplantılı tipe döndü bu. Evimin oradaki parka geldi. 2. gelişinde yaz ayındayız akşamüzeri annemle parkın oralardayız. Beni arıyor sürekli ve ben kapatıyorum. Annem fark etti dedi kim arıyor, ver ben konuşacağım. Dedi ki ben sizin oradaki parka geldim. Saat 11 buçuk civarı falan. Annem tamam bekle birlikte geleceğiz dedi. Belinde silahla geldi ve ben bankın oraya otururken gördüm. Nasıl erkekler toparlanıp otururlar ya o sırada gördüm. Annem fark etti. Ben hiçbir şey yapamadım. Annem hem kendini

sakinleştirmeye çalışıyor hem gördüğünü aksettirmemeye çalışıyor. İşte diyor ki çok küçüksünüz, daha çok yolunuz var, anlaşamıyorsanız ayrılın, sonra kader var birleşirsiniz edersiniz falan çocuğu ikna etmeye çalışıyor. Bu gidiyor. Sonra aramalara devam ediyor. Bu aramalar devam edince ben çöküş yaşadım. Whatasppım yok, bütün sosyal medya hesaplarım kapandı, izimi kaybettirmeye çalışıyorum, kaybettiremiyorum. Sonra karakola gittik. Bütün konuşmaların dökümü var. Bu şekilde tehdit alıyorum falan. O zaman çocuk şubedeyiz tabii. Adam dedi ki şikayetçi misiniz? Ben dedim ki son bir kez annem arasın annesiyle mi konuşuyor, babasıyla mı konuşuyor artık kendisiyle mi konuşuyor kiminle konuşuyorsa konuşsun. Bu işin ucu mahkeme. Aradı önce kendisi açtı. Eğer kızımın peşini bırakmazsan şikâyet edeceğim. Bir hengamede telefonu annesi aldı işte senin kızın şöyle yaptı falan. Annem annesine karakol lafını söyledikten sonra senin kızın benim oğlumun peşini bıraksın deyip telefonu suratımıza kapattı. Sonra da kimse ne aradı ne sordu." (Katılımcı 3, 2021)

Israrlı takip ile ilgili bir diğer önemli bulgu ise kadın katılımcıların bundan genellikle yeni bir ilişkiye başladıklarında ya da bir erkek arkadaşım var dediklerinde eski partnerlerinin ısrarlı takiplerinden kurtulmaları olmuştur.

"Ayrılmak istediğim zaman evimin önünde saatlerce beklediği zamanlar oldu. Babam evdeyken zile basmakla tehdit etti. Bir kere ben arkadaşımla görüşmüştüm, onunla birlikteyken gelmişti nerede olduğumu sormuştu. En sonunda söylemiştim ben de eve dönecektim zaten. Anında geldi sanki beni takip etmiş gibi. Arkadaşım erkekti. O da tedirgin oldu gelişi mevzuya gelir gibiydi. İyi misin? Gitmeyebilirim, yanında durabilirim dedi. İşte hayırdır biz neyiz burada? Adam mı kesiyoruz, ben bu kızın sevgilisiyim tarzı şeyler oldu. Annem telefonda oğlum olmuyorsa bitti dedi. Ona da zaten sen de beni sevmiyordun kurtuldun benden dedi. Hayatımda biri var dedim. Yoktu ama dedim." (Katılımcı 2, 2021)

"Lisedeki erkek arkadaşımla ayrılmıştık. Ben üniversiteye geçmiştim. Çalışıyordum iş yerime geliyordu, kapıda bekliyordu. Hatta tehdit mesajları

atıyordu. Eğer benimle gelip konuşmazsan seni rezil ederim. Sürekli arıyordu engelliyordum. Arkadaşlarından arıyordu. İşten çıkıyorum önümü kesiyor. Gel konuşacağız diyor. Kolumu tutup fiziksel şiddet boyutuna ilerletti bunu. Gerçekten benim için çok zor bir dönemdi. Sağlık sorunları bile yaşadım. Psikolojim fiziksel anlamda da beni etkilemişti. Benim gözümün önünde kollarını kesmeye çalışmıştı. Eğer benimle olmazsan kendimi keserim diye. Ben de o kadar dolmuşum ki ne yaptığın umurumda bile değil diye arkamı döndüğümde gerçekten yerdeki şişeyi kırıp kolunu kesmişti. Artık koşarak uzaklaşmıştım. Yine bir gün oturduğum sitenin önüne gelmişti. Tekrar olalım seni seviyorum istekleri. Bir ara elimde su şişesi vardı açıp suratına boşaltıp koşarak uzaklaşmıştım. Şu an belki de 4 yıl oldu ama her memleketime, evime gittiğimde karşıma çıkacak mı diye korkuyorum ve ona benzeyen birini gördüğümde çekiniyorum. Bana yine bir süre mesaj atmaya devam etti. Tatillerde de memleketime dönmemeye çalıştım. Yeni erkek arkadaşım olduğunu görünce kendi kendine bıraktı sanırım." (Katılımcı 13, 2021)

"Ortak bir erkek arkadaşımız var. Aslında onun arkadaşıydı beni tanıştırdığı. Çok severdim onu. Ondan yardım istemiştim. Olaya müdahale etti ve çok uzun bir süre onu yalnız bir yere göndermedi. Dolayısıyla karşıma çıkmadı, çıkamadı. Beni huzursuz edecek bir davranışta bulunamadı. Arkadaşımız hep onu kolladı. Ben de bir daha maruz kalmadım." (Katılımcı 16, 2021)

Bazı kadın katılımcılar maruz bırakıldıkları flört şiddetinin sebeplerinden birinin partnerlerinin ataerkil aile yapısı ile ilgili olduğunu düşünmektedirler.

"Daha ataerkiller. Baba çok baskın, çok sinirli ve hatta hiç anlatmadı ama ben şiddet bile olduğunu düşünüyorum. Ailedeki herkes babayı alttan alıyor. Ve onun kendi içinde hep babasıyla çok büyük bir kavgası var. Saygı göstermeye çalışıyor kendince ama sevmiyor. Sürekli kavga ediyorlar. Bir gün o kadar kavga etmişlerdi ki babasına olan sinir yüzünden ben sinirinden duvarları yumruklayıp ellerini kanattığını gördüm. Babasının şiddeti var mıydı hiç bilmiyorum, hiç anlatmadı ama neden olmasın da diyor insan.

Bence evde şiddet görmemiş biri kolay kolay bu cesareti alıp da karşısındaki insana göstermez." (Katılımcı 10, 2021)

"Ben denize girerken, o sürekli sağına soluna bakıyormuş bakan biri var mı diye, babası siz evlendiğinizde ne olacak diyormuş. Sen hep böyle sağına soluna mı bakacaksın? Ben de bana bunu söylediği zaman siz sapıksınız ben buradaki herkesin eline büyüdüm dedim. Senin sağına soluna bakmana gerek yok ama sizin zihniyetiniz… Ben hep söylüyordum. Hiç lafımı sakınmıyordum. Ama işte bitirmemiştim neden bilmiyorum. O an içinde bulunduğum şey ne bilmiyorum. Şu anki aklım olsa 1 saniye bile dayanmam." (Katılımcı 2, 2021)

Bazı katılımcıların deneyimledikleri flört şiddetine rağmen ilişkilerini bitirmeme sebebi olarak olayı yaşadıkları an durumu iyi değerlendiremedikleri ve şiddet döngüsünü kıramadıkları görülmektedir.

"Biz ilk sevgili olduğumuzda çok sevgi dolu, beni çok seviyor, istediğim her şeyi yapıyor, bana kendimi prenses gibi hissettiriyordu. Çok modern ve açık görüşlü biri olarak tanımıştım onu. Öncesinde de 1 senelik arkadaşlığımız vardı. Kız arkadaşlarıyla çok samimiydi, erkek arkadaşları vardı. Hatta ona nazaran ben daha kapalı görüşlüydüm. Beni çok sevdiğini hissettim ve onun kadar yoğun hislerim olmasa da deneyelim dedim. Çok ilgiliydi ilk başlarda. O kadar şımarttı ki beni sonra nasıl olay büyük kavgalara döndü hiç anlamadım. Ve her seferinde ayrıldıktan çok sonra fark ettim. Benimki biraz hırs yapmak olmuş. Ben her seferinde tekrar o ilk zamana dönecek, tekrar gözümün içine bakacak hırsıyla ki öyle oluyordu. Her barıştığımızda çok nadirdir arayıp sorduğum. O arardı özledim, özür dilerim, hatamı anladım… Tekrar ilk 1- 2 hafta masal gibi sonra hop başa dönüyoruz." (Katılımcı 10, 2021)

"Beni çok uyaran oldu ama hiç onları dinlememiştim. Onlar ilişkime karışıyor zannetmiştim hatta zaman zaman suçu onlara da atmıştım. Belki payları olmuştu ama sizin yüzünüzden böyleye getirmiştim kendi içimde.

Sonra öyle olmadığını gördüm. Dönüp dolaşıp haklıymışsınıza geliyor olay." (Katılımcı 10, 2021)

"Toksik dediğimiz şey bu zaten kopamıyordum. Flört şiddeti bulunan bir ilişkiden çıkmak çok zor. Zaten flört şiddetini yapan kişi aslında sen ondan her ayrılmaya çalıştığında seni bir şekilde elinin içine almaya da çalışan kişidir. Sen gitmek istediğin zaman tutup kendine getiriyor ve bir süre sonra bunun normal olduğunu düşünüyorsun. İlişkinin içinde kalıyorsun. Gözünü açıp da şey yapmak bazen çok kısa sürebilir o insanın kârı oluyor ama bazen de çok uzun sürüyor." (Katılımcı 2, 2021)

"Mutsuzum yani. Şu an sadece sevgimden kalıyorum. Onun sevme tarzının bu olduğunu kabullenmeye çalışıyorum herhalde. Sevildiğime emin olduğum bir yerdeyim diyebilirim. Mesela bu sebeplerden ilişkiyi bitirsem asla anlamayacağını düşünüyorum. Ama kendimde şunu hissediyorum. Bir önceki ilişkimde de böyle olmuştu o da çok yıpratıcı bir ilişkiydi. Ayrılmam gerektiğinin farkındaydım, o bilinç yüklendi ama bırakamıyorum. Yine çok seviyorum ölüyorum bitiyorum aşığım. Bu sefer bu ilişkinin biteceğini kendi kendime kabullenip, kendi kendime durduk yere, karşımdakine göre durduk yere ağlayıp, üzülüp yatak döşek yatıp 2-3 kilo verip böyle bir ayrılık sürecini kendi kendime yaşayıp sonra görüşürüz bye bye deyip gitmişliğim var. Sanki şimdi de o evredeyim. Kendi kendimi mutsuz ediyorum, ağlıyorum, oturuyorum, düşünüyorum. Kendi kendime günü zehrediyorum. Eskiden nasıldım diye bakıyorum, düşünüyorum. Şu an öyle bir evredeyim." (Katılımcı 16, 2021)

Katılımcıların bir kısmı flört şiddetine maruz bırakıldıklarında ilk etapta ailelerinden, arkadaş gibi gördükleri aile üyelerinden ve arkadaşlarından destek alacaklarını ifade etmişlerdir.

"İlk önce ailemle bir konuşurum. Sonra yakın arkadaşlarımla konuşurum. Bu devam ediyorsa. Ben onunla konuşmaya çalıştıktan, anlaşmaya çalıştıktan sonra da hala anlaşamıyorsam ve bu şiddete maruzsam bilmiyorum…

Psikolojik olarak çok değil de hani fiziksel olarak uğrarsam bu iş karakolda bitebilir." (Katılımcı 3, 2021)

"Aileme, direkt anne bana olmasa da benden büyük ablam, kuzen gibi kişilere başvururum. Akabinde ailemle paylaşamayacağım durum varsa avukat olabilir." (Katılımcı 1, 2021)

"Annem ve teyzeme söylerim. Arkadaşlarıma pek dert anlatmam dost kazığı çok yedim. Sonra babama ve amcalarıma. Onlardan akıl alırım." (Katılımcı 19, 2021)

Ek olarak katılımcıların çoğu flört şiddetine maruz bırakılan arkadaşlarına müdahale edeceklerini ifade etmişlerdir. Bu iki bulgu flört şiddetinde arkadaş desteğinin profesyonel destekten daha ön planda olduğunu göstermektedir. Bu sebeple kişilerin bilinçlenmesi hem kendi flört ilişkilerinin daha sağlıklı kurulmasını hem yapacakları müdahalenin daha faydalı olmasını sağlayacak, müdahale sırasında yapılması muhtemel hataları engelleyecek ve şiddetin bitirilmesi noktasında daha faydalı olacaktır.

"Müdahale ederim. Aynı şey benim başıma gelse de insanın gözü kör oluyor. Öyle bir şey oluyor ki bunun adı aşk değil. Alışkanlık olabilir. İnsanın gözü kör oluyor." (Katılımcı 12, 2021)

"Müdahale ederim. Yakın bir arkadaşımsa. Normal bir arkadaşımsa bir yere kadar kişiler arasında kalabilir ama baktım ciddi anlamda zarar veriyor psikolojik ya da fiziksel olarak. Fizikselde zaten toleransım daha da az. Bir yere kadar belki sessiz kalırım ama bir eşik değerinden sonra müdahale ederim arkadaşlığımın biteceğini bilsem bile." (Katılımcı 1, 2021)

"2 gündür deli bir olay var başımda. Arkadaşım evli bir adama kendini kaptırmış durumda iğrenç, üzücü bir olay yaşıyorum. Ve elimden gelen, ayrılmaları için her şeyi yapıyorum. Hatta bugün arkadaşımın kız kardeşine ulaşıp onunla konuştum bu olayı beraber aşmalıyız, bir şey yapmalıyız dedim. Şunu yapmayı düşünüyorum, arkadaşıma bir süre tanıdım bu süre içinde kendisinin bırakmasını söylüyorum, her gün darlıyorum. Arkadaşımı çok

seviyorum hayatında ben olmayayım ama o toksik ilişkiden kurtulsun. Kendi hayatını düzenli yaşasın diye uğraşırım." (Katılımcı 7, 2021)

"Böyle bir şey başıma geldi ve müdahale ettim. Müdahaleden kastım şu arkadaşımla konuştum. Sana iyi gelmiyor ve sana gerçekten çok zarar veriyor diye. Ama arkadaşımın bu şekilde görmek ve anlamak istemediğini fark ettim. O yüzden birkaç kere konuşmanın sonrasında daha fazla müdahale etmedim. Kendisi bir süre sonra gördü ama kendisi görene kadar daha müdahale etmedim." (Katılımcı 9, 2021)

Teknolojik gelişmelerin hızla yayıldığı günümüz dünyasında sosyal medya önemli bir yere sahiptir. Sosyal medya üzerinden haberdar olunan ve adil olmadığı düşünülen dava sonuçları, yine sosyal medyadaki tepkiler üzerine yeniden değerlendirilerek suçluların cezalandırıldığı örneklere rastlamaktayız. Bunun etkisi olarak bazı katılımcılarda hukuk sistemine karşı güvensizlik oluştuğu ve adli yollara başvurmaktansa seslerini sosyal medya üzerinden duyurmaya çalışacakları önemli bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır.

"Önce anneme söylerim büyük ihtimalle. Ön görülemeyecek kadar büyük bir şeyse hastaneden darp raporu alayım gideyim polise vereyimden önce ben şu sıralar twitterda anlatmak, ifşa etmek… Bu şekilde sosyal medya aracılığıyla karşı tarafı duyurmak isterdim. Diğer türlü çok bir güvencim yok." (Katılımcı 2, 2021)

"Bir yere başvurur muyum bilmiyorum. Şiddetin boyutuna da bağlı ama çok çok fazla bir şey olsa polise başvururum ama diyelim 1-2 tokat oldu… Ya polise başvurmam çünkü altından bir şey çıkacağını düşünmüyorum. O yüzden başvurmam." (Katılımcı 9, 2021)

"Sanırım arkadaşlarımla bu durumu konuşurdum ama bir yere başvurmazdım. Hiç başıma gelmedi hiç düşünmemiştim. Polise gider miyim diye düşünüyorum ama yani hiçbir şey yapmayacaklarını biliyorum onların da. Gerçekten cezalandırılacağını bilsem giderdim ama hiçbir şey

yapmayacaklarını biliyorum. O yüzden muhtemelen gitmezdim. Belki çok kötü hissedersem ağabeyime söylerim." (Katılımcı 11, 2021)

"Bir yere başvurur muyum ya da başvurmalı mıyım onu düşünüyorum aslında. Kendi adıma söyleyeyim başvurdum, işe yaramadı. Bir kadınsa kişi başvurulmalı mı bilmiyorum, zaten bir işe yaramayacak. İlla başvurmak gerekiyorsa sosyal medya, kadın dernekleri ve siyasi örgütler diyebilirim. Aklıma başka bir şey gelmiyor. Bugün bir kadının mahkemesinde cezayı kadın örgütleri ya da dernekler sağlıyorsa çok da şey yapmamak lazım." (Katılımcı 20, 2021)

Katılımcıların çoğunun flört şiddeti karşısında neler yapılması gerektiği ve hangi haklara sahip oldukları konusunda yeteri kadar fikir sahibi olmadıkları görülmüştür. Flört şiddetine dair maddeler barındıran ve ısrarlı takibin ilk kez hukuki tanımını yapan İstanbul Sözleşmesi'nin ise bazı katılımcılar tarafından fesih durumu söz konusu olduğunda sosyal medyada geniş yer bulması sebebiyle haberdar olunan ve okunan bir sözleşme olduğu görülmektedir.

"Ben İstanbul Sözleşmesi'ni özellikle Türkiye'nin çekilmesi söz konusu olduğunda gündeme geldiğinde, öncesinde biliyordum sözleşmenin adını içeriğini ama tek tek maddelerini okumamıştım. Olay gündeme geldiğinde açıp okudum madde madde." (Katılımcı 10, 2021)

Sosyal medya aracılığıyla bilgi edinen bazı katılımcıların ise İstanbul Sözleşmesi hakkında yanlış bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

"Hepsini okumadım ama bununla ilgili makaleler okudum. Postların altını okudum. Sözleşmenin özetini okudum. Habertürk'ü vs. hukukçulardan da siyasetçilerden de dinledim. Üzülüyorum, çok üzülüyorum keşke geri gelse. Sadece kadınlar için değil, eşcinseller için yani insan için aslında. %100 emin olmamakla birlikte sanırım bir kısmı toksik bir şey. Bir kadın tacize uğramadığı halde tacize uğradım derse bu erkeğin başı yanıyormuş gibi bir madde var. Yani bunun önünü açabilecek bir madde var. Otobüste mesela beni taciz etti dediği an suçlu konumuna düştüğü gibi düşündüm. Ama bu

maddeyi düşünmeme rağmen bu sözleşmenin arkasındaydım." (Katılımcı 7, 2021)

Genel olarak katılımcıların İstanbul Sözleşmesi'nin feshedilmesini olumsuz karşıladıkları, bu sözleşmeye ihtiyaç duyulduğunu düşündükleri görülmüştür.

"İstanbul sözleşmesi var ama uygulanmıyor, ortada yok. Bu konu hakkında çok fazla site, haber takip ediyorum. Özellikle Türkiye kadın dernekleri federasyonları var, ödevim de var oradan da yakın takipteyim. Milet avaz avaz bağırıyor. Eylem oluyor, başka bir şey oluyor. Tüm maddeleri okumaya çalıştım ama aklımda kalanları anlamaya çalışıyorum. Sözleşmenin iki taraf için de olumlu olacağını düşünüyorum sadece kadınlar için değil." (Katılımcı 3, 2021)

"Bu ülkede kadınlar çok şiddet görüyor. Bunun için bir şey yapılması gerekiyorsa bu da İstanbul sözleşmesi bence en azından başlangıç olarak. Sonra erkeklere eğitim tarzında… Bence gerekli bir şey İstanbul sözleşmesi böyle düşünüyorum." (Katılımcı 4, 2021)

"İstanbul Sözleşmesi'ni okudum ve kesinlikle uygulanması gereken bir sözleşme. Şöyle düşünüyorum kadına hak veriyor. İlişki içinde kadının beyanına hak veriyor, şu anki durumun tam tersi olarak ve en çok ülkemizde uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Çok can yanıyor. Çok fazla kadın mağdur duruma düşüyor. O yüzden uygulanması gerektiğini düşünüyorum. O yüzden bence çok da haklı bir sözleşme. Evrensel insanlık haklarına uygun bir sözleşme olduğunu düşünüyorum." (Katılımcı 9, 2021)

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlığın en eski olgularından biri olan şiddet ve türleri üzerine sayısız çalışma yapılmıştır. Buna karşın şiddetin daha kapsamlı hale gelmesiyle ortaya çıkan türlerden biri olan flört şiddeti oldukça yakın tarihte literatüre girmiştir. Bu sebeple flört şiddeti üzerine yapılan çalışma sayısı şiddetin diğer türleri üzerine yapılan çalışmalara göre oldukça azdır. Flört şiddetini ortaya çıkaran sosyolojik, psikolojik, kültürel, eğitsel pek çok dinamik olduğu unutulmamalıdır ve her bir dinamik incelenmeye değerdir. Şiddeti tetikleyen farklı dinamikler üzerine yapılacak çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada ise flört şiddeti algısı, toplumsal cinsiyet rollerini kabul düzeyleri açısından incelenmektedir ve araştırma, üniversite öğrencileri ile yapılan görüşmeler etrafında şekillenmiştir. Görüşmeler tematik analiz yöntemiyle irdelenerek flört şiddetinin altında yatan dinamikler ortaya çıkarılmıştır. Araştırma, toplumsal cinsiyet rollerinin flört şiddetine zemin oluşturduğu ön kabulü ile başlamış ve bu fikir katılımcıların aktarımlarıyla desteklenmiştir. Katılımcıların tamamı lisans ya da yüksek lisans düzeyinde olan ve yaşları 18 ile 25 arasında değişen üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Flört şiddetine dair yapılacak diğer çalışmalarda yaş aralığı genişletilebilir ya da üniversite öğrencisi sınırı kaldırılabilir. Bu şekilde yapılacak olan çalışmalar ya da farklı jenerasyonların aynı anda araştırmaya dahil edilmesiyle kuşaklar arası farklılığın ortaya konması sonuçların genellenmesi bakımından oldukça faydalı olacaktır.

Ayrıca çalışmaya katılan kişilerin çoğu, toplumsal cinsiyet rollerini büyük ölçüde benimsememektedirler. Kadın katılımcıların ise önemli bir kısmı içerisinde bulundukları durumu analiz edebilecek farkındalık düzeyindedirler. Buna rağmen ataerkil kültürü ve toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen partnerleri nedeniyle flört şiddetine maruz bırakılmaktadırlar ve bu maruziyet davranışlarına yön vermektedir. Buna karşılık erkek katılımcıların tamamının toplumsal cinsiyet rollerini çoğunlukla benimsemedikleri görülmüştür ve toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen erkeklerin bakış açıları, kadın katılımcıların aktardıklarıyla yani dolaylı yoldan analiz edilmiştir. Bu sebeple partnerlerle karşılıklı olarak yapılacak bir çalışmanın oldukça ilginç sonuçları ortaya çıkaracağı ve flört şiddetine dair algıyı doğrudan ölçmek açısından faydalı olacağı düşünülmektedir

Ek olarak bu araştırmada kadınların ve erkeklerin flört şiddeti tecrübelerine ve konuya dair düşüncelerine eşit şekilde önem verilse de görüşme yapmak için ulaşılan kadınların, erkeklere oranla araştırmaya katılmaya daha gönüllü oldukları görülmüştür. Ayrıca araştırma boyunca kadına karşı şiddet üzerine yapılmış çalışmalar ve feminist literatürden beslenilmiştir. Fakat bu çalışmada da gözlemlenmiştir ki flört şiddeti karşılıklı uygulanmaktadır ve erkekler de flört şiddetine maruz bırakılmaktadır. Doğrudan erkeklerle yapılacak bir çalışmanın da flört şiddetinin daha kapsamlı incelenebilmesi ve madalyonun yeteri kadar aydınlatılmamış kısmına ışık tutması bakımından yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın bir diğer sınırı ise heteroseksüel bireylerle yapılmış olmasıdır. Süreç içerisinde ulaşılan 20 katılımcının 19'u heteroseksüel bireylerden oluşurken, 1 kişi LGBTİ+ bireydir. Benzer bir çalışma katılımcıların tamamının ya da çoğunluğunun LGBTİ+ bireylerden oluştuğu bir örneklem grubu ile de yapılabilir. Literatürde bu konuda büyük bir boşluk bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri bir taraftan ideal kadın ve ideal erkek imajı çizerken, diğer taraftan kadın erkek arasında hiyerarşik bir düzen kurulmasına sebep olmaktadır. Bu da hiyerarşik olarak yukarıda konumlandıran erkeğin şiddet içerikli tavırlarını meşrulaştırıp desteklerken, alt basamakta yer alan kadının buna itaat etmesini gerektirmektedir. Mevcut hiyerarşik yapı pek çok birey tarafından sorgulanmadan kabul edilmektedir. Çünkü insan doğduğu andan itibaren toplumsal cinsiyet rolleri unsurları ile bezeli bir dünyada yaşamaya başlamaktadır. Bu sebeple birey, öğretileri içselleştirme eğilimi göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ne kadar içselleştirilirse flört şiddetinin de o kadar normalleştirildiği görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri flört ilişkisi içinde şiddet uygulayana dayanak noktası oluştururken, şiddete maruz bırakılana 'olması gereken budur' fikrini aşılamaktadır. Bu anlamda araştırmadan elde edilen pek çok sonucun literatürdeki diğer araştırmalarla uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların tamamının hayatının bir döneminde flört ilişkisi olmuştur ve her katılımcı flört ilişkisi içinde şiddete maruz bırakan ya da bırakılan olarak flört şiddetini deneyimlemiştir. Katılımcılar arasında en yüksek oranda deneyimlenen flört şiddeti türü psikolojik flört şiddeti olduğu görülmüştür. Buna paralel şekilde katılımcılar, flört şiddeti

dendiğinde genellikle psikolojik flört şiddeti ögelerine işaret etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların psikolojik flört şiddetine maruz kalmaları ya da psikolojik flört şiddeti uygulamaları konularında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşın şiddet döngüsünü kırma ve psikolojik flört şiddetini bitirmeye yönelik aksiyon alma noktasında bilgi eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik flört şiddeti partnerin giyim kuşamına karışmak, özellikle gece dışarı çıkmaya izin vermemek gibi durumlarda görünür hale gelmektedir. Bu unsurlar özelinde flört şiddetinin erkekler tarafından uygulandığı ve kadınların buna maruz bırakıldıkları söylenebilir. Bu bulguya ek olarak kadın katılımcılar farkındalık düzeyleri yüksek olsa dahi partnerlerinin giyim tarzlarına ve dışarı çıkacakları saatlere karışmaları karşısında davranışlarına yön verildiğini ifade etmişlerdir.

Öte yandan katılımcıların büyük çoğunluğu kıskançlığı sevginin bir ölçütü olarak görmektedir. Her ne kadar 'seven kıskanır fakat bunun bir ölçüsü vardır' düşüncesinin hâkim olduğu görülse de kıskançlığın ölçüsünün ne olduğu net değildir ve kıskançlığın fiziksel şiddete evrilmeyeceğinin ya da mevcut kıskançlığın kıskançlık krizi gibi bir sebeple ölümle sonuçlanmayacağının garantisi yoktur.

Kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasındaki flört şiddetine dair algı farkı ise özellikle flört şiddeti türlerine tahammül seviyeleri arasında kendini göstermiştir. Kadın katılımcılar için fiziksel ve cinsel flört şiddeti ilişkide kabul edilmesi mümkün olmayan unsurlardır ve ilişkiyi bitirme sebepleridir. Buna karşılık psikolojik flört şiddeti ögelerine karşı (kıskançlık, giyim kuşama karışma vb.) toleranslarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Pek çok erkek katılımcı ise fiziksel ve cinsel flört şiddetine uğramayacakları ön kabulü ile hareket etmektedirler ve psikolojik flört şiddeti ögelerine tahammül seviyeleri kadın katılımcılara oranla çok daha düşüktür.

Kişilerin neleri tolere ettikleri konusunda daha bilinçli olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde şiddet döngüsünden çıkılamamaktadır. Çoğu zaman kişiler şiddet döngüsü içinde olduklarını bile fark etmeyebilmektedirler. Benzer şekilde cinsel flört şiddeti ile ilgili bir kavram olan onay inşası kavramını da katılımcıların hiçbiri bilmemektedir. Fakat onay inşası kişiyi manipüle etme üzerine kurulu bir kavramdır ve bu konu, farkındalık

düzeyi düşük olan birinin maruz bırakılacağı ya da istemeden de olsa partnerine uygulayacağı bir davranış haline dönüşebilmektedir.

Katılımcıların çoğu ilişkilerde fiziksel şiddeti erkeklerin, psikolojik şiddeti ise kadınların daha çok uyguladıklarını belirtirken aktarılanlardan hareketle deneyimlenen tüm flört şiddeti türlerinin karşılıklı uygulandığı görülmektedir.

Psikolojik flört şiddeti kadar yoğun olmasa da bazı katılımcılar gerek uygulama gerek maruz bırakılma anlamında ilişkilerinde fiziksel flört şiddeti unsurları olduğundan bahsetmişlerdir. Fiziksel flört şiddeti tecrübelerinin ortak özelliği ise iletişimsizlik olarak kayıtlara geçmiştir. Sağlıklı iletişim kurulamayan ilişkilerde fiziksel flört şiddeti daha çok görülmektedir. Elbette sağlıklı iletişim kuramamanın tüm şiddet türlerini tetiklediğini söylemek mümkün. Buradan hareketle toplumda şiddeti en aza indirgemenin sadece cezai yaptırımlarla mümkün olmayacağı açıktır. Kişilerin eğitilmesi ve farkındalığının artırılması ile bireyler, diğer insanların duygu ve düşüncelerini anlayabilir, kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olarak bunları ifade edebilir hale gelmektedir. Bu da sağlıklı bir ilişkinin en önemli unsurudur.

Katılımcıların aktardıklarından hareketle ısrarlı takibin özellikle eski partnerleri tarafından uygulandığı görülmektedir. Kadın katılımcıların bir kısmı bu durumdan yeni bir erkek arkadaşım var diyerek kurtulmuşlardır. Bu da bunu uygulayan kişilerin hayır sözcüğünü cevap olarak kabul etmemeleri ve toplumsal cinsiyet kavramının oluşturduğu hiyerarşide kendilerine denk gördükleri biri söz konusu olunca geri çekildiklerini göstermektedir.

Israrlı takip ve psikolojik flört şiddeti türlerinin lise döneminde yoğun şekilde yaşandığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Özellikle ısrarlı takibin lise yıllarında görülmüş olması ise dikkate değer bulgulardan bir diğeridir. Flört ilişkilerinin yaşanmaya başladığı bu dönemde sağlıklı bir ilişkinin temelleri de atılmaktadır ya da yine bu dönemlerdeki tecrübeler sebebiyle sağlıksız bir ilişki ilerleyen zamanlarda da normalmiş gibi algılanabilmektedir. Lise öğrencileri arasında yapılacak flört şiddeti araştırmasının literatüre katkı sağlayacağı ve farkındalığı artırarak pratikte karşılık bulacağı düşünülmektedir.

Flört şiddeti karşısında yapılacaklar listesinde ise özellikle aileye ya da arkadaşa danışmak gelmektedir. Fiziksel ya da cinsel flört şiddeti söz konusu ise bazı katılımcılar sosyal medya yolu ile adalet arayışında olacaklarını ifade etmişlerdir. Son zamanlarda yaşanan flört şiddeti, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet başlıkları altında inceleyebileceğimiz taciz, tecavüz, cinayet gibi olaylarda açılan davalarda alınan bazı kararların vicdanen ve hukuken sorgulanmaya meyil vermesi, sosyal medya etkisiyle hukuki kararlarda değişiklik olması maalesef adalet sistemine olan güveni sarsmış ve bazı katılımcılar daha hızlı ve adil bir karar verileceğine inandıkları için hukuki yollara başvurmaktansa sosyal medya aracılığıyla seslerini duyuracaklarını ifade etmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet rollerini kabul düzeyleri azaldıkça fiziksel, sosyal, ekonomik flört şiddeti ve ısrarlı takibi benimseme, tolere etme düzeyinin de azaldığı görülürken; psikolojik flört şiddeti, cinsel flört şiddeti ve dijital flört şiddeti unsurlarına bazı noktalarda daha yüksek tolerasyon gösterildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet, çoğu zaman bilinçsizlik sebebiyle fark edilmeyebilmekte ya da duygusal faktörler nedeniyle tolere edilebilmektedir. Fark etmeme ve görmezden gelme gibi sorunlar bireyleri içinden çıkılması oldukça zor olan bir şiddet döngüsüne hapsetmektedir. Bir flört ilişkisinde yaşanan şiddet o ilişki içinde tekrarlandıkça ilişki özelinde bir şiddet zinciri oluşturduğu gibi, bu şiddet evlilik akdi gerçekleştiğinde de devam edebilmektedir. Şiddet döngüsünü korku, utanç, suçluluk, her şeyin düzeleceğine dair beslenen umut gibi sebeplerle kırmak oldukça zordur. Fakat sebebi ne olursa olsun kırılamayan şiddet döngüsü, kişinin bedensel ve ruhsal bütünlüğüne zarar verdiği gibi ölümüne sebebiyet verecek boyutlara da ulaşabilmektedir.

2021 Ağustos ayı itibariyle Türkiye'de öldürülen kadın sayısı 235 olmuştur ("Şiddetten Ölen Kadınlar", t.y.). Anıt sayaç üzerinden takip edilebilen sayılar her geçen gün artmaktadır. Elbette şiddet söz konusu olduğunda erkeklerin de gördüğü zarar görmezden gelinmemelidir. Benzer bir çalışma anıt sayaç erkek versiyonu olarak da yapılmıştır. Buradan alınan verilere göre 2020 yılında Türkiye'de öldürülen erkek sayısı 54 iken, aynı yıl öldürülen kadın sayısı 410'dur ("Erkek Anıt Sayaç", t.y.; "Şiddetten Ölen Kadınlar", t.y.). 2021 verileri incelendiğinde öldürülen 14 erkeğin 1'i nişanlısı, 1'i kızı, 2'si sevgilisi, 1'i eski eşi, 9'u eşi tarafından öldürülmüştür. Bu sayılar aile içi şiddetin

ve sağlıklı ilişki kuramamanın ne boyutta olduğunu ve nelere mal olabildiğini göstermektedir. Diğer taraftan kadınların da çoğu eşi, eski eşi, sevgilisi gibi yakınları tarafından öldürülmüşlerdir ve öldürülme sebepleri reddedilme, kıskançlık, tartışma, boşanma isteği gibi unsurlar etrafında yoğunlaşmıştır. Öte yandan istatistiksel veriler ve öldürülme sebepleri toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar ve erkekler arasında güç eşitsizliği ortaya çıkarttığını göstermektedir. Flört şiddetinin en önemli dinamiklerinden biri, toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkarttığı bu güç eşitsizliğidir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile erkeğe verilen ayrıcalıklı konum sebebiyle kamusal alanda son derece kibar, uyumlu ve duyarlı olarak tanımlayabilecek insanlar özel alanda yani iktidar alanlarında öfkelerini, kızgınlıklarını kontrol etmeye gerek duymamaktadırlar.

Tam da bu sebeple toplumsal cinsiyet rolleri ve namus kavramı gibi kültürel unsurlarla zihinlerde meşrulaştırılan, kıskançlık, sinir krizi ve agresif tavırlar ile kendini belli eden şiddet, her şeyden önce önlenebilir bir sorundur. Söz konusu flört ilişkilerinde şiddet olduğunda ise konu sadece kişinin karakter özelliği ya da öfke kontrol problemi gibi sebeplerle açıklanamayacak kadar komplikedir ve genellikle flört ilişkilerinde şiddet tercih edilen bir davranış biçimidir. Bu sebeple şiddeti önleyici ve şiddetten koruyucu politikalar geliştirilmeli, cezai yaptırımlar artırılmalıdır ki bu devletlerin en önemli görevlerinden biridir. Flört şiddetinin temelinde yer alan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele adına okullar ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. En az bunun kadar önemli olan bir diğer konu ise bireyleri flört şiddeti hakkında bilgilendirmektir. Zorbalık sevgi adı altında görmezden gelinmemeli; aşk şiddetin sebebi olmamalıdır. Özellikle lise döneminde toplumsal cinsiyet ve flört şiddeti üzerine verilecek eğitimler gençlerin ilişkilerini sağlıklı bir zemine oturtmalarına, deneyimledikleri her şeyi daha objektif ve doğru değerlendirmelerine yardımcı olacaktır. Sonuç olarak flört şiddeti kısa vadede cezai yaptırımlarla, uzun vadede ise devlet politikası haline getirilerek eğitim ile üstesinden gelinebilecek sosyolojik bir problemdir. Unutulmamalıdır ki şiddet bu toprakların gerçeğidir fakat kaderi değildir.

KAYNAKÇA

4721 Türk Medeni Kanunu. (2001, 8 Aralık). *Resmî Gazete* (Sayı: 24607). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm

4857 İş Kanunu. (2003, 10 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 25134). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm

5237 Türk Ceza Kanunu. (2004, 12 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 25611). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm

6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. (2012, 8 Mart). *Resmî Gazete* (Sayı: 28239). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320.htm

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği. (2012, 18 Ağustos). *Resmî Gazete* (Sayı: 28388). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/08/20120818.htm

Abay, E. ve C. Tuğlu. (2000). Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri.* 3.1, 21-26.

Abbey, A. (2002). Alcohol-Related Sexual Assault: A Common Problem among College Students. *Journal of Studies on Alcohol.* 118-128.

Ackard, D. M. ve D. Neumark-Sztainer. (2002). Date violence and date rape among adolescents: associations with disordered eating behaviors and psychological health. *Child Abuse & Neglect.* 26. 455-473.

Ackard, D. M., M. E. Eisenberg ve D. Neumark-Sztainer. (2007). Long-Term Impact of Adolescent Dating Violence on the Behavioral and Psychological Health of Male and Female Youth. *The Journal of Pediatrics.* 151. 5, 476-481.

Açıkgöz, B., B. Açıkgöz, A.R. Karakoyun, N.A. Yüksel, F. Akca, A.S. Demir Akca ve F. N. Ayoğlu (2018). Tıp Fakültesi 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinde Flört Şiddetinin Değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*. 10.2, 168-174.

Adak, N. (2013). Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi.* 16.2, 1-28.

Ahioğlu Lindberg, E.N. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi.* 19.1, 1-10.

Akgün, E. (2020). Türkiye'de Sosyalist Feminizm: Sosyalist Feminist Kolektif Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Karabük Üniversitesi: LEE.

Alan Dikmen, H., T. Özaydın ve S. Dereli Yılmaz. (2018). Üniversitedeki Kadın Öğrencilerde Yaşanan Flört Şiddeti ile Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 9.2, 170-176.

Anar, B. (2011). Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rolleri ile Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.

Anderson, J.F. ve K. Kras. (2008). Revisiting Albert Bandura's Social Learning Theory to Better Understand and Assist Victims of Intimate Personal Violence. 99-124.

Arslangiray, N. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Beden İmajının Yordayıcıları Olarak Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.

Aslan, D., D. Vefikuluçay, S. Zeyneloğlu, T. Erdost ve F. Temel. (2008). Ankara'da İki Hemşirelik Yüksekokulunun Birince ve Dördüncü Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin Flört Şiddetine Maruz Kalma, Flört İlişkilerinde Şiddet Uygulama Durumlarının ve Bu Konudaki Görüşlerinin Saptanması Araştırması. *Teknik Rapor.* Ankara.

Aslan, R., M. Bulut ve H. Arslantaş. (2020). Flört Şiddeti. *The Journal of Social Science.* 7.45, 365-384.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Üçüncü Daire Opuz-Türkiye. (2009). http://ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/470_1.pdf (11 Ağustos 2021).

Avrupa Konseyi. (2011). *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*. İstanbul.

Ayhan, Y. (2020). Flört Şiddeti ve Flört Şiddetine Yönelik Tutumun Güvenli Bağlanma ve Anne Babaya Benzerlik İlişkisinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü.

Bakır, A. (2019). Romantik İlişkilerde Siber Flört İstismarının Beden İmgesi ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi: EBE.

Balcı Devrim, S. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısının Flört Şiddeti Tutumuna Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: Okan Üniversitesi SBE.

Balcıoğlu, İ. (2000). Şiddetin Bireysel Yönü. İ. Balcıoğlu (Ed.). *Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet* içinde. İstanbul: Yüce Yayım, 67-75.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 7.1, 231-274.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. NYC: General Learning Press.

Banyard, V. L. ve C. Cross. (2008). Consequences of Teen Dating Violence Understanding Intervening Variables in Ecological Context. *Violence Against Women.* 14. 9, 998-1013.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships.*147-178.

Bartholomew, K. ve L. M. Horowitz. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology.* 61.2, 226-244.

Bilican Gökkaya, V. ve D. Ayan. (2017). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Aile İçi Şiddet. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi.* 10.48, 390.

Birkök, M. C. (2004). Sosyal rol ve iş bölümü. *Journal of Human Sciences,* 1.1, 1-10.

Birleşmiş Milletler. (1993). *Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge.* https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eiddetin%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%2020.12.1993.pdf (03 Mayıs 2021).

Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesine Sunulmak Üzere Hazırlanan İkinci ve Üçüncü Birleştirilmiş Periyodik Türkiye Raporu. (1993). https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/ulke_raporlari/CEDAW%20Komitesi'ne%20verilen%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20RAPORU%202%20ve%203.%20d%C3%B6nem.pdf (02.05.2021).

Boladale, M., O. Yetunde, A. Adesanmi, A. Olutayo ve I. Olanrewaju. (2014). Personality Profiles and Psychopathology Among Students Exposed to Dating Violence at the Obafemi Awolowo University, Ile-Ife. *Journal of Interpersonal Violence.* 1-23.

Bora, A. (2012). "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık", *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar.* K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (drl.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bozok, M. (2018). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetler, erkekler ve erkeklikler üzerine. *Kitap Kültür Kritik Sitesi, K24.*

Braun, V. ve V. Clarke (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3.2, 77-101.

Broverman, I. K., S. Raymond Vogel, D. M. Broverman, F. E. Clarkson ve P.S. Rosenkrantz. (1972). Sex-Role Stereotypes: A Current Appraisal. *Journal of Social Issues.* 28. 2, 59-78.

Browne, A. (1993). Violence Against Women by Male Partners Prevalence, Outcomes, and Policy Implications. *American Psychological Association.* 48.10, 1077-1087.

Büker, S. ve A. Eziler Kıran. (t.y.). *Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet.* 2. Baskı. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Callahan, M. R., R. M. Tolman ve D. G. Saunders. (2003). Adolescent Dating Violence Victimization and Psychological Well-Being. *Journal of Adolescent Research.* 18. 6, 664-681.

Can Gürkan, Ö. ve F. Coşar (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Uluslararası Disiplinler Arası Kadın Çalışmaları Kongresi*. 2.3, 124-129.

Choi, H. J. ve J. R. Temple. (2016). Do Gender and Exposure to Interparental Violence Moderate the Stability of Teen Dating Violence?: Latent Transition Analysis. 367-376.

Cinal, B. (2018). Flört Şiddeti ve Flört Şiddetine Yönelik Tutumun Anksiyete ve Depresyon Düzeyleriyle İlişkisinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: Işık Üniversitesi SBE.

Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar Kapsamına İlişkin Mevzuatta Yasa Değişikliği Önerisi. (2013). Erişim Adresi: https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=8636 (25 Kasım 2020).

Cinsiyet ve Cinsellik. (t.y.) https://w3.bilkent.edu.tr/www/saglik-merkezi/genclik-danisma-birimi/ureme-sagligi/cinsiyet-ve-cinsellik/ (18 Mart 2021).

Cochran, J. K. Jones, S. Jones, A. M. Jones ve C. S. Sellers (2016). Does Criminal Propensity Moderate the Effects of Social Learning Theory Variables on Intimate Partner Violence?. *Deviant Behaviour*, 37.9, 1-12. doi: 10.1080/01639625.215.1060793

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı.* 15. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakır, G. (2020). Çocukluk Döneminde Maruz Kalınan Şiddetin Flört Şiddetine Karşı Tutum ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Konya: Selçuk Üniversitesi: SBE.

Çakır Koçak, Y. ve H. Öztürk Can (2019). Flört şiddeti: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. F. Özbaşaran (Ed.). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın* içinde. Ankara: Türkiye Klinikleri, 43-53.

Çakır, S. (2007). Feminizm Ataerkil İktidarın Eleştirisi. *Bilgi Üniversitesi Yayınları.* 413-475.

Çelik. Ş. (2004). The effects of an attachment-oriented-psychoeducational-group-training on improving the preoccupied attachment styles of university students. *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* Orta Doğu Teknik Üniversitesi: SBE.

Çınar, S. (28.05.2020). Flört Şiddeti ve Hukuki Boyutu. *Milliyet Gazetesi.* https://www.milliyet.com.tr/pembenar/avukat-serpil-cinar/flort-siddeti-ve-hukuki-boyutu-2911103 (02.05.2021).

Çitil, Ş. (20 Mart 2021). Uğradığı şiddetle İstanbul Sözleşmesi'ne ilham kaynağı olan kadın: Nahide Opuz. *Serbestiyet.* https://serbestiyet.com/haberler/ugradigi-siddetle-istanbul-sozlesmesine-ilham-kaynagi-olan-kadin-nahide-opuz-2-54496/ (10 Ağustos 2021).

Çolak, G. (2018). Türk Edebiyatında Kelimelerin Toplumsal Cinsiyeti. Türklük Bilimi Araştırmaları. 43, 87-125.

Danış, M. Z., B. Erkoç, E. Güç Çınar ve Ş. Usta. (2020). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Algısına Yönelik Bir Araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi.* 10. 20, 138-151.

Daşlı, Y. (2019). Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Alan Araştırması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16.1, 365-385.

Diaz-Aguado, M. J. ve R. Martinez. (2014). Types of Adolescent Male Dating Violence Against Women, Self-Esteem, and Justification of Dominance and Aggression. *Journal of Interpersonal Violence*. 1-23.

Dobash, R.E. ve R. P. Dobash. (1992). *Women, violence and social change.* New York: Routledge.

Doğan, R. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu. *Ankara Barosu Dergisi*. 2, 135-154.

Dökmen, Z. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar.* 2. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dreßing, H., J. Bailer, A. Anders, H. Wagner ve C. Gallas. (2014). Cyberstalking in a Large Sample of Social Network Users: Prevalence, Characteristics, and Impact Upon Victims. *Cyberpschology, Behavior and Social Networking.* 17.2, 61-67.

Eagly, A. H. ve V. J. Steffen. (1984). Gender Stereotypes Stem From the Distribution of Women and Men Into Social Roles. *Journal or Personality and Social Psychology*. 46. 4, 735-754.

Eken, H. (2005). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol ile Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.

Erkek Anıt Sayaç. (t.y.) http://erkekanitsayac.com/ (30 Ağustos 2021).

Ertürk, Ş. ve D. Özdamar (2009). Kadınlara Karşı Şiddet ve Ayrımcılık. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 11. 1169-1218.

Evin Akbay, S. (2015). Ana-Babaya Bağlanma ile Romantik Yakınlık ve Otantik Benlik Arasındaki İlişkilerde Bağlanma Stillerinin Aracı Rolünün İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Mersin Üniversitesi: EBE.

Fidan, F. ve Y. Yeşil. (2018). Nedenleri ve Sonuçları İtibariyle Flört Şiddeti. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi.* 4.1, 16-24.

Flört Şiddeti. (t.y.) https://morcati.org.tr/flort-siddeti/ (5 Ekim 2020).

Flört Şiddeti Nedir?. (2016). https://40tilkiblog.wordpress.com/2016/11/05/flort-siddeti-nedir/ (17 Temmuz 2020).

Garthe, R. C., T. N. Sullivan ve K. L. Behrhorst. (2018). A Latent Class Analysis of Early Adolescent Peer and Dating Violence: Associations With Symptoms of Depression and Anxiety. *Journal of Interpersonal Violence.* 00.0, 1-9.

Genç Hayat Vakfı. (2015). Liseli Gençler ve Akran Zorbalığı Raporu: İstanbul Örneği. İstanbul.

Gender Identity Development in Children. (2018). https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/gradeschool/Pages/Gender-Identity-and-Gender-Confusion-In-Children.aspx (18 Mart 2018).

Gençler Arası İlişkilerde Flört Şiddeti. (2017). https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2017/07/flort-brosur-internet.pdf (1 Ekim 2020).

Gidycz, C. A., J.B. Warkentin ve L. M. Orchowski. (2007). Predictors of Perpetration of Verbal, Physical, and Sexual Violence: A Prospective Analysis of College Men. *Psychology of Men & Masculinity.* 8.2, 79-94.

Gilligan, C. (2003). *In a Different Voice.* 38. England: Harvard University Press.

Glick, P. ve S. T. Fiske. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Sexism. *Journal of Personality and Social Psychology.* 70. 3, 491-512.

Gover, A. R., M. Park, E. A. Tomsich ve W. G. Jennings. (2011). Dating Violence Perpetration and Victimization Among South Korean College Students: A Focus on Gender and Childhood Maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence.* 26. 6, 1232-1263.

Güldü, Ö. ve M. Ersoy Kart. (2009). Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.* 64. 3, 97-116.

Gümüşoğlu, F. (2013). *Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet 1928-2013*. 3. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Güneş, F. (2017). Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 27.2, 245-256.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2003). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması**.** Ankara.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara.

Hartmann, H. (1981). "The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism: Towards A More Progressive Union", *Women and Revolution.* L. Sargent (drl.). Montreal: Black Rose Books.

Hatipoğlu, S. (2010). Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde Flört Şiddeti Prevalansı Anketi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.* Ankara: Başkent Üniversitesi.

Hazan, C ve P. Shaver. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psycholog*. 52.3, 511-524.

Helgeson, V. S. (2012). *The Psychology of Gender.* 4. England: Pearson

Herman, J. (1997). *Trauma and Recovery*. 14. Basım. New York: Basic Books.

Hettrich, E.L. ve K.D. O'Leary. (2007). Females' Reasons for Their Physical Aggression in Dating Relationships. *Journal of Interpersonal Violence*. 22.9, 1131-1143.

Hines, D. A., J. Brown ve E. Dunning. (2007). Characteristics of Callers to the Domestic Abuse Helpline for Men. *Journal of Family Violence.* 22. 63-72.

Horsburgh, J. Ve K. Ippolito. (2018). A skill to be worked at: Using social learning theory to explore the process of learning from role models in clinical settings. BMC Medikal Education, 18.156, 6.

Hiç On(lar)a Sordun mu?. (2018). https://oyledegilboyle.org/wp-content/uploads/2018/02/onay-brosur.pdf (25 Kasım 2020).

İstanbul Sözleşmesi. (2021). https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi (15 Ağustos 2021).

İftar, M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine Yönelik Tutum ve Davranışları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi: SBE.

Johnson, R. M., M. LaValley, K. E. Schneider, R. J. Musci, K. Pettoruto ve E. F. Rothman. (2017). Marijuana use and physical dating violence among adolescents and emerging adults: A systematic review and meta-analysis. *Drug and Alcohol Dependence*. 174. 47-57.

Karlsson, M. E., J. R. Temple, R. Weston ve V.D. Le. (2015). Witnessing Interparental Violence and Acceptance of Dating Violence as Predictors for Teen Dating Violence Victimization. *Violence Against Women.* 1-22.

Karatay, M., G. Karatay, N. Gürarslan Baş ve K. Baş. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine İlişkin Tutum ve Davranışları. *STED.* 27.1, 62-71.

Kauffman, J. M. Ve T. J. Landrum. (2018). *Characteristics of Emotional and Behavioral Disorders of Children and Youth.* 11th. New York: Pearson.

Kavramlar Sözlüğü. (2019). https://cinselsiddetlemucadele.org/kavramlar-sozlugu/ (24 Kasım 2020).

Kaya Sakarya, A. (2013). Üniversitesi Öğrenin Gören Gençlerde Flörtte Şiddet. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi EBE.

Kızıldağ, F. (2017). Evli Kadınlarda Çalışmanın Toplumsal Cinsiyet Algılarına ve Aile İşlevselliklerine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi SBE.

Kinsfogel, K. M. ve J. H. Grych. (2004). Interparental Conflict and Adolescent Dating Relationships: Integrating Cognitive, Emotional, and Peer Influences. *Journal of Family Psychology*. 18.3, 505-515.

Koyuncu Kütük, E., F. Gümüştaş ve B. Han Almış. (2018). Üniversite öğrencisi kızlarda flört şiddetinin belirleyicileri ve psikiyatrik sonuçlar açısından flört dışı şiddetten farklılıkları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 19.2, 217-222.

Kocabaşoğlu, N., M. Savrun ve N. Konuk. (2000). Sosyo-Kültürel Açıdan Şiddet. İ. Balcıoğlu (Ed.). *Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet* içinde. İstanbul: Yüce Yayım, 27-31.

Köse, Z. (2016). Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri ile Mizaç ve Karakter İlişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Üsküdar Üniversitesi: SBE.

Linton, R. (1936). *The Study of Man.* New York: Appleton-Century- Crofts, INC.

Makepeace, J. M. (1981). Courtship Violence Among College Students. *Family Relations.* 30. 1, 97-102.

Manstead, A. S. R. ve M. Hewstone. (1995). *The Blackwell Encyclopedia of Social Psychology*. Blackwell Publishers Inc, USA.

Marganski, A. ve L. Melander. (2015). Intimate Partner Violence Victimization in the Cyber and Real World: Examining the Extent of Cyber Aggression Experiences and Its Association With In-Person Dating Violence. *Journal of Interpersonal Violence.* 1-25.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* O. Akınhay ve D. Kömürcü (çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları (orijinal baskı tarihi 1994)

Mason, M. J., L. Campbell, N. Zaharakis, R. Foster ve S. Richards. (2014). Levels of Teen Dating Violence and Substance Use in an Urban Emergency Department. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics.* 35. 576-581.

Mermertaş, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddeti, Depresyon ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: Haliç Üniversitesi LLE.

Michaud, Y. (1991). *Şiddet.* C. Muhtaroğlu (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Michel, A. (1993). *Feminizm.* 1. Basım. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mızrahı, R. ve H. Aracı. (2010). Kadın Yöneticiler ve Cam Tavan Sendromu Üzerine Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi.* 2. 1, 149-156.

Moroğlu, N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi.* 0. 99, 357-380.

Nahide Opuz Davası. (2021). https://tr.wikipedia.org/wiki/Nahide_Opuz_davas%C4%B1 (15 Ağustos 2021).

Neden İstanbul Sözleşmesi'nde ısrar ediyoruz?. (2021). https://morcati.org.tr/istanbul-sozlesmesi/neden-istanbul-sozlesmesinde-israr-ediyoruz/ (11 Ağustos 2021).

Newman, T. (2018). Sex and Gender: What is the Difference?. *Medical News Today*. https://www.medicalnewstoday.com/articles/232363 (08.04.2021).

Oakley, A. (1981). *Sex, Gender and Society.* 7. Guildford: Gower Publishing.

Örücü, E., R. Kılıç ve T. Kılıç. (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği. *Yönetim ve Ekonomi.* 14. 2, 117-135.

Özcebe, H., D. Aslan, A. H. Karabiber, M. F. Küçüköztaş, K. Oransay ve İ. Ölmez. (2002). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin "Flört Şiddeti" Konusundaki Görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet.* 13.1, 20-28.

Özdemir, E. D. A. (2018). Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarının Çocuk Oyunlarına Yansıması. *GSF Sanat Dergisi.* 31, 80-89.

Özdemir, J. (2019). Otoriter Kimlik Yapısının Flört Şiddetine Etkisi: Çukurova Üniversitesi Adana Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Mersin: Çağ Üniversitesi SBE.

Özdere, M. ve N. Kürtül. (2018). Flört Şiddeti Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Social Science Development Journal.* 3. 9, 123-136.

Özkan, M. (2019). Flört Şiddetini Önlemeye Yönelik Sivil Toplum Çalışmalarına Dair Bir Değerlendirme: Flört Şiddeti Deneyimlerinden Öneriler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi SBE.

Öztürk, N., M. Karabulut ve E. Sertoğlu. (2017). *Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak.* İstanbul: siviltoplumisleri.org.

Paker, M. (2012). "Psikolojik Açıdan Önyargı ve Ayrımcılık", *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar.* K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (drl.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Piaget, J. (1964). Development and Learning. *Journal of Research in Science Teaching.* 2. 176-186.

Plotnik, R. (2009). *Psikoloji'ye Giriş.* T. Geniş (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Polat, O. (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi.* 22.1, 15-34.

Rafferty, J. (18 Eylül 2018). *Gender Identity Development in Children.* https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/gradeschool/Pages/Gender-Identity-and-Gender-Confusion-In-Children.aspx *(18.03.2021).*

Richardson, D. S. ve G. S. Hammock. (2007). Social context of human aggression: Are we paying too much attention to gender? *Aggression and Violent Behavior.* 12.4, 417-426.

Salman, Y. (2015). The Role of Childhood Maltreatment and Witnessing Interperantal Conflict on Dating Violence Through Psychological Distress, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi SBE.

Sarıhan, B. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddetinin Yordayıcıları Olarak Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları ve Toplumsal Cinsiyetçilik Özellikleri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Ufuk Üniversitesi SBE.

Sarıhan, B. ve O. Yılmaz. (25-27 Ekim 2018). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyetçilik Özellikleri ve Çocukluk Çağı Travma Yaşantılarının Flört Şiddetine Yönelik Tutuma Etkisi. *20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.* Ankara: Türk PDR Derneği, 93-102.

Savrun, M. ve İ. Balcıoğlu. (2000). Kentleşme, Kadın ve Şiddet. İ. Balcıoğlu (Ed.). *Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet* içinde. İstanbul: Yüce Yayım, 39-50.

Sezer, Ö. ve E. Sumbas. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Çiftler Arası Şiddeti Kabullerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 11.56, 638-649.

Shariff, S. (2005). Cyber-Dilemmas In The New Millennium: School Obligations To Provide Student Safety In A Virtual School Environment. *McGill Journal Of Education.* 40.3, 457-477.

Shen, A. C. (2013). Dating Violence and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms in Taiwanese College Students: The Roles of Cultural Beliefs. *Journal of Interpersonal Violence.* 29.4, 635-658.

Shi, L. (2003). The Association Between Adult Attachment Styles and Conflict Resolution in Romantic Relationships. *The American Journal of Family Therapy.* 31.3, 143-157.

Silverman, J. G., A. Raj, L. A. Mucci ve J.E. Hathaway. (2001). Dating Violence Against Adolescent Girls and Associated Substance Use, Unhealthy Weight Control, Sexual Risk Behavior, Pregnancy, and Suicidality. *JAMA.* 286.5, 572-579.

Soygüt, M. B. (2020). Kadına Yönelik Erkek Şiddetinin Önlenmesi Bağlamında Stalking (Israrlı Takip) ve Cezasızlık Sorunu. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* 5.1, 2781-2814.

Sosyobiyoloji. (2021). https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyobiyoloji (28 *Mart 2021).*

Stereotype. (2021) https://en.wikipedia.org/wiki/Stereotype (12 Mart 2021).

Sümer, N. Ve D. Güngör. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemi Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi.* 14. 43, 71-106.

Sünetçi, B., A. Say, B. Gümüştepe, B. Enginkaya, Ç. Yıldızdoğan ve M. Yalçın. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi.* 16.1, 56-83.

Şiddet. (2021). https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eiddet (10 Ekim 2020).

Şiddet Nedir?. (t.y.) http://once.org.tr/siddet-nedir/ (12 Şubat 2021).

Şiddetin Döngüsü. (t.y.) https://morcati.org.tr/siddetin-dongusu/ (12 Şubat 2021).

Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt. (t.y.) http://anitsayac.com/?year=2021 (12 Eylül 2020).

Şiddet Biçimleri. (t.y.) https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/ (2 Aralık 2020).

Tarı Selçuk, K., D. Avcı ve Y. Mercan. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddetine Maruziyet: Flört Şiddetine Yönelik Tutumların ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Şiddete Maruziyet ile İlişkisi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi.* 9.3, 302-308.

Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü". *Sosyoloji Konferansları*. 52. 2, 715-753.

Tekçe, S. T. (2019). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi'nde Kadına Karşı Şiddeti Önleme Mekanizmaları ve Türkiye. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

Temple, J. R., H. J. Choi, T. Reuter, D. Wolfe, C. A. Taylor, S. Madigan ve L. E. Scott. (2017). Childhood Corporal Punishment and Future Perpetration of Physical Dating Violence. *The Journal of Pediatrics.*1-5.

The Relationship Spectrum. (2020). https://www.loveisrespect.org/everyone-deserves-a-healthy-relationship/relationship-spectrum/ (5 Ekim 2020).

Tjaden, P. ve N. Thoennes. (2000). Extent, Nature, and Consequences of Intimate Partner Violence. *Findings From the National Violence Against Women Survey?*. Washington: NCJ.

Toplu Demirtaş, E. (2015). Psychological Aggression Perpetration Among Dating College Students: The Interplay of Societal, Parental and Personal Factors. *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi SBE.

Tuğsavul, B., K. Karagöz ve L. Soydinç. (hzl.). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Rehberi.* Ankara: Toplum Gönüllüleri Vakfı Yayınları.

Türk, B. B. (2016). Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri Kişilik Özellikleri ve Bu Özelliklerin Ruhsal Sorunlarla İlişkisinin Araştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Işık Üniversitesi: SBE.

Türk, B., N. Hamzaoğlu ve A. Yayak. (2019). Flört Şiddeti Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi.* 17.1, 73-81.

Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük.* https://sozluk.gov.tr/ (04 Eylül 2020).

Türk Kanunu Medenisinin Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri. (1926). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.743.pdf (01 Mayıs 2021).

Türkiye, AİHM'de Kadını Korumadığı İçin Mahkûm Olan İlk Ülke. (2009). https://web.archive.org/web/20150418150217/http://bianet.org/bianet/dunya/115094-turkiye-aihm-de-kadini-korumadigi-icin-mahkum-olan-ilk-ulke (10 Ağustos 2021).

Türkiye'de Kadınların Yasal Kazanımları. (t.y.) https://morcati.org.tr/turkiyede-kadinlarin-yasal-kazanimlari/ (05 Mayıs 2021).

Ulusoy, İ. (Mart-Nisan 2014). Farklı Diller ve Kültürlerden Deyim ve Atasözlerindeki Kadın Resimleri… . *Die Gaste.* http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi3107.html (03.04.2021).

Uysal Çelik, Z. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerde Sosyal İlgi Düzeyleri ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi EBE.

Vagi, K. J., E. O'Malley Olsen, K. C. Basile ve A. M. Vivolo-Kantor (2015). Teen Dating Violence (Physical and Sexual) Among US High School Students Findings From the 2013 National Youth Risk Behavior Survey. *JAMA Pediatr.* 169.5, 474-482.

Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies.* 0. 35, 29-56.

Wareham, J., D. P. Boots, ve J.M. Chavez. (2009). Social learning theory and intimate violence among men participating in a family violence intervention program. *Journal of Crime & Justice*, 32.1, 93-124. doi: 10.1080/0735648X.2009.9721263

Weber, M. (2004). *Sosyoloji Yazıları*. Taha Parla (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları

Wekerle, C. ve D. A. Wolfe. (1999). Dating Violence in Mid-Adolescence: Theory, Significance and Emerging Prevention Initiatives. *Clinical Psychology Review*. 19.4, 435-456.

Wilson, E. O. (1978). *Sociobiology.* 6. England: Harvard University Press.

Wolfe, D. A., K. Scott, C. Wekerle ve A. L. Pittman. (2001). Child Maltreatment: Risk of Adjustment Problems and Dating Violence in Adolescence. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 40. 3, 282-289.

World Health Organization. (2002). World Report on Violance and Health Summary. Geneva.

World Health Organization. (2005). WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women. Switzerland.

World Health Organization. (2014b). Violence against women Intimate partner and sexual violence against women. Switzerland.

World Health Organization. (2014a). Global Status Report on Violence Prevention. Luxembourg.

Yağar, F. ve S. Dökme. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 3.3, 2-10.

Yıldırım, S. Ve F. Terzioğlu. (2018). Şiddetin Farklı Bir Yüzü: Flört Şiddeti, Etkileri ve Etkileyen Faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi.* 21.4, 285-292.

Yolcu, D. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddeti: Benlik Saygısı Algılanan İlişki Özyeterliği ve Bağlanma Biçimlerinin Rolü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Mersin Üniversitesi: EBE.

Zweig, J. M., M. Dank, J. Yahner ve P. Lachman. (2013). The Rate of Cyber Dating Abuse Among Teens and How It Relates to Other Forms of Teen Dating Violence. *J Youth Adolescence.* 1063-1077.

EKLER

EK-1 AYDINLATILMIŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Bu araştırma, Marmara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans programı kapsamında **Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Kabul Düzeyleri** başlıklı tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır. Araştırma, Dr. Öğretim Üyesi Melih Çoban danışmanlığında yapılmakta olup, Begüm Akdeniz tarafından yürütülmektedir.

Bu çalışmada amaç, yaşları 18 ile 25 arasında değişen üniversite öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet rollerini benimseme oranlarının flört şiddetine dair algılarını nasıl etkilediğini araştırmak ve gençlerin flört şiddeti hakkında ne kadar bilinçli olduklarını ortaya koymaktır. Çalışmanın, katılımcıların flört şiddeti karşısındaki tutumlarını ve farkındalık düzeylerini ortaya çıkaracağı ve toplumda giderek artan flört şiddeti karşısında gençlerin farkındalığını arttıracak projelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılacak olan görüşmenin yaklaşık 40 dakika sürmesi planlanmaktadır. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Size yöneltilen soruları baskı altında kalmadan, eksiksiz ve içtenlikle cevaplamanız durumunda araştırma amacına ulaşacaktır. Görüşmelerden elde edilecek bilgiler, kişisel verileriniz paylaşılmadan sadece bilimsel yayın amacı ile kullanılacaktır.

Araştırma hakkında daha detaylı bilgi almak, görüşlerinizi bildirmek ve araştırma sonuçlarının sizinle paylaşılmasını isterseniz akdenizbegum@gmail.com adresine e-posta göndererek araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz.

“Aydınlatılmış Gönüllü Onam Formu’nu okudum. Çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum. Görüşmede paylaştığım düşüncelerimin, kimlik bilgilerim paylaşılmadan sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılmasını kabul ediyorum.”

☐ Şartları okudum, çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

Saygılarımla,

Begüm Akdeniz

EK-2: MÜLAKAT SORULARI

YARI- YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT SORULARI

Demografik Sorular

Yaş	
Cinsiyet	
Eğitim Durumu	
Katılımcının Öğrencisi Olduğu Okul	
Katılımcının Üniversitede Okuduğu Bölüm	
Katılımcının Üniversite Sınıfı	
Katılımcının Mevcut Bir İlişkisi Var mı?	
Katılımcının Daha Önce Bir Flört İlişkisi Oldu mu?	

Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Benimseme ve Bu Rollere Dair Farkındalık Düzeylerini Ölçmek İçin Sorulan Sorular

1. Ailenizi nasıl tanımlarsınız (geleneksel, modern)?
2. Evdeki iş bölümü nasıldır?
3. Sizce ailenizdeki düzen ideal midir? Yoksa değiştirilmesi gereken durumlar var mıdır?
4. Hesabı kim ödemelidir?
5. Sizce bir ilişkideki ideal kadın ve ideal erkek davranışları nasıl olmalıdır?

Flört Şiddeti Algıları ve Deneyimlerine Yönelik Sorular

1. Sizce flört şiddeti nedir? Ne tür davranışlar evet bu ilişkide flört şiddeti var dedirtir?
2. Sizce psikolojik flört şiddeti nedir? Hangi tür davranışlar buna örnektir?
3. Partneriniz giyim tarzınıza karışıyor mu (karışıyor muydu)?
4. Partnerler birbirlerinin giyim kuşam tarzına karışabilir mi? Bu durumu şiddet olarak değerlendiriyor musunuz?
5. Seven kıskanır mı?
6. Kıskançlığın belirli bir ölçüsü var mıdır? Varsa bu ölçü nedir?
7. Flört eden iki kişi çoğunlukla birlikte mi vakit geçirmelidir?
8. Onay inşası kavramı nedir? Daha önce duydunuz mu?
9. Cinsel flört şiddeti nedir?
10. Sizce kişilerarası sınır ihlali nerede başlar? Hangi aşamaya kadar kabul edilebilir düzeydedir?
11. Partnerler birbirinin çalışacakları işe, iş yerine müdahale edebilirler mi? (Cevap evet ise) Hangi durumlarda edebilirler?
12. Partnerinizin gece geç vakitte dışarı çıkması ile ilgili ne düşünüyorsunuz, bu sizin için sorun teşkil eder mi? Bu konu hakkında sorun yaşadınız mı?

13. Birbirinizin instagram, twitter gibi sosyal medya şifrelerini biliyor musunuz? Neden?
14. Partneriniz sosyal medyadaki eylemlerinizi (beğeni, yorum, takip etme…) size karşı dile getiriyor mu? Bunlardan haberdar olduğunu belli ediyor mu? Bu durum sizi nasıl etkiliyor?
15. Daha önce partneriniz tarafından fotoğraflarınızın ya da mesajlarınızın istemediğiniz halde sosyal medyada yayılması ile tehdit edildiniz mi? Bu konuda ne yaptınız ya da ne yapardınız?
16. Birbirinizin sosyal çevrelerine karışıyor musunuz? (Cevap evet ise) Hangi sebeple?
17. Partneriniz, eski sevgiliniz ile gitmiş olduğunuz yerler ile ilgili bir sorun çıkarıyor mu? Bu konuda bir kısıtlaması var mı? Tam tersi durum yani partnerinizin eski sevgilisi ile gitmiş olduğu yerlere gitmek sizi rahatsız eder miydi?
18. Daha önce iletişimde olmak istemediğiniz kişilerin ısrarlı aramalarına, mesajlarına maruz kaldınız mı? Bu kişiler tarafından sosyal medya hesaplarınızın takip edildiğini düşünüyor musunuz? Bu durum karşısında ne hissettiniz/ne yaptınız?
19. Sizce bir ilişkide en çok şiddeti kadın mı uygular erkek mi? Neden?
20. Flört şiddetinin haklı gerekçeleri olabilir mi (Örneğin evet bunu yaptım; çünkü beni aldattı gibi)?
21. Tüm konuştuklarımız düşünüldüğünde hangi durum ya da durumlarda ilişkinizi bitirirsiniz? Hangi flört şiddeti davranışı (davranışları) kırmızı çizginizdir?

Flört Şiddetine Maruz Kalma Karşısındaki Tutuma ve Hakların Farkındalığına Yönelik Sorular

1. Flört şiddetine uğradığınızda ne yaparsınız? İlk kime ve nereye başvurusunuz?
2. Arkadaşınız flört şiddetine uğrasa ne yaparsınız? Duruma müdahale eder misiniz? Yoksa 2 kişi arasında olduğunu düşünerek dahil olmamayı mı tercih edersiniz?
3. Şiddete yönelik yasal düzenlemelerden ve haklardan haberdar mısınız? Örneğin İstanbul Sözleşmesi'ni duydunuz mu? Okudunuz mu? Olumlu, olumsuz ne düşünüyorsunuz?

EK-3 KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Katılımcı Numarası	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Okuduğu Bölüm	Görüşme Yapıldığı Sırada Bir Flört İlişkisi Var /Yok
1	23	Kadın	Yüksek Lisans	Eğitim programları ve Öğretim	Var
2	23	Kadın	Lisans	Özel Eğitim Öğretmenliği	Yok
3	20	Kadın	Lisans	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Var
4	21	Erkek	Lisans	Elektrik Elektronik Mühendisliği	Var
5	22	Erkek	Lisans	Mekatronik Mühendisliği	Yok
6	21	Erkek	Lisans	Mekatronik Mühendisliği	Var
7	23	Erkek	Lisans	İngilizce İşletme	Var
8	22	Kadın	Lisans	İç Mimarlık	Yok
9	22	Kadın	Lisans	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	Yok
10	24	Kadın	Yüksek Lisans	Havacılık Yönetimi	Yok
11	22	Kadın	Lisans	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Yok
12	21	Kadın	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Var
13	24	Kadın	Yüksek Lisans	Tarih	Yok
14	25	Kadın	Yüksek Lisans	Tarih	Var
15	24	Erkek	Yüksek Lisans	Turizm İşletme	Yok
16	23	Kadın	Yüksek Lisans	İşletme	Var
17	21	Kadın	Lisans	Sivil Havacılık ve Kabin Hizmetleri	Var
18	18	Kadın	Lisans	Fen Bilgisi Öğretmenliği	Var
19	25	Kadın	Lisans	Sosyoloji	Yok
20	25	Erkek	Lisans	Sosyoloji	Yok